

Görce

Derleme
Nisan 2015

Türkçesi: Işık Barış Fidaner

yersizseyler.wordpress.com

Kitabın LaTeX kodları yine CC Attribution-
NonCommercial 3.0 Unported Lisansı altındadır.

İçindekiler

Sekseninci Doğumgününde Sigmund Freud'a Mektup Kolektif	5
Charlie Hebdo Üzerine Jacques-Alain Miller	6
Arzu : Dürtü = Hakikat : Bilgi Slavoj Žižek	23
Ben Üzerine Bazı Yansımalar Jacques Lacan	28
Makine ve Yapı Félix Guattari	40
Dikiş (imleyenin mantığının öğeleri) Jacques-Alain Miller	49
İlelebet Savaşı Led Zeppelin	61

Kalbin yası ve kendini-beğenme deliliği G. W. F. Hegel	63
Ágota Kristóf'un Büyük Defter'i iimde soęuk ve acımasız bir tutku uyandırdı Slavoj Žižek	70
Jacques-Alain Miller'e yanıt Alain Badiou	74
Simgesel: Yeni Uyum Slavoj Žižek	75
Kurtarılmış Bir Bilgisayar Dili İçin Notlar Radikal Yazılım Grubu	85
Enterferans Erwin Schrödinger	93

Sekseninci Doğumgününde Sigmund Freud'a Mektup¹

Bayım: Sigmund Freud'un sekseninci doğumgünü, bulgularıyla insanlığın yeni ve daha derin bir anlayışının yolunu açmış hocamıza tebriklerimizi ve saygımızı sunmanın hoş bir fırsatını veriyor bize. Tıbbı, psikolojiye, felsefeye, sanata üstün katkılarda bulunmuş, zihnin şimdiye kadar bilinmeyen bölgelerinin keşfedilmesine iki nesil boyunca öncülük yapmıştır. Entelektüel bağımsızlığıyla, "ein Mann mit erzenem Blick" —Nietzsche'nin Schopenhauer için dediği gibi— kendi başına durabilmesi ve öğrencileri kendine çekebilmesiyle, kendi seçtiği yolu izleyerek geliştirdiği hakikatler, tam da gizli olan şeyleri açığa çıkardıkları ve müphem olan şeyleri aydınlattıkları için tehlikeli ve ürkütücü görünmüşlerdir. O her yerde yeni sorunlar öne sürmüş ve eski standartları değiştirmiştir. Çalışmasının sonuçları araştırma alanını genişletmiş, yaratıcı düşüncede sağladığı canlanma rakiplerini bile ona borçlu kılmıştır. Gelecek çağlar şu veya bu neticeyi yeniden inşa edebilir ya da sınırlayabilir, ama onun soruları asla susturulamayacak, başarıları kalıcı olarak karartılamayacaktır. Formüleştirdiği fikirler ve ortaya attığı terimler günlük yaşamımızın bir parçası oldular, ve her bilgi alanında, edebiyatta, sanatta, araştırmada, din tarihinde, tarihhöncesinde, mitolojide, folklörde, pedagojide ve —belirtmeden geçmeyelim— şiirde, onun nüfuzunun izini sürebiliriz. Bizim neslimizin en unutulmaz başarısı, şüphesiz, Sigmund Freud'un psikolojik başarısı olacaktır.

Bugünkü entelektüel dünyayı onun çalışmaları olmadan tahayyül edemiyoruz, aramızdaki mevcudiyetinden ve durmaksızın süren faaliyetinden sevinç duymaktayız. Minnettarlığımızın onun günlerine de eşlik etmesini dileriz.

Thomas Mann, Romain Rolland, Jules Romains
H.G. Wells, Virginia Woolf, Stefan Zweig

Londra, İngiltere

¹Bu yazı ilk olarak 17 Haziran 1936'da The New Republic'te yayınlandı.

Charlie Hebdo Üzerine

Jacques-Alain Miller — Ocak 2015 — lacan.com

1. Kötüsözün Dönüşü

“Barbarlar!” deniyor. Buna kuşku yok. Ama bu *kör* terörizm değildir, gözleri açıktır ve hedefini net görmektedir. Dilsiz de değildir: seslenmektedir: “Peygamber Muhammed’in öcünü aldık!”

Son yüzyılın bitiminde, kötüsöz, kutsalın bozulması, küfür gibi nosyonların geçmiş bir çağın kalıntıları olduğuna inandık. Böyle değillerdi. Bilim çağı kutsal olanın duyusunu ortadan kaldırmadı; kutsal, geçersizlenmiş bir kavram değildir. Evet kabul ederim, gerçekliği zemin almaz; yine de, bir söylem olgusu —bir kurgu— olarak bir topluluğu oluşturan işaretlerin bedenini bir arada tutar, simgesel düzenin belkemiği işlevi görür. Kutsal olan, hürmet ve saygı talep eder. Bu sağlanamazsa kaos hüküm sürer. Sokrates baldıranotu içmeye davet edilmiştir. Hiçbir yerde, asla, konuşan varlıklar var olduğundan beridir, ne herhangi bir şeyin söylenmesi ne de her şeyin söylenmesi hoşgörülebilir olmuştur.

Bunun istisnası psikanalizedir ki bu çok belirli, tahrip gücü yüksek bir deneyimdir ve daha halen bebeklik çağındaki bir pratiktir. Bir diğer istisna Birleşik Devletlerdir, ama Anayasa güvencesindeki konuşma özgürlüğü, kendini bayağı keskin bir nezihlik duyusu ile sınırlanmış bulur. Bunun sonucunda oradaki basının çoğunluğu, Müslümanların ‘büyük acıları’na saygıları gereği Muhammed’in karikatürlerini yeniden üretmekten kaçınırlar. ‘Politik doğru’ duyuları için de aynısı geçerlidir.

Acıtan hisler libidonun sözkonusu olduğunu belirtir. Kutsal olanın gerçek olduğu geçerlenemese de, kutsal etrafında yoğunlaşan *jüisans gerçektir*. Kut-

sal olan, kendinden geçişi ve hiddeti harekete geçirir. Bir psikanalist, başkasındaki 'dayanılması-ımkansız-olan'ı dürtten kişilerin nasıl bir risk aldıklarını bilir. Baudelaire'in Bossuet'yi alıntılama, "Bilge kişi kahkaha attığı zaman titrer," ve komik olanı şeytansal kaynaklara bağlaması bundandır. Yine de, Aydınlanma'nın başat kaldırıcı kahkaha değilse nedir? Geleneğin doktrinleri çürütülmediler, diye belirtir Leo Strauss, kahkaha ile kovalandılar.

Charlie Hebdo, bizim dünyamızda, bu kurucu alaycı kahkahanın son görünür izlerinden ya da çıkmalarından biriydi. Cabu, Charb, Tignoux, Wolinski'nin yazgıları, La Barre Şövalyesiyle yan yana aynı sıraya konmak değildi; 1825'ten beridir Fransa'da hiçkimse kötüsöze karşı yeniden bir yasa tesis etmeyi denememiştir. Peki nasıl oldu da bu insanlar basın özgürlüğünün şehitleri olarak ölmüş oldular? Olan şudur ki, önceden birbirlerinden ayrı ve yalıtılmış olan söylemsel evrenler, şimdi iletişim kurmaktadırlar.

Daha fazlasıdır: iç içe geçmektedirler. Ve yine de, birinin kutsal olanı ile diğeri'nin 'kutsal hiçbir şey' olmayanı, karşıt uçlardadır. Zamanı, modern çağı geri çevirecek değilsek, bütün azınlık nüfusları ülkeden sınırdışı edecek değilsek eğer, mesele —bir ölüm kalım meselesi— şunun bilinmesidir: hicve dönük, dalga geçme hakkına dönük, saygısızlıkla ikonkırıcı olmaya dönük temayülümüz, bu haklar, bizim *jüisans* şeklimizde özsel midir değil midir, İslami gelenekteki Bir-olana itaatteki kadar özsel midir, değil midir?

Legal tartışmaya gelirsek, karmaşıktır, ve şu anda batılı demokrasileri ajite etmektedir (bu doğrultuda, üç ay önce Kaliforniya Üniversitesince yayınlanan azımsanmayacak çalışma: *Kafir: Çokkültürlü Bir Dünyada Küfürlü Dışavurum* bahsedilmeye değerdir). 1999'dan beri her yıl, İslami İşbirliği Örgütü girişimiyle, BM bu konuda müzakereler gerçekleştirmiştir. Almanya'da, Avusturya'da ve İrlanda'da kutsal olana yönelen hakaretleri yasaklayan yasalar bulunmaktadır. Birleşik Krallık 2008'e kadar Anglikan Kilisesini kötüsözden korumuştur. Fransa ise sadık laiklik savunusuyla ayrı bir durum. Daha ne kadar süreliğine? Bunu daha göreceğiz. *Hé, la France! Ton café fout le camp.*²

Gerçekten en çok istediğin nedir? Çatışma mı taviz mi?

²Onbeşinci Louis'nin akşam yemeğinden sonra kendine kahve yapma alışkanlığı vardı. Bir gün kahve cezvenin kenarlarından taşıtı ve Madam Barry seslendi, "Eh, Lafrance, ton café f — le camp." <http://www.gutenberg.org/files/2563/2563-h/2563-h.htm> Dahası, sözkonusu kahve (ki 18. yüzyılda egzotik bir şeydir) ve kaynarken taşması da Fransa'nın kolonici tarihinin metinleri arasına kapılmıştır.

2. Lirik Yanılsama

Kim düşünürdü? Kim söylerdi? Fransa tek bir adam, tek bir kadın gibi ayaktaydı. Fransa bir oldu, yeniden bir oldu. Cumhuriyet, cesur, korkusuz, gözüpük, direnişi seçti. Kendini suçlamaya son verdi! Birdenbire Fransızlar bunaltılarını, bölünmelerini terk ettiler, hatta bir akademisyenin dediğine göre yeniden "İkinci Yılki askerler" oldular. Fransızlar yeniden dünyanın takdirini kazanmakta. Ve başıyla bunu onaylayan başkan Hollande, gezegenin kaderini ellerinde tutan birkaç insanı ilk komünyon havasıyla karşılamakta. Paris'te bu acelecilik neden? Sanki yeniden şarzolmaya, güçlerini yeniden canlandırmaya, meşrulaştırmaya, cilalamaya gelmişlerdir. Neredeyse birleşmiş bir gezegen, yekbeden, tek bir grup olarak aynı titreyişe katıldı, Birinci Dünya Savaşını bitiren Zafer Gününü, 8 Mayıs 1945 Paris Kurtuluşunu saymazsak eşine rastlanmamış bir duygusal salgınla kuşatıldı.

Fransa, insanlık, soyutlamalardan fazla bir şeylermiş, ete kemiğe bürünürmüş, gözümüzün önünde, kalbimizde, bedenlerimizde dirilirlermiş gibi görünmekte. Bizse bu "lirik yanılsama"yı tanıyacağız. Freud ve Grup Psikolojisi olmadan, hatta onun tedavi doktrini olmadan yön bulmamız imkansızdır. Olay bir kırılma yapar; özneyi yeniden yapılandırır veya onu yeni bir biçimde ortaya çıkartır. Ne var ki stok pazarlarında henüz kıpırtı yok, 11 Eylül'de böyle olmamıştı. İşte bugün gerçeklik testi hizmeti gören şey budur. Deprem onlar tarafından kaydedilmediği sürece, imgesel olanda kalınmaktadır.

Bütün bunları harekete geçiren üç adamdı, fazlası değil, Peygamber adına hayatlarını verdiler. Ne var ki, bu evrensel hevesi taçlandırmak üzere yükselen şey, onun adı değil, Charlie'ninki oldu. Charlie! Zaten tasarlanmasından yokedilmesine kadar okur yoksunluğundan acı çekmekte olan bir haftalık gazete. Uzun zaman önce aşılış bir çağın ruhunun kalıntısı, atığı. Psikanalizin öğrettiği şeyin: kalıntı işlevinin taşıdığı gücün geçerlendiği yer burasıdır. Charlie Çarşamba günü suikaste uğradı; Pazar günü onun yeniden dirilişidir. Evrensel bir simgeye dönüşmesi, yüceltilmesi, *Aufhebung*'udur. Yeni İsa'dır. Ya da ölçüyü korursak, James Joyce'un *İşte Herkes Geldi*'sidir.

Bu etkiyi, üç cihatçılarımıza, Maşherin bu üç atlısına, Mutlak olanın bu savaşçılarına borçluyuz. Gezegenin büyük bir kısmını korkutmakta, panığe uğratmakta başarılı olmuş olacaklar. İhtiyar Murdoch rezilinin dün bir twitte yazdığı gibi: "Filipinlerden Afrikaya, Avrupadan ABDye her yeri saran büyük cihatçı tehlike." Herkesin korkusunu barındıracağı yer, şevkini yücelteceği yer, sayı olacaktır. Sayı, Mutlak olanın demokratik karşılığıdır. Bu şey ağırlık taşımakta mıdır?

Hiçbir din, Bir olanın aşkınlığını, ayrılmasını, Muhammed'in söylemindeki kadar büyültmemiştir. Mutlak olanla yüz yüze geldiğinde, ne Yahudilik, ne de Hıristiyanlık insanı bitkinliğiyle baş başa bırakır. İnanana dolayım sunarlar, teselli, bir halk, bir kilise sunarlar; İslamcı Mutlak ise yatıştırılmış değildir, dizginsiz kalır. Görkem ilkesidir bu. Kesinlik onun tarafındadır, bizse Yahudinin tanımını tartışırız, Protestan kiliseler didişirler, hatta Vatikan bile Papa'ya sorarsanız bir "ruhani Alzheimer"a ulaşmıştır. Bir diğer akademisyen İslamın "eleştiri testine" tabi olmasını salık vermişti, hakiki büyüklüğü kazanması için. Gerçekten, her şey orada vardır. Domuzlar uçtuğu zaman...

Gösteri yaptığımız zamanlarda, birkaç saat sonra olacağı gibi, hüküman olacak bir gücü muhatap almaktayız. Biraz sonra *place de la Nation*'da toparlanacak olan yürüyüş kolları, bunu bilmeseler de, yarının efendisini kutlamaya hazırlanmaktadırlar. Ne demek bu? "Lakin bakıp görelim," diyecek birisi, "yeter ki Cumhuriyeti övelim, Aydınlanmayı, insan haklarını, ifade özgürlüğünü övelim," vb, vb. Peki ya kendiniz inanıyor musunuz dayanışmaya, diyeceğim ben de ona, Bay Putin'in, Bay Viktor Orban'ın, bu dünyanın Büyüklerinin bu "değerler"iyle? Olan şey çok daha basittir. Değerlerden onlarda bir tane vardır: kamu düzeni, düzenin idamesidir. Ve bunun onlarla uzlaşan insanlarla yapılmasıdır. Toplumsal bağ, yani Egemen İyiliktir. Başkası yoktur. Kurbanlar onurlandırılır, kuşkusuz. Fakat ilkin ve en başta polise dayanırız.

Zavallı Snowden! Evet gözetlenmek, dinlenmek, izlenmek istiyoruz, yaşam tehlikesi olduğunda. Gönüllü hizmetkarlığa büyük kaçış. Gönüllü mü dedim? Arzulanan, hak talep edilen, gereksinilen. Ufukta, Leviathan, *Pax et Princeps*. Roma'da öyle bir an gelmişti ki, Ronald Syme'in belirttiği gibi, Cumhuriyetçiler bile "mutlak hükme itaati" daha az bir kötülük saymışlardı. Houellebecq bu noktada haksız değildir: bugün eğilim, görünenin aksine, direniş değil itaattir.

3. Fransa Polislerini Sever

Polis dün öğleden sonra kutlandığı kadar asla kutlanmamıştı. Üçü, karikatür ve hicivleriyle meşgul *Charlie*'deki komik başbelalarını korurken görev başında öldü. Polisin adanmışlığı ve fedai ruhunu herkes göklere çıkardı. Güvenlik stratejilerindeki zayıflıklarla onları suçlamayı, onyedii ölümlle sonuçlanan sistemdeki kusurlarla onları suçlamayı hiçkimse hayal etmedi. Bilakis herkes polis kuvvetlerine teşekkür etti, yani sadece *flic*'lere [polislere] değil,

jandarmalara, CRS'e³, istibarat ve güvenlik hizmetlerinin bütün faillerine teşekkür etti. Bilhassa da ileriki saldırılardan bizi korumaları için onlara bel bağlıyordu herkes, çünkü bütün alanların uzmanları en iyi argümanlarını kullanarak yeni saldırıların kaçınılmaz olduğunu duyurmaktaydılar. Sağduyu ancak hemfikir olabilirdi. Herkes, cesur olsun korkak olsun, kendisini potansiyel bir hedef bildi ve öyle hissetti. Yahudiler bunu biraz daha hissetti: aslında çok daha fazla hissetti. Dört Yahudi insan Cuma günü alışverişlerini yaparken öldürülmüşlerdi. İnançlarını uygulamaktaydılar, en azından kadim diyet yasalarının hepsi ya da bir kısmına riayet edecek kadar, ki bu yasaların bir kısmının Musa'ya gelen Vahiy'den önce tesis edildiğine şüphe yoktur. Kısacası, bir Kosher süpermarketinde alışveriş etmekteydiler. Fakat polis için toplumsal ağda atılan #jesuisflic (#benpolisim) ve #Respect (#Saygı) etiketli twitler herhangi bir belirli grup veya topluluğun sınırlarının ötesinde sonsuzluğa doğru yankılanıyor gibi görünmekteydiler.

Yine bu hareketin akışına kapılmış olanlardan, 1968 Mayıs olaylarından geçmiş kuşaktan —benim kuşağımdan— gelenler, yarım yüzyıl önce başkent sokaklarında “CRS SS!” diye bağırarak çıkmış olanlar, tamamen istikrarsızlaşmışlardı. Artık kendilerini tanıyamıyorlardı. Sanki bir tür kişiliksizleşmeye maruz kalmışlardı: ciddi hiçbir şey yoktu, sadece varolmanın hoş bir tür hafifliği vardı. Bir “yabancılaşma,” Gide'nin terimini kullanırsak. “Kendimi, *Libé*'nin⁴ ofislerinin olduğu binanın dibine park etmiş minibüslerindeki CRS kuvvetlerine 'iyi geceler' derken bulduğuma şaşırılmışım. Ve Pazar günü yürüyüşte polis kuvvetlerini alkışlayanlarla (ki halen onlara '*la manif*' diyorum⁵) hiçbir anlaşmazlık içinde değildim. Polisler de böyle arkadaşça kutlanıp alkışlanmaktan bütünüyle hayret içindeydiler” (Luc le Vaillant). Kamu düzeni savunusuna dönüş yapan böyle keskin virajlara dair sayısız anlatım akın akın dökülmektedir.

Bu bana Le Greco'nun *Orgaz Kontunun Gömülmesi*'ni düşündürüyor, Barrés'in deyimiyle “hem Arap hem Katolik bir hassasiyetin bu başarıyatını.” Bunu şöyle tarif ediyor: “Resim iki kısımdan oluşur: en altta Orgaz Kontunun cenazesi gerçekleşmektedir; bunun üzerindeyse Kont göksel küreye buyur edilmektedir.” Gerçekten de sanki *Charlie* ofislerindeki boğazlama, başka bir kürede, 1968'in “protestocular”ının mecazi, efsanevi katliamı olarak yeniden üretilmiştir. Sanki Kouachi kardeşlerin Kalaşnikofları, bir an-

³CRS: kamu düzenini sağlayan ve isyan denetimi yapan Cumhuriyet Güvenlik Şirketleri. 'Jandarmalar'ın kırsal alanlarda ve küçük şehirlerde yetki alanı bulunmaktadır, ulusal polis kuvveti ise büyük şehirlerde etkilidir.

⁴*Libération*: Fransız bir ulusal gazetedir. Le Monde, Le Figaro gibi (aşağıya bkz).

⁵*Manif* – politik tabiatlı bir 'gösteri' anlamına gelen *manifestasyon*'un kısaltması.

lamda, onları bir anlamla çarpmıştır⁶. Baby-boomer denen bu ayrıcalıklı yaş grubundakilerin, rahatlıklarını, yaşamkalımlarını, ve varoluşlarının her bir gününü, gençliklerinde yuhaladıkları bu polis kuvvetlerinin adanmışlığına nice borçlu olduklarını görmeye başlamaları, ancak *Charlie*'deki inatçıların tek kelime edilmeden öldürülmeleriyle oldu. Bu akılsızların birçoğu dünyanın esrarlı işleyişini biraz olsun görebilmek için yaşlı adamlar, yaşlı kadınlar olmayı beklediler. Şehirlerin, İmparatorlukların nasıl idame ettirildiğini, düzenin belelinin ne olduğunu, “mantıklı isyanların” ortaya çıkışlarını⁷, uçucu tabiatlarını, vb. biraz olsun görmek için; tam ifadesiyle, Lacan'ın “efendi söylemi” başlığı altına aldığı her şeyi biraz olsun görmek için bu günleri beklediler.

Esasen bu eski muhalifler çok önceden silahlarını gömmüşlerdi, ve bir zamanlar varlık nedenleri [*raison d'être*] olan Devrim artık onlar için bile bir hayalden ibaretti. Ara sıra yeni bir fikir ya da hipotez ortaya çıkardı, ama bu zihinsel evren onların günlük yaşamlarıyla eş fazlı değildi. Zalimce bir *güncelleştirilmeye* zorlanmışlardı. Onları savunmak adına, gençliklerinde uğraştıkları polisin “Fransız intiharı”ndan daha eski bir geçmişe döndüğü doğrudur⁸. Zemmour'un terminolojisinden alırsak, Cezayir savaşı sürerken oluşmuş “virile” bir polis kuvvetiydi bu. Hatta 17 Ekim 1961'de Paris'te yaptıkları katliam, ve ertesi yılın 8 Şubatında Charonne metro istasyonunda öldürdükleri dokuz Fransız komünist-sempatizanı da iyi bilinir. Yahudileri (yabancıları, Zemmour özenle bunun altını çizmiş) tutuklayıp Vélodrome d'Hiver'a⁹ götürmüş olan eski Fransız polisinin neye benzediği hatırlanıp biraz üzerine düşünülürse, sosyalist Jules Moch'un yarattığı CRS'i Heinrich Himmler'in askerleriyle kabaca eş tutan '68 gençliğine daha da müsamaha-kar yaklaşılabilir.

Uzun zaman önceydi bu. Aradan zaman geçti. Toplumsal denetim bugün daha dolambaçlı ve daha ihtiyatlı patikalar izlemektedir. Polise dönük içerleme artık bir zamanlar olduğu gibi değil, Arap ve Afrika kökenli yoksulları hariç tutarsak¹⁰. Yine de, Pazar günü Parisli nüfusun polise gösterdiği

⁶Özgün 'mettre du plomb dans la cervelle' ifadesi 'kurşun' anlamına gelen 'plomb'un çifte anlamıyla oynar; harfiyen anlamı olan 'kafaya bir kurşun yollamak,' dağınık düşünme haline daha çok istikrar vermek anlamındaki betimleyici ifadeyle gerilim içinde bulunur.

⁷Bu ifade, ilk ortaya çıktığı Arthur Rimbaud'un “Demokrasi”siyle felsefi tartışmalara girmiştir.

⁸Yakın zamanda bu ifadeyi ortaya atan polemik sağ kanat editöryalist Eric Zemmour, *Le Suicide français* (2014) kitabında 1968'den beri Fransa'da yurtsever değerlerin yitimini eleştirir.

⁹Vélodrome d'Hiver, Nazilerin 1942'de yürüttüğü bir Paris baskınında kitlesel olarak tutuklanan Yahudi kurbanların gruplar halinde tutulduğu bir bisiklet sahasıdır.

¹⁰Sayırsız çalışma bu nüfusların halen kimlik denetimlerinde polis tarafından daha sık hedef alınmakta olduklarını göstermektedir.

heves ve olumlu hisler Fransa tarihinde eşine rastlanmamış bir olaydı. Bir nüfus ile onu harici saldırganlardan koruyan ulusal ordu arasındaki geçişsellik, —De Gaulle diye birisinin asla teslim olmadığı bir tür romantik mitolojiye düşmezsek— istisnai koşullar altında olabilecek bir şeydir. Peki ya bir nüfusun *dahili* baskı kuvvetlerine olan bu sevgisi? Hiçbir geçmiş örnek düşünemiyorum. Ravachol ve anarşistlerin zamanlarından bile. Biraz araştırılırsa belki bazı örnekler çıkar, ama şu anda tek bir açıklama görebiliyorum: İslamcı savaşçı, bu nüfus tarafından hakiki bir dahili düşman sayılmıştır. Polisin görevi de onunla savaşmaktır, nasıl ki ordunun görevi harici bir tehditle savaşmaktır. Yahudi okul ve kurumlarını korunmak için ordunun görevlendirilecek olması¹¹ bunun kanıtıdır. Böyle bir bağlamda, Başbakan'ın 'dahili düşman' ifadesini kullanmasının sarsıcı ve tehlikeli oluşunu anlayabilsem de, bu ifade bütünüyle temelsiz görünmemektedir.

Eski '68 protestocularının kamu düzeninin yeni müdafilerine dönmesinden az önce bahsettim. Bu sözcük, dönmek, son günlerde Houellebecq'in yazılarında ortaya çıktı¹², o da bunu Huysmans'tan almıştı. Bu hissiyatı havada yakaladı ve İslam'a uyguladı. Yine de burada dikkatli olmak lazım, bahsedilen İslam İslamcılığın tamamen karşıtıdır. Houellebecq'in hiciv romanında yansıttığı şekliyle bu, medeni barışın hüküm sürmesine olanak veren, malları ve yurttaşları güvence altına alan ve tam istihdam sağlayan bir söylemdir. Şimdi tanık olduğumuz şeylerse, doğrusu, ve büyüklükleri hayret vericidir, 'güvenlikçiliğe' bir dönüştür, Fransız nüfusundan gelen kitlesel ve ani bir güvenlik talebidir. Fakat bu, Houellebecq'in öngördüklerinden farklı yollar izlemektedir. Fransa kendi polisine hakiki bir tutku deneyimlemektedir.

Bu aşklı durum sürececek mi? Burada Lacan'ın "mantıksal zaman" kavrayışına dönmeye değer¹³.

Anlık biçim ilk başta "bakış anı" olarak görünür: ilk sarsılmadır bu, 'iç-görü' denilen şeydir, Joyce'un popülerleştirdiği anlamda 'epifani'dir. Sonra süre olarak zaman yeniden tesis edilir: özne düşünür, sindirir, varsayar, tasarlar ve uğraşır; bunun öznede ne kadar zaman alacağını, öznenin ne kadar pişmanlık, acı duyacağını, hangi diyalektik süreçlerden geçmesi gerekeceğini asla bilemezsiniz. Bu, "kavrama zamanı"dır. Şu anda durduğumuz yer burasıdır. Fransızlar düşünüyor, konuşuyor, yazıyor, bütün ülke zirvalıyor

¹¹Aslında bu tedbirler bugün yürürlüğe girdi (15 Ocak).

¹²Michel Houellebecq'in romanı, *Soumission*, tanıtım fazındaydı ve Charlie Hebdo'ya saldırı gerçekleştiğinde kutuplaşmış bir tartışmanın konusuydu. Houellebecq tanıtım gezisini yarıda kesti.

¹³Lacan "Mantıksal Zaman"ı 1945'te yayınladı. Bu yazı *Ecrits*'de "Mantıksal Zaman ve Öngörülen Kesinliğin Savlanması" olarak yeniden yayımlandı (Çev. Bruce Fink) 161-75.

ve söylemiyor, yoğun entelektüel faaliyete kapılmış. Bunların diğer Avrupa ülkelerinde de minör bir anahtarda gerçekleşmekte olduğunu ancak varsayabilirim. Fransa güçlü bir ulustur, ve aniden kafasına dayanmış bir tabanca vardır. Bu, duyuları keskinleştirir. Hepimiz, her birimiz aniden ölüm tehdidi altındayız. Dilbilimci Guillaume'nin tanımladığı bitmemişlik kipinin kuralları altında yaşıyoruz: “*Un instant plus tard, la bombe éclatait.*”¹⁴ Patladı mı? Evet? Hayır? Karar vermek imkansız. Üçüncü mantıksal zaman “so-nuçlanma anı” ise daha sonra gelecek.

Tanık olduğumuz ve katılımında bulunduğumuz toplumsal görüngünün bir sevdalanma yapısında olduğu hipotezini kabul edecek olursak, ne çeşit bir sevgi nesnesinin sözkonusu olduğunu görmek zor değil. Freud'un “Narsisizm Üzerine” (1914) başlıklı çalışmasında belirttiklerine güvenle atıf yapabiliriz. Polis, sevgi nesnesi olarak, “çocuğuna göz kulak olan kadın” modeline göre seçilmiş görünmektedir: özen ve koruma sunan anne, anaç Öteki. *Charlie*'deki gazetecilerin katliamı karşısında kabaran terör ve keder hisleri, Fransa halkını Öteki'nin kollarına doğru fırlattı. Yahudiler için bu Öteki İsrail adıyla anılıyor. Bu hipotezi izlersek, Öteki'ne dönük kolektif tabiyet her öznenin onunla ilişkisi temelindeilmek ilmek örülmektedir. Freud'un grup psikolojisi analizinde sunduğu ders işte budur.

Hepsi bu değil. Bu son birkaç günkü katliamların İslamcılığa da dönüşler üretmiş olduğu varsayımından kaçınılabilir miyiz? Bu katliamlar, kısmen, tam da bu niyetle yapıldılar: üye kazanmak. Elbette bu dönüşler bizim için görünmezdir, ancak sonradan ortaya çıkabilirler, ama ne çeşit bir sevgi nesnesine karşılık geldiklerini şimdiden anlayabiliriz. Farklı bir çeşittendir bu: narsisistiktir. Öznenin sevdiği kendisidir, olmak isteyeceği haldeki kendisi, Mutlakın bir askeri olarak, İdealin bir Rambosu olarak, baştan aşağı silahlanmış, kuşku geçirmez, Dava için yaşamını vermeye hazır olarak kendisidir; yukarıda görülen durumda ise baskın olan yaşam arzusudur, *Primum vivere*'dir.

Toparlamak gerekirse, ki bayağı uzattım, altını çizmek isterim ki Freud'a yapılan atıf bizi şunu fark etmekten alıkoymamalı: geçen Pazar günü dışarıya çıkan kitlelerle (Freud'un grup psikolojisi üzerine çalışmasında yapısını analiz ettiği) Gustave le Bon'un¹⁵ tarifıyla 19. yüzyıl 'kalabalıkları' arasında çok az ortak nokta vardır.

¹⁴İngilizce buradaki dilbilimsel öğeyi anlatamıyor: bitmemişlik kipindeki 'éclatait' fiili hem geçmişteki değeri: “bomba patladı” hem de hipotetik gelecekteki değeri taşıyor: “Bir saniye geçse bomba patlayacaktı.” Fransızca'daki gramer, olayın yorumlanışını karar verilemez kılar.

¹⁵Miller'in özgün metninde 20. yüzyıl denmiş: muhtemelen bilmeden yapılmış bir hata.

Bu bir gösteri bile değildi, yalnızca bir yürüyüş, hatta bir gezinmeydi. Ne bir konuşma, ne bir söz. . . hiçbir şey. Herkes suskundu. Tek slogan, şimdi meşhur olan 'Je suis Charlie'ydi, ki bunda öznelere homojenleştirecek hiçbir esas gösteren yoktur. Daha çok bir 'ahbab gösteren' gibiydi bu, ve toplanmalara, herkesin kendinden bir şeyler getirdiği bir İspanyol Meyhanesi hissiyatı verdi. Tarihçi Pascal Ory'ye göre bu, "batılı toplumlarımızı karakterize eden gelişmiş bireyciliğin bir işaretidir" (*Le Monde*). Bunu böyle görebiliriz. Susanna, Tel-Aviv'den arkadaşım olan bir psikanalist, bunu daha farklı ifade ediyor: "Bütün liderleri sıraya dizilmiş, kol kola vermiş yürürken görmek, herhangi bir amaçtan yoksunlukta birleşmiş o hallerini görmek, acınasıydı. Bence bütün umutlarını yitirmekle kalmadılar, daha kötüsü, kederlerini bile yitirdiler." Ama Beyrut'tan *L'Orient le jour* şöyle yazıyor, "Dün, Fransa Bastil'e hücum etti." Evet tabi. . .

Herkes hemfikir olacaktır: bu tarihsel andan hepimizin zihnine yapışıp kalacak imge, François Hollande'nin acil servis doktoruna ve *Charlie*'nin gözyaşlarına boğulmuş editöryalisti Patrice Pelloux'ya sarılması olacak. Hollande onun saçını, yüzünü okşuyor. Sarılırken onu hafifçe sarsıyor. O sırada *Charlie* ekibinden hayatta kalan diğerleri eğlenceyi yakalıyor: bir güvercin kahasını yaparak Başkan'ın omzunu kirletmiştir.

P.S. güvercine dair anekdot *Le Monde*'da, *Le Figaro*'da vb. anlatıldı; bir videosu bulunuyor.

P.P.S. Bay Roland Rouzeau'nun bana e-posta ile hatırlattığına göre kö-tüsöz suçlu Alsace ve Moselle'de halen bulunmaktadır. Not düşülmüştür.

4. Charlie'nin Sırrı

Arjantin'de güvercin dışkısı şans getiriyor. Plajda güneşlenen arkadaşım Graciela böyle dedi bana "*Acá, si a uno lo caga una paloma, significa buena suerte*" (Burda bir güvercin sıçarsa, iyi şans demektir). Bu kehaneti kabul edelim. Başkan'ın şanslı yıldızlarına inandığını biliyoruz. Kısacası, derin bok içindeyiz, bu iyiye işaret.

Graciela, ki derslerimi de okumuştur, acaba bunun "Gerçeğin bir yanıtı," Tanrıların bir belirmesi olup olmayacağını sordu. Romalılar, o batıl inançlarıyla, böyle şeylere inanmazlık etmezlerdi. Ve unutmayalım ki İsa vaftiz edilirken gök açıldı, "Kutsal Ruh, bedensel görünümde, güvercin gibi O'nun üzerine indi." (Luke 3.22)

Geçtiğimiz Pazar ilahi bir kaka Kutsal Ampul vazifesi mi gördü? Voltaire

bulvarı Reims katedrali miydi? Cumhuriyetin başkanı şimdi Lordun Vaftiz Edilmiş mi oldu?

Kutsal Ruhun anal nesneyle benzeşimlerini keşfedecek değiliz. Lacan'ın yorumsuzca alıntı yaptığı Ernest Jones makalesi, Bakirenin kulaktan döl lenmesi üzerinedir, bu da yellenme analogisiyle mevzubahis Kutsal Ruhun verir. Kötüsöz yok: tezin anatomik temeli var çünkü ağız ve anal kanal mide-bağırsak kanalının iki ucudur. Ruhsal nefes bağırsak gazının atasıdır, konuşma dışkıyla eşleşir.

Görüyoruz ki psikanalizin yeşil seneleriyle Charlie'deki çalgıcıların ruhu arasında benzer taraflar yok değil. Skatoloji, Profesör Choron'un Hara-Kirisinden beri Charlie'nin en saf esin kaynağıdır. Bu çizgi, anarşist, yeşil, solcu, neo-muhafazakar çeşitli bedenlerden geçerek bugüne gelmiştir. "Aptal ve Kötü Niyetli Dergi"? "Sorumsuz Dergi"? Bunlar yakınsamalardır. Gerçekte olan şeyse şu: Charlie'nin bu dünyada bir görevi var, o da dürtüyü onurlandırmak üzere bütün yüceltmeleri hükümsüz kılmak.

Böylece, bu küçük sayfa, bu küçük yaprak —ki bunun bir incir yaprağı olmadığı anlaşılmalı— tarz ve görgü tarihinde kendi yerine sahiptir. Şimdi yedi-fersahlık botlarımızı bağlayıp yüzyılların geçişini yığıtçe izleyelim. İvme lenmiş olarak, karikatürlerdeki gibi.

Dürtünün maceraları

1. Greko-Romen dünyası, Schopenhauer, Nietzsche, Freud ve diğerlerinin belirttiği gibi, dürtüye bizden çok daha yakındı. Sonra Hıristiyan söylemi geldi. Peter Brown'un başlığı her şeyi söylüyor: Virginité, célibat et continence dans le christianisme primitif (İlk Hıristiyanlıkta bakirelik, bekarlık ve ölçülülük). Hıristiyanlık Rönesansta kendi Greko-Romen kaynaklarına dönüş yapmıştır. Bunu ise din ve bedensellik arasında yeni bir ittifak izler. Protestan isyanın nedenlerinden birisi buydu, ki Protestanlık başka bir düzeyde, özellikle papazların evlenmesi ile, bedenselliğe yer ayırmıştı. İhmal edilmesin: Martin Luther'in skatoloji zevki. Acaba o da "Je suis Charlie" der miydi?

Dönüm noktası burasıdır. Protestanlıkta kanaatkarlık olacaktır. Katolik Kilisedeyse imanı yaygınlaştırma amacıyla Trent Konseyi kararıyla duyusal hazzın harekete geçirilişi. 17'nci yüzyıl geniş nüfusların yer değiştirmesine tanık oldu: İngiliz Püritenlerinin Amerikan kolonilerine "Büyük Göçü" (80 bin kişi); Nantes Hükmünün iptalinden sonra Fransız Protestanların diyasporası (400 bin kişi). Fransa'da 18'inci yüzyıl? 1754 doğumlu Talleyrand sonradan şöyle demişti: "Eski rejimi tecrübe etmemiş olanlar yaşamın tadının ne olduğunu asla bilmeycekler."

2. Napoleon, doğrusu, ahlaki düzendir. Kutsal İttifak Avrupanın her yanında genişler. Gidişatı belirleyen bir de Kraliçe Victoria vardır. Şaka: Lytton Strachey'in aynı isimli Kraliçe Victoria kitabını okuduğunda Lacan bu kraliçenin Freud'un olmazsa olmaz [sine qua non] koşulu olduğunu söylemişti. Belle Époque, '14 boğazlamasıyla son bulur. Başarılı Yirmiler onu izler, vb. Kurtuluşta, totem Le Tabou'dur, Dauphine ve Christine caddelerinin kesiştiği yerdir. Son kolonici savaşlar. 1960'ta Hara-Kiri ortaya çıkar. Çiş, kaka, çük, ve yarak. Eh! Soluk alırız. Pis havayı soluruz ama kokular Jerome K. Jerome peynirleri kadar canlandırıcıdır. Koca Charles ve Yvonne Teyzeye (Bayan De Gaulle'ün popüler bir lakabı) kıs kıs gülünür.

3. Anlayın ki, Musée d'Orsay'de Sade sergisine giden (veya gitmeyen) sizi, en Pléiade okuyan (veya okumayan) sizi, Saint-Germain-des-Près'te bir kitapçı arka odasına getirdi: Pauvert'in ucuz kağıda bastırıldığı Justine ve 4. Julliette'in küçük mavi ciltlerine göz atmak üzere. Fazla risk almadık ama düşük maliyetle yasaklı heyecanın keyfini çıkardık. O zamanlar sol-kanat gazeteler Cezayir'deki işkenceden bahsettiklerinde redakte edilirler; geniş boşluklarla çıkarlardı. Sansüre o kadar aşınaydık ki onu kişileştirmiştik: 1870'lerden beri ona "Anastasia" denildi. Bir tür dışı öcüyü bu, kocaman bir makası vardı (kastasyon!). Bardağın taşması ise, büyük amirler Birliği rahibelerinin harekete geçirdiği söylenen Bn. De Gaulle'un verdiği yetkiyle, Jacques Rivette'in çektiği Diderot'nun Rahibe filminin Kültür Bakanınca yasaklandığı gündü.

4. 1966 yılıydı, Lacan'ın yazılarının çıktığı yıl. O zamanlar, düşünün, onu konuşmak, onu yazmak önemli meseleydi, bir tepkiydi (réagir), eski zamanlardaki gibi. Orduya, Kiliseye kafa tutarsanız, Diderot yoluyla da olsa, ki Paris'te heykeli ve Gallimard'da Pleiade'ı vardır, karşılık bulurdu. Ahlaki Öteki, henüz kullanımdışı kılınmamıştı. Çiş kaka bok bir çığneyiş gücü taşıyordu. De Gaulle ve Pompidou'nun bu Büyük Öteki yıllarında, tepki verildiği sürece, Profesör Choron'un altın çağıydı. Fakat ondan sonra, Öteki kaldırıldı, parça parça söküldü. Bu sürecin adımlarını Éric Zemmour yakın zamanda özetledi, bazen çirkinleşse de bu karakter belgesel önemini yitirmiyor. Aslında Büyük Öteki hiçbir zaman büyük bir kuklacının işlettiği bir kukla olmadı. General bunu bilir bunu söylerdi. Dahası en sevdiği deyişlerden birisi, sırdaşı Alain Peyrefitte'ye göre şöyleydi: "J'ai toujours fait comme si. Ça finit souvent par arriver," "Ben hep böyle yapmışımdır. Genelde sonunda böyle olur." (C'était De Gaulle, p. 171).

5. Charlie Hebdo Hara-Kiri'den nöbeti devraldı. Hara-Kiri de General'in tabutu üzerinde boğularak ölmüştü ama onunki doğal bir ölümdü, Mitte-

rand ile 1981'de solun iktidara gelişiyle oldu. Uzun süre, Kubrick'in 2001 filmindeki Hal gibi tedricen etkisiz kılınan eski neo-Gaullecü Büyük Ötekinin kışkırtmalara verdiği "Bof!"tan ibaret tepkisine bir omuz silkme eşlik etti, ki bu jest, bizim varlık yolumuzda karakteristik gözüktüğünden, İngilizce-konuşan dünya tarafından "Galik (veya Fransız) omuz silkmesi" diye ya-tilılmıştır. Hiçbir sınır kalmadığında artık sınırların çiğnenmesi zordur. Bu yüzden yaralama, karalama, ırkçılık, cinayete tahrike dönmesi gerekecektir. Charlie'yi öldüren kimdi? Tek kelimeyle permissivité'ydi. Bu sözcük Littre'de yok; dildeki varlığı 1967'den beri onaylanmış; 1947'den beri de İngilizce "permissiveness"ın çevirisi olmuş (Le Robert. Dictionnaire historique de la langue française).

6. Editöryal çalışanları yeni imha edilmiş Charlie üzerine az şey söyleyeceğim. Bu yayın, sürekliliği kesildikten onbir yıl sonra 1992'de yeniden doğdu. Eski dergide öne çıkan üyelerin yeni dergide de dürtünün kanonik çış kaka bok biçimi düzeyinde sürdürdükleri mevcudiyet ve bağlılıkları, dergi isminin tekrarlanmasında sahtelik olmadığıın kanıtıdır. Eylemleri: 2006'da Danimarkalı Muhammed karikatürlerini yeniden yayınlamak; 2011'de şeriatla kafa bulan bir sayı çıkarmak. Çıktığı akşam, çevrede yangın; yönetici editör, Charb ve iki diğer tasarımcıya polis koruması verilmesi. İslamcı tehditlerin çoğalması. 2013'te Arap Yarımadasındaki El-Kaide'nin yayınladığı çevrimiçi Inspire dergisi "İslam karşıtı suçlar" için aranan kişiler listesine Charb'ın adının eklenmesi (Wikipedia). Geçtiğimiz hafta, 7 Ocakta, katliam.

Üç tez, bir paradoks

Derginin ilk 21 senesine bakılarak editöryal çalışanlarının çoğunluğunun İslamcı savaşı kurşunuyla can vereceğinin öngörülmesi imkansız. Öte yandan, risk apaçıkken ve tehlike şüphe götürmezken bıkıp usanmadan İslam değerleriyle alay etmek niye?

İşte asaletli tez: onlar ifade özgürlüğünün savaşçılarıydı. Charb, ki Komünistti, sık sık alıntılanan ve tarihte de anılacak formülünü söylemişti: "*Ça fait sûrement un peu pompeux, mais je préfère mourir debout que vivre à genoux.*" (Biraz ağdalı gözükebilir tabi, ama diz çökerek yaşamaktansa ayakta ölürem daha iyi.) Katliamın akşamında Maus'un yaratıcısı Art Spiegelman'la İngilizce bir diyalogda Tarık Ramazan tarafından pazarlanan asaletsiz tez de var: para kazanmak içindi. Nihayet bir de, Delfeil de Ton'un dün L'Obs'da çerçevesini çizdiği, tabiri caizse klinik tez var.

Charlie'nin eski üyesi ve Charb'ın arkadaşı olan DDT, sıkıntı veren metninde Charb'ın inatçılığını ve sorumluluğunu vurguluyor: "O şefti. Ekibi bu

kadar tırmandırmaya sokmasına ne lüzum vardı?” Yangın olduktan sonra Wolinski'nin ettiği sözleri hatırlıyor: “Bence biz bilinçsiziz ve gereksiz bir risk alan aptallarız.” Şu sonuca varıyor: “Ölmeyi tercih eden Charb ve yaşamayı tercih eden Wolin.” Bunu okuduktan sonra diyoruz ki: İntiharvari Charb? Melankolik Charb? O aslında kendini kaybedecek hiçbir şeyi olmayan bir adam gibi sundu: “Ne çocuklarım var, ne kadınıam, ne arabam, ne kredim var.” Melanie Klein ve Winnicott tarzında söylersek, bu karma grubun haftalık coşkusu, acaba depresyon karşısında manik bir savunma mıydı? Fallik geçit töreninin arkasındaki ölüm dürtüsü, Charlie'nin sırrı bu muydu?

Bu üç kuram veya hipotezden birini seçmek gerekirse, ikincisini hariç tutarım, çünkü finansal çıkar nesnel olarak alınan risklerle orantılı değildi. Charlie'ye Cimrinin tutkusunu yakıştırmak gerekir ve bunu destekleyen hiçbir şey yok. Oxford Üniversitesinden bir profesör için bu yüz karasıdır. Üçüncü tez düşünölmeyi hak ediyor ama birincinin yanında soluk kalıyor, çünkü melankolik olanın kahramanlığı, yine kahramanlık olarak kalır. Psikotiğin, sapığın veya nevrotiğin kahramanlığı da aynı şekilde.

Burada dikkat etmeli. Çünkü kahramanlık denilen şeyin bulunması için, başka deyişle, büyük bir fedakarlık olması için, yüceltim bulunması gerekir. Şimdi, Charlie'nin anti-yüceltim olduğunu, dürtüye tapmaya, keyfin övgüsüne adanmış olduğunu savunmuştum. Çelişki. Burada, Érik Emptaz'ın Canard enchaîné'in ilk sayfasından bir cümlesi aydınlatıcıdır. Bu hiciv organı, bugün Charlie'yle aynı tehditlere maruz kalsa da, yoldaşlarıyla “her şeye gülmeye” devam etme sözü verirken, “bunu yapma özgürlüğü”nü hariç tutmuştur. Mesele budur aslında, ve bu böler.

1) Her şeye gülmek istiyorsam, her şeye gülme özgürlüğüyle dalga geçilmesi imkansızdır. Yani kakhaha orada durur. Her şeye gülme özgürlüğüne gülmeyiz, onu ciddiye alırız. Başka deyişle, her şeye gülmek isteyen kişi, her şeye gülmaz. 2) Her şeyle alay etmek, bunu yapma özgürlüğümü de alay konusu yapmak, aynı sonucu verir. Hem ona hem öbürüne sahip olacağım diye gülme özgürlüğümü feda etmiş olurum. Kısacası, her şeye gülebilmek için, her şeye gülmekten kaçınmak zorundayım. İkinci konum siniktir. Birinci konuma kahramanca diyorum.

Belki Charlie'nin belirli üyeleri kendilerini sinik sayıyorlardı. Belki az çok öylelerdi. Ama aslında kahramancaydılar, Charb bunu biliyordu, biz de bunun sonradan farkına vardık. Delfeil de Ton'un yaptığı yanlış, bence, çizdiği Charb'a “Çok yaşa ölüm!”ü yerleştirmesiydi.

Bu yine başka bir formüle işaret eder, Charb'ı karton silüetten ziyade tam

bir “İkinci Yıl askeri” kılan bir formüle: “Özgürlük yahut ölüm.”

Bu durumda “. . . yahut ölüm” sözü belirleyicidir. Yaşamını yazgının denmesine koymayan birisi, varlığından ziyade yalnızca yeteneğini angaje eden, boşa zaman geçiren birisi, ciddi değildir. Yaşamın önceliği Batılı toplumlarda bugün o kadar yerleşiktir ki Rémi Fraisse’in yaşamına son veren Sivens Barajı olayı olduğu zaman, Sosyalist Partinin yerel bir liderinden şöyle habis bir önerme işitebildik: “Fikirler için ölmek bir şeydir, ama bu yine de göreli olarak ahmakça ve aptalcadır.”

Bu talihsizliği kabul etmeyelim. Elbette onun kastettiği şey, anladığımız şeyden farklıydı — Rémi’nin bir fikri savunmuş olduğu, yaşamını riske atmayı düşünmediği, üzücü bir rastlantıyla buna sürüklendiği, vb. Fakat söylediği şey, bir tür dil sürçmesi olarak, daha bile hakikidir. Lipovsky’nin *Le Crépuscule du devoir*’ı yayınlamasından beri yirmi yıl geçmiş bile. Charlie şehitlerini kahramanlık niteliğinden tereddütsüzce mahrum bırakmamıza, yaptıklarını, yarım ağızla da olsa, kaçıklık değilse bile tedbirsizlik saymamıza şaşmamalı. Onlarla birlikte katillerini de ezıyoruz.

Bu üç adamı, üç teröristi öldürmek bize yetmiyor. Aynı zamanda deli, hasta ve bilhassa barbar olmuş olmalılar. Barbar diye, ismini hak eden bir uygarlıktan yoksun olanlara söylenir. Öncelikle kabul edelim ki, savaşçılarımız bizimkinden başka bir söyleme bağlıdırlar, onların söylemi bizimkinden ne daha az yapılmış, ne de daha az “uygarlaşmış”tır, başka türlü uygarlaşmıştır. Ve bu diğer söylemde yine kahramanlar bulunmaktadır.

Antik Yunanların barbar dedikleri, dillerini anlaşılmas buldukları kişilerdi, sözcükteki ikilemeli biçim buradan gelir: bar bar, bizdeki dirdir gibi. Barbar, konuşmayan, ağzıyla gürültü çıkaran kişidir. Ve hakikaten, Kouachi kardeşlerden birisi katliam bittikten sonra arabaya binmeden önce sokağa fırlıyor, bilinçli olarak yüksek ve anlaşılır bir sesle üç kere bağırıyor: “Peygamber Muhammed’in öcünü aldık!” Biz de bundan hiçbir şey anlamıyoruz, tek anladığımız yaptıklarının İslamla alakası olmadığı ve kana susamış dengesiz yabaniler oldukları.

Oldu olacak “iki ayaklı hayvan” diyelim, Romalıların Hunlara dediği gibi?

Nota Bene

– Peter Brown’ın kitabı 1988’de yayınlanmıştı; Fransızcası 1995’te Gallimard’dan çıktı.

– Rahibeler olayı üzerine *Cahiers d’études du religieux*’ya başvurulabilir, <http://cerri.revues.org/1101>

- “Comics Legend Art Spiegelman & Scholar Tariq Ramadan on Charlie Hebdo & the Power Dynamic of Satire” başlıklı video Democracy Now’da görülebilir: http://www.democracynow.org/2015/1/8/comics_legend_art_spiegelman_scholar_tariq
- Sosyalist lider Tarn’ın videosu: <http://www.lefigaro.fr/politique/le-scan/citations/2014/10/28/25002-20141028ARTFIG00107-sivens-mourir-pour-des-idees-c-est-stupide-juge-le-president-ps-du-tarn.php>
- Barbarlar üzerine bkz. Bruno Dumézil, *Les Barbares expliqués à mon fils*, Seuil, 2010.
- Charlie katliamından çıkan iki kardeş Reuters’in edindiği bir videoda yakalanıyorlar. İnternette dün sabahtan itibaren şurada: <http://fr.euronews.com/2015/01/13/nouvelle-video-glacante-des-freres-kouachi-juste-apres-le-massacre/>
- Son olarak, dün *Le Monde*’un 9. sayfasında yayınlanan makaleye dönmeye niyetliyim. Yazarı profesör Alain Renaut, sözde bir “kültürlerarasılık tasasıyla güçlendirilmiş bir çokkültürcülük” biçiminde, halen çok genel terimlerle de olsa, taviz yolu dediğim şeyi bedenlendiriyor.

5. Wolinski, Santo Subito!

The Massacre at Paris! [Paris’teki Katliam] Christopher Marlowe’un başlığı. İngiliz dili bu sözcüğü Fransızcaya borçlu. Kukuriku! Onlardaki ilk tespiti 1580 yılındadır. Aziz Bartholomew Günü Katliamı 1572’de olmuştu. Bu bir tiyatronun konusudur. Chéreau bir zaman bunu sahnelemişti, görmeye gitmiştim Lyon’dan, muhteşemdi, arkadaşım Richard Peduzzi’nin endüstriyel devrimle Rönesansı harmanladığı melez sahne tasarımını halen hatırlayabiliyorum.

Paris’te olan katliam bütün dünyada muhabbet konusu oldu. Lacan’ın zamanında, onun “evrensel söylem” dediği şey, bir soyutlama, veya bir postula, veya bir nevi düzenleyici fikir sayılırdı. Eh, ne kadar sanaldıysa da, bu söylem gözlerimizin önünde aktüelleşti, haber oldu. Peki buna dair o ne derdi? Kant’ın kavrayışına göre bütün iyi iradelerin yakınsayacağı “maksatlar krallığı”ndan oldukça uzaktayız. Freud’a göre hep sonunda kendini duyuran —Aydınlanma düşünürlerinin iman ettiği— kötü ünlü “akıl sesi”nin mırıldısını bunca şamata içinde insan algılamak için mücadele ediyor. Filozof sadece gazete okuyarak sabah dualarını bulabilse memnun olacağım, ama klinisyen gözlemlmelidir ki Clio karakteri bir eser sahibi aramaktadır ve çoklu kişilik bozukluğundan muzdariptir.

Mevcut işler karmakarışık. Terörizm, İslam, islamcılık, islamofobi, Yahudilere ölüm, ifade özgürlüğü, düşünce özgürlüğü, kötüsöz hakkı, dinlere saygı, laikçilik, uygarlıklar çatışkısı, Fransız intiharı, ilahi irade, güce dönük irade, cumhuriyetçi değerler, İnsanın ve Ümmetin hakları. . . ve görüşler her yöne meyletmekte. Kendisiyle bile tamamen uzlaşmış tek bir kişi görmedim. Ne karışık iş! Ne kakofoni! Aman bu ne, allah kahretsin ne lanet bok! Eski tip bir westernden bir “meyhanede kavga” olduğunu düşünebilirsiniz bunun.

Müslüman dünyadaki isyanlar beklenmeliydi. Orada burada birkaç ölüm. Teslim olmuşuz buna. Artık kimse saymıyor. Fakat sürpriz, işte Papa Zati Hazretleri geliyor, belki karnı da aç, sahte Fernandel havasıyla bunca tehditkar olması beklenmiyordu, ahbabını “morartacak”, Corteline’de dedikleri gibi, eğer bu talihsiz arkadaşın, sehven, annesine saygısı eksikse. Bunlar hep gülünçtü, doğaldır ki öğrenilmek üzere. Çok latin bu, anneye başvurunun dokunulamaz olanı imlemesi. Camus’de bile görürsünüz bunu.

Ve bütün bunları taçlandırmak üzere, beş para etmez bir dergi olan Charlie’nin Dünya Ruhunun (Hegel’in *Weltgeist*’inin) yani Kutsal Ruhun simgesine transfigüre edilişi. Yahudilerin kendi hallerine bırakıldıklarında Altın Buzağıya tapmaları, seçilmiş halk için bu yeterince kötüydü. Ama şimdi insanlığın yarısı bu bir nevi Kutsal Tezeğe bağlılık içinde. “Selam? Hayır, ama . . . selam ne?” Bu bir gülmece operası mı? *Pantagruel*’den bir bölüm mü? *Signé Furax*’tan? *Monty Python*’dan? yoksa bu Karanlıklar Prensinin bize oynadığı bir numaradan mı ibaret? Bütün bunları kim düzenliyor? Senaryoyu kim yazdı? Sade? Şeytan? Sollers? Eğer bu bir Takdiri İlahi idiye, demek ki Tanrı Charlie’dir!

Birkaç gün önce, ağlayan Muhammed kapağının, dürtü çizgisinin yenilgisini kehanet ederek yüceltilişi bir dönüş başlattığını fark etmiştim. İşte bugün buradayız. Tabutların etrafında, tam gaz yüceltmekte, idealleştirmekte, ölümüne estetize etmekte. *Elle*’in kapağına bakın. Barış güvercini gagasında bir zeytin dalı yerine bir kalem tutuyor (“Ve benim götüm, kozhelvasından yapılmıştır?”). Alçaltılmış kaşlarıyla görmeyen bir beyaz kuş hep hep uçuyor (“Al sana bok!”), açık mavi zeminde belirgin, tertemiz (“SOS, koca göt deliği!”).

Ölmüşlerin Pantheon’a girişi için imza topluyoruz. Laf ebeliği etiğiyle Arabal onlar için Nobel Ödülü talep ediyor. Aziz Peter Meydanındaki göstericilerin “Wolinski, *Santo subito!*” diye slogan atmalarını bekleyebiliriz artık. Charlie’nin yarın bir asteroide ismini vererek vaftiz edileceği, dünya üzerinde kıyılmış olsa da “yıldızların alanında” (Victor Hugo) yeniden doğacağı söyleniyor — hatta belki de bir *yıldız* olarak yeniden doğacağı, eğer Hollywood

cihatçuların eline geçmezse.

Charlie'nin yüceltilişi dönüşünü, üç gün önce *Le Journal du dimanche*'ta okunabilecek bir hikayeden daha iyi örnekleyen hiçbir şey yok. Wolinski'nin dudu, güzel Maryse, onun ofisine girdi. "Odası bir halenin yumuşak gölgesiyle sarılıydı". Sonra "duvara bantlanmış" bu çizimi fark etti. Onu "Wolinski'nin son eskizi" yaptı.

(EN: Jennifer Murray, Tim Pierson, John Tamplin)

Arzu : Dürtü = Hakikat : Bilgi

Slavoj Žižek — 1997 Umbr(a) — lacan.com

Jacques-Alain Miller'in işaret ettiği gibi, "analizdeki inşalar" kavramı "analist her zaman haklıdır" (şaiBELI) iddiasına dayanmaz (bu iddiaya göre hasta, analistin önerdiği inşayı kabul ederse inşanın kusursuzluğunu doğrudan tasdiklemiş olur; reddederse, bu durum direnç işaretidir ve dolayısıyla yine inşanın hakikate dokunduğunu tasdikler); buradaki mesele daha ziyade işin öbür yanındır — "analizan her zaman, tanımı gereği, haksızdır". Bunu anlamak için inşa ile inşaya karşılık gelen yorum arasındaki kritik ayrıma ve bu ayrımın bilgi / hakikat çiftiyle olan bağintısına odaklanmak gerekir. Buna göre yorum, her zaman analizan ve analist arasındaki öznelerarası tanıma diyalektiğine gömülü bir jesttir ve bilinçdışının belirli bir oluşumuna (bir rüyaya, semptomaya, dil sürçmesine) dair hakikat etkisini ortaya çıkarmayı hedefler. Öznenin yorumcunun önerdiği gösterimde kendisini "tanıması", bunu tam olarak öznelletirmesi, önerilen gösterimi "kendine ait" olarak üstlenmesi beklenir (Evet Allahım, bu benim, bunu gerçekten istedim). Yorumun başarı ölçüsü işte bu "hakikat etkisidir", analizanın öznel konumunu ne düzeyde etkilediğidir (o ana dek derince baskılanmış travmatik karşılaşmaların anılarını uyandırması, şiddetli bir direnç provoke etmesi). Buna açıkça zıt olan inşa ise (ki numunelik örneği asli fantazidir) hiçbir zaman öznelletirilemeyen, öznenin kendi hakikati olarak, kendi varlığının en iç çekirdeğiyle karşılaştığı hakikat olarak hiçbir zaman üstlenemediği bir bilgi statüsüne sahiptir. İnşa, saf mantıksal açıklayıcı bir önvarsayımdır, çocuğun "Bir çocuk dövülüyor" fantazisinin ikinci aşamasına benzer (Babam tarafından dövülüyorum) ki Freud'un da vurguladığı gibi bu ikinci aşama o kadar radikal bir anlamda bilinçdışıdır ki hiçbir zaman hatırlanamaz:

Bu ikinci faz, hepsinin en önemlisi ve en mühim olanıdır. Ama belirli bir anlamda, bu fazın gerçek bir varoluşa hiçbir zaman

sahip olmadığını söyleyebiliriz. Bu hiçbir zaman hatırlanmaz, bilince hiçbir zaman ulaşamamıştır. Analizin bir inşasıdır bu, ama bu onu bir gereklilik olmaktan alıkoymaz.¹⁶

Bu fazın “gerçek bir varoluşa hiçbir zaman sahip olmamış” olması elbette Lacancı gerçeğin statüsünün işaretidir; bu faza dair sahip olduğumuz bilgi “gerçekteki bir bilgidir”, yani, “başsız” bir bilgidir, öznelendirilmemiş bilgidir. Bu bilgi öznenin varlığının çekirdeğini ifadelendiren bir tür “Sen işte busun!” olmasına rağmen (ya da daha ziyade tam olarak bu nedenle) bu bilginin üstlenilmesi beni “öznesizleştirir”, yani, asli fantazimi ancak Lacan’ın “öznel yoksunlaşma” dediği şeyden geçtiğim ölçüde üstlenebilirim. Ya da, yine başka bir yolla söylersek, yorum ile inşanın birbirleri karşısında duruşları semptom ile fantazi gibidir: semptomlar yorumlanmak içindir, asli fantazi (yeniden) inşa edilmek içindir. Bu “başsız” bilgi nosyonu Lacan’ın öğretisinde oldukça geç bir dönemde, yetmişlerin başında bilgi ile hakikat arasındaki ilişkinin geçirdiği derin yer değiştirme sonrasında ortaya çıkar.

Lacan, 1940’lardan 1960’lara kadarki “erken” fazında, öznenin söyleyiş konumunu gözardı eden “özgünsüz” nesnelleştirici bilgi ile kişinin varoluşsal olarak angaje olup etkilendiği “özgün” hakikat arasında kurulan standart felsefi karşıtlığın koordinatları içinde hareket eder. Psikanalitik klinikte bu karşıtlığın en iyi örneği belki de takıntılı nevroz ile histeri arasındaki açık zıtlıktır. Takıntılı nevrotik “hakikat kılığında yalan söyler”. Beyanları, genel kural olarak, olgusal isabetlilik düzeyinde doğrudur, ama o bu olgusal isabeti arzusuna dair hakikati farklı yansıtmak için kullanır. Örneğin düşmanım olan birisi arabasının freni bozulup kaza yaptığı zaman, onun arabasına asla yaklaşmadığımı, bu yüzden arızadan sorumlu olmadığını uzun uzun herkese açıklamaya çalışırım. Söylediğim şey doğru da olsa, bu kazanın arzumu gerçekleştirdiğini gizlemek için bu “hakikati” yayarım. Histerik ise, aksine, “yalan kılığında hakikati söyler”; arzusun hakikatının kendisini ifadelendirdiği yer, tam olarak konuşmamın “olgusal isabetindeki” bozulmalardır. “Şimdi bu oturumu açıyorum” yerine “Şimdi bu oturumu kapatıyorum” dediğim zaman, arzum kendisini açıkça ele verir. Psikanalitik uygulamanın hedefiyse, dikkati olgusal isabetlilikten uzaklaştırarak, hakikati bilmeden ifadelendiren histerik yalanlara dikkatin (yeniden) odaklanmasını sağlamak, daha sonra da hakikatin bulunduğu yerde ikamet eden yeni bir bilgiye doğru ilerlemektir: hakikati farklı yansıtmayan, daha ziyade hakikat-etkilerine sebep olan bir bilgidir bu, yani, ellilerin Lacan’ının “dolu konuşma” dediği, öznel hakikatin yankılandığı konuşmadır. Elbette bu hakikat nosyonunun ait olduğu

¹⁶Sigmund Freud, “A Child Is Being Beaten,” [Bir Çocuk Dövülüyor] *Standard Edition* [Tüm Eserleri], vol. 10, p. 185.

uzun bir gelenek vardır: Kierkegaard'dan Heidegger'e salt "olgusal hakikati" küçük gören bir gelenek.

Lacan'ın dikkati, altmışların sonundan itibaren, tatmin getiren bir tür "başsız" bilgi olarak dürtü üzerine giderek daha fazla odaklanır. Bu bilgide hakikatle içsel bir ilişki, öznel bir söyleyiş konumu bulunmaz — bunun nedeni öznel söyleyiş konumunu farklı yansıtmaması değil, bizzat kendi içinde öznesizleşmiş olması, bizzat hakikat boyutuna varlıkbilimsel olarak önsel olmasıdır (varlıkbilimsel terimi böylece sorunsallaşır elbette, çünkü varlıkbilim tanımı gereği hakikat üzerine bir söylemdir). Hakikat ve bilgi, böylece arzu ve dürtü olarak ilişkilendirilir: yorum öznenin arzusunun hakikatini hedefler (Heideggerimsi bir ifadenin ayartısına kapılırsak, arzusunun hakikati, hakikatin arzulanışıdır), inşa ise dürtüye dair bilgi sağlar. Böyle "başsız" bilginin paradigmatik bir örneği, dürtünün (ölüm dürtüsünün) "kör ısrarını" örnekleyen modern bilim¹⁷ değil midir? Modern bilim (mikrobiyolojide, genleri değiştirerek, parçacık fiziğinde) bedelleri umursamadan kendi yolunu izler — tatmin sağlayan burada bilginin kendisidir, bilimsel bilginin hizmet etmesi beklenen ahlaki ya da topluluksal gayeler değildir. Gen-değiştiriminin, tıbbi deneylerin, vb. düzgün icrasının kurallarını tesis etmeye çalışan ve bugün bol miktarda bulunan "etik komitelerin" hepsi en nihayetinde — hiçbir içsel sınırlama bulunmayan "etik komitelerin" hepsi en nihayetinde — hiçbir içsel sınırlama bulunmayan bilimin bu acımasız dürtü-ilerleyişini (kısaca: bilimsel tutumun bu içsel etiğini) yeniden insani gayelerin hudutlarına sokmaya, ona bir "insani yüz" vermeye, sınırlama getirmeye dönük umutsuz çabalara değil midir? Günümüzün yaygın bilgeliğine göre "bilimsel cihazlarla doğayı değiştirmemize izin veren sıradışı gücümüz, anlamlı bir varoluşu yürütebilme becerimizin, bu muazzam gücü insani kullanıma sokabilme becerimizin önüne geçmiştir". Dolayısıyla modernliğe uygun "dürtüyü izleme" etiği, geleneksel etikle çatışır (yani kişinin düzgün ölçü standartlarına göre yaşaması öğretisiyle, yaşamının bütün yönlerini herşeyi-kapsayan bir iyi nosyonuna tabi kılması öğretisiyle çatışır). Sorun elbette, bu iki etik nosyonu arasındaki dengenin hiçbir zaman gerçekleştirilemeyecek olmasıdır. Bilimsel dürtünün yeniden yaşam-dünyasının kısıtlarının içine sokulması nosyonu, fantazinin en saf halidir — belki de asli faşist fantazidir. Bu türdeki herhangi bir sınırlama bilimin içsel mantığına tamamen yabancıdır — bilim gerçeğe aittir ve *jüisans* gerçeğinin bir şekli olarak, onu simgeleştirecek kipler karşısında, toplumsal yaşamı etkileme imkanları karşısında kayıtsızdır.

Bilimsel aygıtın somut örgütlenişi elbette en soyut kavramsal şemalarına kadar toplumsal olarak "aracılanır", ama modern bilimde partiarkal, Avru-

¹⁷Bkz. Jacques-Alain Miller, "Savoir et satisfaction," [Bilgi ve tatmin] in *La Cause freudienne* [Freudcu dava] 33, Paris 1996.

pamerkezci, mekanist, doğa-sömürücü temayüller bulma oyunlarının hiçbiri “aslında bilimi ilgilendirmez”, yani bilimsel makinenin işlemi yoluyla kendini meydana getiren dürtüyü ilgilendirmez. Heidegger’in konumu burada tamamen muğlak görünmekte; ama “bilim a priori olarak hakikat boyutunu kaçırmaz” tezinin en sofistike savunucusu olarak onu bir kenara atmak belki de kolaycılık olacaktır. “Bilim düşünmez” onun iddiası değil miydi? Yani tanımı gereği bilimin kendi felsefi temellenişini, işleyişinin yorumbilimsel ufku-yansıtma kabiliyeti yoktur, ve dahası, bu kabiliyetsizlik, bir engel rolü oynamaz, aksine bilimin pürüzsüz işleyişinin pozitif olanak koşuludur. Heidegger’in kritik noktasıysa şudur: modern bilim sınırlı, ontik, “toplumsal olarak koşullanmış” (belirli bir toplumsal grubun çıkarlarını ifade eden vb.) bir seçeneğe indirgenemez, daha ziyade tarihsel anımızın *gerçeğidir*, mümkün olan bütün simgesel evrenlerde “aynı kalan” şeydir (“ilerici” ve “reaksiyoner”, “teknokrat” ve “ekolojik”, “partiarkal” ve “feminist” evrenlerde aynı kalır). Dolayısıyla Heidegger bilimin Batılı kapitalist hakimiyete, patriarkal zulme vb. alet edildiğini söyleyen bütün moda “bilim eleştirilerinin” eksik kaldıklarının, bilimsel dürtünün “sert çekirdeğini” sorgulamadan bıraktıklarının kesinlikle farkındadır. Lacan’ın buna eklediği mecburiyete göreyse, bilim, belki de çok daha radikal bir anlamda “gerçektir”: tam anlamıyla “tarihdışı” bir söylemin ilk (ve muhtemelen eşsiz) örneğidir (Heideggerci anlamda bile bu böyledir, yani Varlığın çağlarının tarihselliği anlamında — Varlığın açıklanışının tarihsel olarak belirlenmiş ufuklarına içsel bir kayıtsızlıkla işleyen çağların tarihselliği anlamında). Bilim tam olarak “düşünmediği” ölçüde, hakikat boyutunu görmezden gelerek, “bilir”, ve bu anlamda dürtünün en saf halini oluşturur. O halde Lacan’ın Heidegger’e yapacağı ek şöyle olurdu: modern bilimde işleyen bu “Varlığın unutulması” neden sadece en büyük “tehlike” olarak algılandığını ki? Bu durum “kurtarıcı” bir boyut da içermez mi? Bilimin kontrolsüz işleyişinde Varlıkbilimsel Hakikatin askıya alınışı, metafizik kapanımın bir tür “içinden geçilişi” ve “üzerinden geçilişi” olmuştur değil mi?

Hiçbir zaman öznelleştirilemeyen bu dürtü bilgisi, psikanalizde öznenin “asli fantazisi”nin bilgisi biçimini alır, yani öznenin *jüisansa* erişimini düzenleyen özgül formülün bilgisi biçimini alır. Bu da arzu ile *jüisansın* içsel olarak antagonistik, hatta dışlayıcı oldukları anlamına gelir: arzunun varlık sebebi (ya da Richard Dawkins’in terimiyle “fayda işlevi”) gayesini gerçekleştirmek, tam tatmin bulmak değil, kendisini arzu olarak yeniden üretmektir. Buna rağmen arzu ile *jüisansı* eşleştirebilmek, arzunun uzamı içinde asgari bir *jüisansı* güvenceye alabilmek nasıl mümkün olabilir? Bunu mümkün kılan, arzu ile *jüisansın* bağdaşmaz alanları arasında aracılık eden şey, ünlü Lacancı nesne a’dır. Nesne a, tam olarak ne anlamda arzunun nesne-

sebebidir? Nesne a, arzuladığımız şey, peşinde olduğumuz şey değildir, daha ziyade arzumuzu harekete geçiren şeydir, arzumuz tutarlılık veren formel çerçevedir. Arzu elbette metonimiktir, bir nesneden diğerine kayar; ama yine de arzu, bütün yer değiştirmeleri boyunca asgari bir formel tutarlılığı muhafaza eder: fantazmatik özelliklerden oluşan bir kümeyi muhafaza ederek, bunları taşıyan pozitif bir nesne ile karşılaştığımız zaman bu nesneyi arzula-yacak olmamızı garantiler. Nesne a, arzu sebebi olarak, bu formel tutarlılık çerçevesinden başka bir şey değildir. Aynı mekanizma, biraz farklı bir yolla, öznenin aşık olmasını düzenler: aşkın otomatizminin harekete geçirilmesi, olumsal ve esasen kayıtsız bir (libidinal) nesnenin kendisini önceden-verili bir fantazi yerini işgal etmiş olarak bulmasıyla olur. Fantazi aşkın otomatik ortaya çıkışında böyle bir rol oynar, çünkü “cinsel ilişki yoktur”, partnerle uyumlu cinsel ilişkiyi güvenceye alacak hiçbir evrensel formül ya da matris yoktur. Böyle bir evrensel formül olmaması nedeniyle, cinsel ilişki için her bireyin kendine ait bir fantazi, “özel” bir formül icat etmesi gerekir; bir erkek açısından kadınla ilişkisi ancak onun formülüne uyduğu ölçüde mümkündür. Freud’un ünlü hastası Kurtadam’ın formülü “elleri ve dizleri üzerinde arkadan görünen, yerde önündeki bir şeyi yıkayan ya da temizleyen bir kadın”dan oluşuyordu; bu konumdaki bir kadının görünüşü otomatik olarak aşka sebep oluyordu. John Ruskin’in eski Yunan ve Roma heykellerinin modelini izleyen formülü ise, heykellerde bulunmayan kasık tüylerinin düğün gecesi Ruskin’in gözüne ilişmesi ile trajikomik bir hüsrana yol açmıştı. Bu keşif onu büsbütün iktidarsız kılmıştı çünkü karısının bir canavar olduğuna ikna olmuştu.

Yakın zamanda Sloven feministlerin öfkeyle tepki gösterdikleri bir güneş losyonu reklam afişinde, sıkı mayolar giyinmiş bronzlaşmış kadınların sırtlarına “Herkesin kendi faktörü vardır” sloganı eşlik ediyordu. Elbette bu reklam kampanyası çok kaba bir çift-anlamlılığa dayanıyordu: slogan görünüşte müşterilerin farklı tür tenlerine uyacak farklı güneş faktörleriyle sunulan güneş losyonundan bahsediyordu; ama etkisi apaçık erkek-şovenist okumaya dayalıydı: “Her kadına sahip olunabilir, yeter ki erkek onun faktörünü, onu uyandıran özgül katalisti bilsin!” Asli fantaziye dair Freudcu nokta, dişi ya da erkek her öznenin arzusunu düzenleyen böyle bir “faktöre” sahip olduğudur: “elleri ve dizleri üzerinde arkadan görünen bir kadın” Kurtadam’ın faktörüydü; kasık tüyü olmayan heykelimsi kadın Ruskin’in faktörüydü; vb. vb. Bu “faktör”ün farkında olmamızın mutlu eden bir yanı yoktur: bu farkındalık hiçbir zaman öznelleştirilemez, tekinsiz, hatta korkunçtur, çünkü bir anlamda özneyi “istimlak ederek” onu “itibar ve özgürlüğün ötesinde” kuklamsı bir düzeye indirger.

Ben Üzerine Bazı Yansımalar

Jacques Lacan — 1953 — Uluslararası Psikanaliz Dergisi

Freud'un Ben [ego] üzerine görüşlerinin gelişimi onu görünüşte çelişkili iki formülasyona götürmüştür. Ben, narsisizm kuramındaki nesnenin karşısında taraf tutar: libidinal ekonomi kavramı. Libidinal yükün kişinin kendi bedenine bağışlanması hipokondriyasis acısına yol açarken, nesnenin yitimi intiharla bile sonuçlanabilecek depresif bir gerilime yol açar.

Öte yandan Ben, algı-bilinç sisteminin işleyişinin topografik kuramındaki nesnenin tarafını tutarak O'na [id] direnir, yani salt haz-ilkesince yönetilen dürtüler bileşimine direnir.

Burada bir çelişki varsa da, gerçeklik-ilkesinin naif kavrayışının dışına çıkıp şu olguya dikkat ettiğimizde çelişki yok olur — ki bu noktada Freud net olsa da beyanları bazen net değildi: düşünceyi öncelese de, gerçeklik, öznenin onla uğraşma yordamlarına göre farklı biçimler alır.

Analitik deneyim bizim açımızdan bu hakikate özel bir kuvvet verir ve onu idealizmin bütün izlerinden kurtararak gösterir, çünkü öznenin dış dünyayla libidinal düzeyde tesis ettiği oral, anal, ve genital ilişkileri somut olarak tarifleyebiliriz.

Burada özneye ait dildeki bir formülasyona atıf yapıyorum, ki bunun, öznenin gerçeklikle romantik sezgisel ya da dirimsel temas halleriyle, öznenin çevresiyle etkileşimlerinin bedenindeki orifislerle belirlenmiş olmasıyla hiçbir alakası yoktur. Psikanalitik içgüdüsel dürtüler kuramı tamamen bu formülasyona dayanır.

Innenwelt ve *Umwelt* arasındaki karşıtlık biçiminde gerçeklikle ilişkilenen “libidinal özne”nin Ben ile ne ilişkisi vardır? Bunu keşfetmek için, sözlü iletişimin psikanalizin enstrümanı oluşundan başlamamız gerekir — ki bu

çokça ihmal edilmiştir. Bunu unutmayan Freud şu fikirde ısrar etmişti: baskılanmış materyaller (tanımı gereği baskılanıştan dönüş yapabilen hatıra ve fikirler), mevzubahis olayların gerçekleştiği anlarda, söze dökülmelerinin en azından mümkün olduğu bir biçimde varolmuş olmak zorundadırlar. Dilin birey-üstü işlevini biraz daha açıkça tanımak yoluyla, gerçeklik içinde dilin kesinlediği¹⁸ yeni gelişmeleri ayırt edebiliriz. Dilde neyin nihai gerçek olduğunun belirlenmesinde, böyle ifade etmek isterseniz, bir çeşit geriye-dönük etki bulunur. Bu birkez anlaşılınca, Melanie Klein'in bilinçdışının söz-öncesi alanlarına el uzatmasının meşruyetine karşı çıkan kimi eleştirilerin yerlebir olduğu görülecektir.

Şimdi dilin yapısı bize Ben'in işlevine dair bir ipucu verir. Ben, ya bir fiilin öznesi olabilir, ya da onu niteleyebilir. İki tür dil bulunur: birisinde "Ben köpeği dövüyorum" denir, öbüründe "Benim köpeği bir dövdüğüm var" denir. Fakat dikkat ediniz, konuşan kişi cümlede ister fiilin öznesi ister onu niteleyen olarak belirsin, iki durumda da kendisini bir çeşit ilişkiye (ya hissetme ya da yapma ilişkisine) dahil olan nesne olarak savlar. Ben'in bu gibi beyanlarında neyin ifade edildiği, bize öznenin gerçeklik ile ilişkisinin resmini verir mi?

Burada ve başka örneklerde psikanalitik deneyim, filozofların spekülasyonlarını, dilde ifade edilen varoluşsal ilişkiyi bir yadsıma ilişkisi olarak tanımladıkları ölçüde, en çarpıcı yoldan cevherlendirir. Gözlemleyebildiğimiz şey, bir kişinin kendisini Ben olarak ifade etmesinin ayrıcalıklı yordamıdır; tam olarak budur — *Verneinung*, veya reddetme.

Artık öğrendik ve oldukça eminiz: birinin "Öyle değil" demesi öyle olduğundandır; "Ben öyle kastetmiyorum" demesi öyle kastettiğindendir; çoğu "altruist" beyanın altında yatan düşmanlığı, kıskançlık içinde eşcinsel hissin dip akıntısını, enste karşı dehşet taslanmasında gizlenen arzu gerilimini nasıl tanıyacağımızı biliyoruz; belirtik kayıtsızlığın örtük yoğun ilgiyi maskeleyebileceğini fark ettik. Böyle yorumların kışkırtacağı hiddetli hasımlıkla tedavilerde burun buruna gelmesek de, "konuşma insana düşüncelerini gizlemesi için verilmiştir" diyen filozofun vecizesinin araştırmalarımızla doğrulandığına ikna olduk; bizce Ben'in özündeki işlev, Fransız analizcilerin psikozlar için anlattığı, gerçeklik karşısında sistematik yanlış-tanımayaya çok yakındır.

¹⁸actualize = kesinlemek diye çevirdim çünkü Türkçede actual şeyleri kesin, virtual şeyleri kesinsiz sayıyoruz. Bu varsayım doğru olmasa da bugün kullandığımız türkçeye dahildir: cümle sonunda gelen yüklem kesinleme rolünü üstlenirken, cümlenin genel akışı kesinsizlik olarak ifadelendirilmektedir. Ek: actual/virtual için sonradan gerçel/görcül karşılıkları seçildi. Bu durumda kesin:precise ve kesinlikle:precisely oldu.

Kuşkusuz Ben'in her belirtiminde iyi niyet ve kötü itikat eşit ölçüde bulunur ve insanın dünyanın kargaşası karşısındaki olağan idealist itirazı, tersinden, orada oynadığı role sahip bu kişinin yaşamını başarıyla sürdürme yordamını ancak ifşa eder. Hegel'in Kalbin Yasası diye kınadığı yanılısamadan ibarettir bu, ve şüphesiz bu hakikat, eylemlerinin sonuçları içinde kendi ideallerini tanıyamayan bugünün devrimcisinin sorununa açıklık kazandırır. Verimli çağına ulaştığında bunca mesleki itikatın yalanlandığını görmekten artık Mahşerin genel provasında olduğunu düşünmeye başlayan kişi için de bu hakikat apaçıktır.

Paranoyanın yalnızca bu gibi terimlerle anlaşılabilceğini önceki çalışmalarımda gösterdim; eziyet edenlerin çalışılan vakadaki Ben-ideali imgelerine eş olduğunu kitabımda gösterdim.

Ama diğer taraftan, "paranoyak bilgi"yi çalışmak beni, Ben'in paranoyak yabancılaşma mekanizmasını, insan bilgisinin önkoşullarından birisi olarak düşünmeye yöneltti.

Ben, nesne ve "başka birisi" arasındaki üçgenel ilişkinin sahnelendiği yeri hazırlayan aslında ilk kıskançlıktır. Burada hayvanın ihtiyaçlarının (arzusunun kuvvet alanına hapsolmuş) nesnesi ile insanın bilgisinin nesnesi arasında bir tezat bulunur.

İnsanın arzusunun nesnesi özünde, ki bunu ilk söyleyen biz değiliz, başka birisinin arzuladığı bir nesnedir. Bir nesnenin bir diğerine eşdeğer olabilmesi için, bu aracılığın ürettiği etki dolayısıyla, nesnelerin mübadele edilmesi ve kıyaslanması mümkün kılınmalıdır. Bu süreç tek tek belirli nesnelerin özel belirginliğini azaltma eğilimindedir, ama aynı zamanda sayısız nesnenin varoluşunu ortaya çıkarır.

Nesnelerimizi birlik, kalıcılık ve cevherliği olan özdeşleşilebilir Ben'ler olarak görmeye yönelmemiz bu süreçle olur; buradan bir atalet ögesi gelir, böylece nesnelerin ve bizzat Ben'in tanınması bitimsiz bir diyalektik süreç içinde sürekli revizyona tabi tutulmak zorundadır.

Sokratik Diyalogda tam olarak böyle bir süreç bulunuyordu: ister bilimle, politikayla, ister aşkla uğraşsın, Sokrates Atina'nın efendilerinin dünyaya ve kendilerine dair farkındalıklarını sürekli yeniden tanımlanan "biçimler" yoluyla geliştirerek onlara ne olmaları gerektiğini öğretti. Karşılaştığı tek engel hazzın çekimiydi.

Günümüz insanıyla, yani vicdaniyla sorunu olan insanla ilgilenen bizler için, bu ataletle karşılaştığımız yer Ben'dir: onu analizin diyalektik sürecin-

deki direnç olarak biliriz. Hastayı, kendi Ben'i, tam olarak bu sıkıntısına sebep olacak derecede büyülemiştir, ve sıkıntısının anlamdışı işlevi böylece açığa çıkar. *Diyalogdaki* dizinin yerine serbest çağrışımın tuhaf dolambaçlıklarını geçiren bir tekniği evriltmeye bizi yönelten olgu tam olarak budur.

Fakat, o halde, bizi bunca teknik önlemi kabullenmeye mecbur kılan bu direncin işlevi nedir?

Paranoyak kuruntusal sistemin istikrarı tehdit edildiği anda patlamaya hep hazır bulunan bu saldırganlığın anlamı nedir?

Burada aslında tek ve aynı meseleyle uğraşılıyor değil miyiz?

Kuramın biraz daha derinine inerek yanıtlamaya çalışalım, şu düşüncüyü rehber aldık: tedavi faaliyetimize dair daha net bir anlayış kazanırsak belki bu faaliyeti daha etkili olarak yerine getirebiliriz — yani analizci olarak kendi rolümüzü insanlık tarihi içinde tanımlı bir bağlama yerleştirsek belki keşfedebileceğimiz yasaların kapsamını daha kesin olarak sınırlandırabiliriz.

Aklımızdaki kuram, genetik bir Ben kuramıdır. Böyle bir kuram, öznenin kendi bedeni ile ilişkisini bir imago ile özdeşleşimi cinsinden ele aldığı ölçüde psikanalitik sayılabilir. Bu tam anlamıyla [*par excellence*] psişik ilişkidir; aslında, analitik çalışmamızdan bu ilişkiye dair biçimlendirdiğimiz kavram, bütün özgün ve bilimsel psikolojinin başlangıç noktasıdır.

Şimdi beden-imesi ile uğraşmayı öneriyoruz. Histerik semptom farklı kuvvetler arasındaki çatışmayı ifade etmenin simgesel bir yordamıysa eğer, bize çarpıcı gelen, bu "simgesel ifade"nin taşıdığı olağandışı etkidir: örneğin duysal sinir ve kasların bilinen herhangi bir gruplamasıyla açıklanabilir olmayan segmental anestezi veya muskular paraliz üretmesidir. Bu semptomları işlevsel diye adlandırmak ancak kendi cehaletimizin itirafıdır, çünkü bunlar kendine ait tipik biçimleri olan belirli bir imgesel Anatomi'nin örüntüsünü izlerler. Başka deyişle, bu imgesel anatominin dışadönük işareti olan hayret verici somatik uyumlanış, yalnızca belirli tanımlı sınırlar dahilinde gerçekleşir. Burada bahsedilen imgesel anatominin, verili kültürde bedensel işlevler hakkındaki (açık veya karışık) fikirlerin yaygınlıklarına göre değişim gösterdiğini de vurgulamak isterim. Bütün bunlara göre beden-imesi adeta kendine ait özerk bir varoluşa sahip gibidir, ve özerk ile burada nesnel yapıdan bağımsız oluşunu kastediyorum. Tartıştığımız bütün görüngüler gestalt yasalarını sergiler gözükmemektedir; beden-imesinin şekillenmesinde penisin baskın oluşu da bunun kanıtıdır. Dişi cinselliğin özerkliğinin yeminli şampiyonlarını sarsabilir bu, ama bu baskınlık bir olgudur ve salt kültürel nüfuzlarla

açıklanamayacak bir olgudur.

Ayrıca, bu imgenin ayırıcı [cleavage] çizgileri boyunca seçici hassasiyetleri vardır. Bu ayrıcıyı bize açık eden fantaziler, halen Fransız analizciler arasında kullanımda bulunan “parçalanmış beden imgesi” terimi altında gruplanmayı hak ediyor gözükmektedir. Böyle tipik imgeler hem rüyalarda hem fantazilerde belirir. Bunlar örneğin annenin bedenini vitray pencere gibi mozaik yapıda gösterebilir. Daha sıklıkla bu bir insan ya da hayvanın bedeninin ayrı parçalarının düzensizce sıralanmış bir yapboz bulmacasına benzer. Amacımız için daha bile belirgin uyumsuz imgeler vardır: tuhaf ganimetler olarak yeniden düzenlenen sökülmüş uzuvlar, dilimlere kesilip en ihtimaldışı şeylerle doldurulmuş gövdeler, acayip konumlarda tuhaf uzantılar, penisin yinelenmeleri, cerrahi eksizyon olarak temsil edilen kloak imgeleri, erkek hastalarda buna sıklıkla eşlik eden hamilelik fantazileri. Bu tür imgeler doğuştan gelen her çeşit anormallikle özel bir yakınlık gösterir. Bunun bir örnekleme, sol kolundaki doğumsal brakial pleksus felcinden dolayı Ben gelişimi zarar gören bir hastanın rüyasında rektumun göğüste belirerek sol alt-klaviküler damarların yerine geçmesiydi. (Analizinde tıp alanında çalışmaya karar verdi)

Bana en çarpıcı gelen, bu imgelerin analizde gün yüzüne çıktığı faz oldu: her seferinde hastanın Ben’indeki ilk sorunların aydınlatılmasına ve hipokondriyakal meşgalelerin açığa çıkmasına bağlıydılar. Birçoğunda nevrotik biçimlenişler bunların üzerini tamamen örtmüş ve gelişim süresince bunları telafi etmişlerdi. Bunların belirmesi aktarımın belirli ve çok arkaik bir fazının habercisidir, ve bu fazın teşhis edilmesinde bunlara atfettiğimiz değer, hastanın en derin dirençlerinde bariz bir azalmanın buna eşlik etmesiyle her zaman doğrulanmıştır.

Bu görüngüsel ayrıntı üzerinde biraz durduğumuz için, Schilder’in beden-imgesinin işlevi çalışmalarından ve uzam algısını ne ölçüde belirlediğine dair verdiği şaşırtıcı anlatımların öneminden habersiz olduğumuz sanılmasın.

“Hayalet uzuv” denilen görüngünün anlamı halen tükendirilmekten çok uzaktır. Bence özellikle anılmaya değer vechesi, böyle deneyimlerin özünde artık yerel tahrişle açıklanamayan bir acının devamlılığı ile ilişkili olmalarıdır; bir uzvun eksikliği gibi böylesine narsisistik bir nesne ile ilişkisi içinde, burada adeta insanın kendi beden-imesi ile varoluşsal ilişkisini görür gibi oluruz

Bazı kanser biçimlerinde şimdiye dek denetim altına alınamamış acılar üzerinde frontal lökotominin etkileri, böyle durumlarda rahatsızlığın öznel ögesi kaldırılrsa da acının devam etmesindeki tuhaflık, serebral korteksin bir ayna gibi işlediğini ve imgelerin narsisizm kuramında imlenen libidinal ilişkinin

içine entegre edildikleri bölge olduğunu düşündürür bize.

Buraya kadar geldik. Ama bizzat imagonun doğası meselesine daha değinmedik. Olgular, ne var ki, organizmada belirli bir biçimleyici gücün koyutlanmasını içermektedir. Biz psikanalizciler burada deneysel bilimin terk ettiği bir fikri, Aristo'nun Morphe fikrini geri getiriyoruz. Bireyin tarihini ilgilendirdiği ölçüde ilişkilerin çerperinde yalnızca haricileşmiş imgeleri alımlarız, şimdi çözüm talep edense Platonik sorundur: bu imgelerin anlamlarının tanınması.

Zamanı gelince biyologların bizi bu muhite doğru takip etmeleri gerekecek, ve ampirik olarak çözümlediğimiz özdeşleşim kavramı, şu ana kadar karşılaştıkları olguların anlamının yegane anahtarıdır.

Bu bağıntı içinde, Harrison'un *Kraliyet Toplumu Bildirilerinde* (1939) topladıklarına benzer verileri açıklamaları istendiğindeki sıkıntılarını fark etmek gülünçtür. Bu veriler dışı güvercinin cinsel olgunlaşmasının tamamen kendi türünün erkek veya dışı bir üyesini görmesine bağlı olduğunu göstermiştir, o kadar ki, kuşun olgunlaşması böyle bir algının yokluğunda süresizce ertelenebilmektedir, diğer taraftan sırf kendisinin aynadaki yansımasını görmesi bile gerçek bir güvercin gördüğündeki çabuklukta olgunlaşması için yeterli sebeptir.

Yine bunun gibi belirginliğini vurguladığımız, Chauvin'in *Bulletin de la Societe entomologique de France*'ta (1941) göçmen lokust, yani genelde çekirge olarak bilinen *Schistocerca* üzerine tarif ettiği olgulardır. Çekirge iki tip gelişime açıktır, bunların davranışları ve izleyen tarihçeleri tamamen farklıdır. Tekcil ve sürücül tipler vardır, ikincisi "bulut" denilen şekillerde biraraya gelme eğilimindedir. Çekirgenin bu tiplerden birine mi yoksa diğerine mi doğru gelişeceği, larval periyot denilen sürelerin (kabuk bırakma aralıkları) ikinci ya da üçüncüsüne kadar belirsizdir. Bunun gerekli ve yeterli bir koşulu, şekli ve hareketleri ile kendi türüne yeterince benzeyen bir şeyi algılamasıdır, ona yakından benzeyen *Locusta* türlerinin (kendisi sürücül olmayan) bir üyesini sırf görmesi bile yeterliyken, bir *Gryllus* (cırcırböceği) ile birlikte kalması bile boşunadır. (Hem pozitif hem negatif bir dizi kontrol deneyiyle böceğe yönelik işitsel, koku aygıtı vb. tesirleri dışarıda tutmadan elbette bu olgular tesis edilemezdi — Brunner von Wattenyll'in arka baklarda keşfettiği gizemli organ da elbette buna dahildir)

Büyüklik, renk ve şekil bakımından, yani fenotipleri bakımından tümüyle birbirinden farklı, oburluk gibi içgüdüsel karakteristiklerinde bile farklılaşan bu iki tipin gelişimi, tamamen bu Tanıma görüngüsü ile belirlenmektedir.

Bunun özgünlüğünü kabul etmeye mecbur kalan M. Chauvin yine de çok tereddüt eder ve deneyciler arasında nesnellüğün güvencesi sayılan türde bir entelektüel çekingenlik gösterir.

Bu çekingenliğin tıptaki örneği, tek bir olguyu, yalın bir olguyu, bütün kuramlardan daha değerli sayan inancın yaygınlığıdır, ve hekimlerin daha kesin bilimlere kıyasla kendi yöntemleri için duydukları aşâğılık hisleri ile bu inanç sağlamlaşır.

Bizim görüşümüze göreysel, bilimde yeni keşifler için zemini hazırlayan, yeni kuramlardır, çünkü bu kuramlar olguların daha iyi anlaşılmasını olanaklı kılmakla kalmaz, daha en baştan gözlemlenebilmelerini bile mümkün kılan bu kuramlardır. Yeni kuramın varlığında, olguların kabul edilmiş doktrine az çok keyfi yoldan uydurulup orada güvercin-yuvalandırılmaları daha az muhtemel olacaktır.

Bu türden sayısız olgu şimdi biyologların dikkatini çekmiştir ama eksiksiz anlaşılması için gereken entelektüel devrim halen gelmemiştir. Marienbad Kongresinde (1936) çocuğun gelişim evrelerinden biri olarak "Ayna Evresi" kavramını sunduğumda bu biyolojik veriler henüz bilinmiyordu.

İki yıl önce Zürih Kongresinde bu konuya geri döndüm. *Kongre Bildirilerinde* makalemin yalnızca bir özeti (İngilizce çeviri ile) yayınlandı. Tam metin *Revue française de Psychanalyse*'de çıktı.

Orada geliştirdiğim, Fransız psikanalizcilerine çok önceden tartışma için gönderdiğim bu kuram, ikili değer yüklediğim bir görüngüyle uğraşılıyor. Birinci olarak, çocuğun zihinsel gelişimindeki belirleyici bir dönüş-noktasını belirttiği için tarihsel bir değeri vardır. İkinci olarak, beden-imesi ile elzem bir libidinal ilişkiyi tipleştirmektedir. Bu iki sebeple, bu görüngü, Ben'in ilk biçimlenişinin gözlenebildiği aşamaya geçiş halindeki bireyi açıkça göstermektedir.

Gözlenen şey, basitçe, sekiz ayı geçirmiş bebeğin aynada kendi imgesini gördüğü zaman gösterdiği sevinçli ilgiden oluşur. Oyun oynarken aynadaki hareketlerin kendi hareketlerine tekabül ettiğini gören çocuğun bitimsiz es-rime içine girmesiyle bu ilgi ortaya çıkar. Aynada görülen şeyleri ve civardan yanısıyan nesnelere keşfetme çabaları ile oyun devam eder.

Bir yanılısma ile mahsus oynanması yoluyla kanıtlanan bu saf imgesel oyun, filozof için belirginlikle doludur, ve çocuğun hayvanlara göre tam tersi tutum takınması nedeniyle daha bile belirgindir. Özellikle aynı yaştaki şempanze bu yanılısamayı tespit etmekte oldukça beceriklidir: dolambaçlı

yöntemlerle gerçekliği test ettiğini görürüz ki bu da aynı yaştaki çocuğun performans düzeyinden daha iyi değilse de en azından ona eşit bir zekanın göstergesidir. Fakat hayvan, varolmayan bir şeyi ele geçirmeye çalışıp çok kez hayal kırıklığına uğratılırsa bu şeye bütün ilgisini yitirir. Buradan hayvanın gerçekliğe bebekten daha iyi uyarlanmış olduğu sonucunu çıkarmak elbette paradoksal olurdu!

Aynadaki imgenin ters olması önemlidir, ve burada, bireyin psikik gerçekliği olan Ben'de bulduğumuz yapısal tersyüzün en azından metaforik bir temsilini görebiliriz. Fakat metafor bir yana, kesinleşmiş ayna tersyüzlerine *Hayalet İkizlerde* birçok kez işaret edilmiştir. (Bu görüngünün intihardaki önemini Otto Rank göstermiştir.) Dahası, aradığımız her seferinde aynı tersyüzü buluruz: hastanın Ben'i, karakteristik rolüyle temsil edildiği rüya imgelerinde, narsistik çatışmanın baskınlığı altındadır. O kadar doğrudur ki bu, bütün yorumlamalar için bu ayna-tersyüzünü öngerekliklik sayabiliriz.

Fakat diğer karakteristiklerden, bu imge ile Ben'in biçimlenişi arasındaki bağıntının daha derin bir anlayışını edineceğiz. Bunların kavranması, bir yandan bu ters imgeyi beden imgesinin kendi ardışık biçimlerinin evrimi bağlamına yerleştirmemizi, öte yandan, tedavi deneyiminde diyalektik bağıntılarıyla yüzleştirdiğimiz imgeleri organizma gelişimi ve Socius'la ilişki tesisiyle ilintilendirmeye çalışmamızı gerektirir.

Meselenin kalbi budur. Çocuğun ayna karşısındaki davranışı bize, kendisini nesneden vazgeçiriyor gözüktüğü oyunlardaki tepkilerine göre (Freud sezgisel dehasıyla bu oyunların anlamını "Haz ilkesinin ötesinde" kitabında tarif etmiştir) daha dolaysızca kavranabilir gelmektedir. Çocuğun ayna karşısındaki davranışı öylesine çarpıcıdır ki en az aydınlatılmış gözlemci için bile basbayağı unutulmazdır, ve bu davranışın kucaktaki bebekte vuku bulduğu gibi, (yere düşmeden yürümeyi öğrenmeye yardımcı tertibatlarla) kendisini dik tutan bir çocukta da vuku bulduğunu bilmek daha bile etkileyicidir. Çocuğun sevinci, henüz kesin olarak başaramadığı kas koordinasyonunu bir derece öngörebilmesindeki imgesel galibiyetinden gelir.

Tüm beden-imgesinin görülmesinde gestaltın üstlenebileceği afektif değeri önemsemelik edemeyiz, hele ki organik rahatsızlık ve uyumsuzlıktan oluşan arkaplandaki bütün belirtilerin "parçalanmış beden" imgesinin kökenlerine işaret ettiğini düşünürsek.

Burada fizyoloji bize bir ipucu verir. İnsan, olgunlaşmasından önce doğan bir hayvan sayılabilir. Doğumda piramidal yolların miyelinli olmayışı histolog açısından bunu yeterince kanıtlarken, bir dizi duruşsal tepki ve refleks nöro-

logu tatmin edecektir. Embriyolog ise insan sinir sisteminin Bolk'un terimiyle "ceninleşmesi"nde, İnsan'ın diğer hayvanlar karşısındaki üstünlüğünden sorumlu mekanizmayı görür — sefalik bükülmeler ve ön-beynin genişlemesi.

Yeni doğmuş bebekte duyu ve motor koordinasyon eksikliği, neredeyse gözlerini gün ışığına açtığı andan itibaren insan yüzü ile büyülenmesine engel değildir, ne de annesini etrafındaki bütün insanlardan ayrı tuttuğunu olabildiğince açıklıkla göstermesine engeldir. Ben'in kendi başlama-noktasını bulduğu özdeşleşimin stilini kuran ve ilelebet oraya damgasını bırakan, ayakta durmanın istikrarıdır, boy prestijidir, heykellerin etkileyciliğidir.

Bayan Anna Freud psişede Ben işlevlerini biçimlendiren mekanizmaların hepsini bir kalemde listelemiş, analiz etmiş ve tanımlamıştır. Saplantılı semptomların ekonomisini belirleyen yine bu aynı mekanizmalar olması dikkate değerdir. Ortak bir yalıtım ögesi ve başarı vurgusu vardır; bunun neticesi olarak, Ben'in prestij için rekabet edilen bir stat veya başka bir kapalı mekan ile temsil edildiği rüyalarla çokça karşılaşılır.

Ben'i burada Oluşun kaçınımlı süreci ve Arzunun değişimleri karşısındaki elzem direnciyle görürüz.

İnsanın hep kendine hakim olmaya can attığı bu birlik yanılısaması, her an baştaki kargaşaya geri kayma tehlikesi barındırır; belki de bizzat Kaygının özünün görülebileceği başdöndürücü bir Onay uçurumu üzerinde askıda durur.

Ve hepsi bu değil. İnsanın doğa ile ilişkisizliğini belirleyen, ve onun narsistik kalkanını yaratan —ki pullu kaplamasında ilelebet koparılmış olduğu dünyanın resmi bulunur—, onu doğadan ayrı tutan bu aralıktır, ama bu yapı aynı zamanda kendi ortamının ona aşılandığı noktada görülendir, yani akrani olan insanların toplumdur.

Chicago gözlemcilerinin çocuklardan edindiği mükemmel anlatımlarda, çocukların Socius ile çeşitli özdeşleşim yollarında beden-imgesinin rolünü değerlendirebiliriz. Efendi ve köle, ya da oyuncu ve izleyici gibi tutumlar üstlendiklerini görürüz. Bu normal görüngünün gelişimi, Fransız psikiyartistlerinin paranoya tartışmasında kullandıkları "geçişsellik" terimiyle tarif edilmeyi hak eder. Bu geçişsellik saldırı ve karşı-saldırıyı mutlak eşdeğerlik içinde birbirine bağlar; özne burada, Ben'inin kesin olarak başkasında yabancılaşmış olması ölçüsünde, hakikati önceleyen muğlaklık durumunda bulunur.

Ayrıca eklenmelidir ki, böyle biçimleyici oyunların tam etki göstermesi için, mevzubahis çocukların yaş aralıkları belirli bir eşğin altında olmalıdır, ve bu

optimum yaş aralığını ancak psikanaliz belirleyebilir. Özdeşleşimi çok kolaylaştırdığı görülen aralık, elbette, içgüdüsel entegrasyonun kritik fazlarında çok kötü sonuçlar üretebilir.

Bir bedendeki eşcinsellik başlangıcının bazen bir abla imagosuna atfedilebileceği belki yeterince vurgulanmamıştır; sanki oğlan ablasının üstün gelişiminin uyanışı içine çekiliyor gibidir; etki, bu aralığın tam olarak doğru dengeyi tutturduğu sürenin uzunluğu ile orantılı olacaktır.

Normalde böyle durumlar bir tür paranoyak çatışma yoluyla çözümlenir, bu yol izlenirse, halihazırda göstermiş olduğum gibi, Ben karşıtlık ile kuvvetlendirilir.

Libido ise narsisistik özdeşleşime girerek burada kendi anlamını açık eder. Karakteristik boyutu saldırganlıktır.

Sözel benzerlik, çoğu kez olduğu gibi, “saldırganlık” sözcüğünün saldıрма yeteneğinden başka bir şey iletmediğini düşünmemize kesinlikle yol açmamalıdır.

Bu sözcüklerin gösterdiği somut işlevlere geri döndüğümüzde, “saldırganlık” ve “saldırma”nın birbirini içermekten ziyade tamamlayıcı terimler olduklarını görürüz, ve “uyumlanabilirlik” ve “uyumlanma” gibi, iki karşıtı temsil edebilirler.

Ben’in başka insanlarla asli ilişkisinde bulunan saldırganlık kesinlikle “büyük balık küçük balığı yer” formülünde kastedilen basit ilişkiye dayanmaz, daha ziyade çilecinin “düşmanına vurmak kendine vurmaktır” uyarısında hissettiğimiz psişeler arası gerilime dayanır.

Gizli mekanizmasını Freud’un kusursuzca analiz ettiği yadsıma sürecinin bütün biçimlerinde bu böyledir. “O beni seviyor. Ben ondan nefret ediyorum. Benim sevdiğim o değil” içinde, altta yatan “Ben onu seviyorum”un eşcinsel doğası açık edilir. Özneyi, onu kendisinden öteye çeken yanılısamalı birliği sürekli kovalamaya mahkum eden libidinal gerilim, muhakkak ki İnsan’ın belirli ve trajik kaderi olan terk edilme ıstırapıyla ilişkilidir. Burada Freud’un kendi ölüm içgüdüğü kavramına nasıl sapsmış olduğunu görürüz.

Bu negatif libidonun neden olduğu kalıcı zararın imleri, küçük bir çocuğun kıskançlık sancısıyla kıvranan yüzünde okunabilir, ki Aziz Augustine kökensel kötülüğü burada görmüştü. “Kendim bir bebeği bile kıskanç görmüş ve bilmişimdir; konuşamıyordu, yine de yüzü soldu ve üvey kardeşine kötü kötü baktı” (. . . *nondum loquebatur, et intuebatur pallidus amaro aspectu*

conlactaneum suum).

Dahası bilincin bütün gelişimi, Hegel'in antinomisinin Ben'in başlangıç noktası olarak yeniden keşfedilmesini sağlar. Hegel'in meşhur doktrininde konduğu gibi, iki bilincin birlikte-varoluşundan çıkan çatışma, ancak bunlardan birinin yok edilmesi ile çözümlenebilir.

Fakat metafiziğin alemine yönelmemiz, nihayetinde, analizde iyileştirdiğimiz acının deneyimi yoluyla olur. Ben'in işlevleri üzerine bu yansımalar, her şeyden önce, bazen eleştirisizce kabullendiğimiz kimi nosyonları yeniden incelemeye bizi teşvik etmelidir, güçlü bir Ben sahibi olmanın psikolojik olarak avantajlı olduğu nosyonu gibi.

Klasik nevrozların her zaman güçlü bir Ben'in yan ürünü olduğu kesindir, ve savaşın büyük imtihanları bize göstermiştir ki, bütün insanlar içinde en iyi savunmalar gerçek nevrotiklerde bulunur. Başarısızlıkla ilgili, karakter zorluklarıyla ve kendini-cezalandırmakla ilgili nevrozların kapsam olarak genişlemekte oldukları açıktır, ve Ben'in bir bütün olarak kişiliği muazzam yiyip bitirisi içinde kendi yerlerini almaktadırlar.

Gerçekten bu dramının neticesini kararlaştıran, tek başına doğal bir kendini ayarlama süreci olmayacaktır. Fransız okulunun *oblativité* olarak tarif ettiği kendini-feda kavramının analizin kurtardığı psişenin normal çıkış yolu sayılması, bize, çocukça bir aşırı-basitleştirme olarak gözükmektedir.

Çünkü böyle kendini-fedaya dayalı evliliklerin korkunç sonuçları ile pratiğimiz içinde her gün karşılaşmaktayız: başka insanlar için sorumluluk üstlenmeye dönük bütün çabaları yozlaştıran, narsisistik bir yanılısama ruhuyla üstlenilen taahhütlerdeki kendini-feda.

Burada kendi tarihsel evrimimiz meselesine dokunmak zorundayız, hem çağdaş insandaki Ben'in psikolojik çıkmazından, hem de toplumumuzda erkek ve kadınlar arasındaki ilişkilerde gelişen bozulmadan bu evrim sorumlu olabilir.

Ana konudan fazla ayrılıp meseleyi karmaşıklaştırmak istemediğimizden, başka kültürlerde 'bedensel teknikler' denilen şeylerin -ki sosyolog Mauss bunların yakından çalışılmasını savunmuştur- işlevlerine dair kıyaslamalı antropolojinin bize öğrettikleriyle kendimizi sınırlayalım. Bu bedensel teknikler her yerde bulunabilirler; onları bireyin esrime-durumlarını sürdürmesinde gördüğümüz gibi, grup kutlamalarında da görürüz, mumyalama ve erginlenme ritüellerinde bunlar işlemektedir. Böyle ayınlar bugün bize gizem gibi gözükür; bizlerin patolojik sayacağı belirtilerin başka kültürlerde zihinsel

istikrarı destekleyen toplumsal işlevi olmasına hayret ederiz. Buradan da, hastalarımızda ayakbağı olduğu kesinleşen kritik gelişim fazlarını bireylerin atlatmalarına bu tekniklerin yardımcı olduğu çıkarsanır.

Görülüyor ki, normal psiko-cinsel gelişimde çok elzem bir rol oynayan, analizin köşe-taşı olan Ödip kompleksi, eski topluluklarda üyelerin mutluluğu için elzem karşılıklı psikolojik bağımlılıkları yüzyıllarca emniyette tutabilmiş ilişkilerden gelip bizim kültürümüze artakalmış bir yadigarı temsil etmektedir.

Bedenin orifislerine her türlü denetim biçimini uygulama çabalarında tespit etmeyi öğrendiğimiz biçimleyici nüfuz, bu kriteri ilkel toplumlara dair çalışmalara uygulamamıza olanak tanır; fakat erken eğitimin önemine dikkatimizi çekmiş bozuklukların neredeyse hiçbirini bu toplumlarda bulamıyor olmamız bizi, Kardiner'in "temel kişilik yapısı" benzeri kavramların sorgusuz sualsiz kabullenilmesine karşı çekinceli kılmalıdır.

Hem iyileştirmeye çalıştığımız hastalıklar, hem de terapistler olarak toplumda giderek daha çok üstlenmeye çağrıldığımız işlevler, bizce yeni bir insan tipinin ortaya çıktığının ifadeleridir: *Homo psychologicus*, endüstriyel çağımızın ürünü. Bu *Homo psychologicus* ile kullandığı makineler arasındaki ilişkiler çok çarpıcıdır, ve özellikle de otomobil için bu böyledir. Edindiğimiz izlenime göre onun bu makineyle ilişkisi öylesine içtendir ki neredeyse ikisi bitleştirilmiştir — otomobilin mekanik kusur ve çöküşleri sıklıkla onun nevrotik semptomları ile koşuttur. Onun için taşıdığı bu duygusal belirginlik, hem Ben'inin koruyucu kabuğunu hem de iktidarındaki başarısızlığı haricileştirmesinden ileri gelir.

İnsan ve makine arasındaki bu ilişki hem psikolojik hem psikoteknik araçlarla düzenlenir olacaktır; toplumun örgütlülüğü içinde bunun gerekliliği giderek daha da acilleşecektir.

Eğer bu psikoteknik yordamlar karşısında, psikanalitik diyalog, bizim daha insani bir ilişkiyi yeniden kurabilmemizi sağlarsa, bu diyalogun biçimi bir çikmazla belirlenmez mi, yani Ben'in direnişiyle belirlenmez mi?

Gerçekten de bu diyalog, bilen kişinin, hastasını cehaletinin zincirinden ancak bütün konuşmayı ona bırakarak kurtarabileceğini tekniği yoluyla kabullendiği bir diyalog değil midir?

Makine ve Yapı

Félix Guattari — 1971 — *Change* no.12 (Seuil)

Makine ve yapı arasında önereceğim ayırım, bu sözcükleri kullanımımıza da-
yanıyor sadece; matematiksel bir problemle uğraşmak üzere icat edilen türde
salt bir 'yazma cihazı'yla, veya gelişimin belirli bir aşamasında yeniden dik-
kate alınması gereken bir aksiyomla, veya yine burada bahsedecek olduğ-
muz türden bir makineyle uğraştığımızı düşünebiliriz.

Dolayısıyla şu olguları parantez içine aldığımı belli etmek isterim: aslında
bir makine kendi yapısal eklemelişlerinden ayırt edilemez, buna karşılık,
her olumsal yapıya bir makineler sistemi tarafından ya da en azından bir
mantık makinesi tarafından hükmedilir, ki göstermek istediğim şey budur.
Bu ayırımı tesis ederek başlamak, olaylarla ve tarihle ilişkisi içinde öznel-
ğin özel koşullarının teşhis edilmesini kolaylaştırabilmek için, bence hayati
görünmektedir¹⁹.

Yapı için, diyebiliriz ki, öğelerini, her birini diğerleriyle ilişkilendiren bir
atıflar sistemi aracılığıyla konumlandırır, öyle ki, kendisi de bir öge olarak
diğer yapılarla ilişkilendirilebilecektir.

¹⁹Gilles Deleuze'ün önerdiği kategorileri benimserseniz, burada kullandığım anlamıyla
yapı, belirliliklerin mübadele ve yerine-geçme konularıyla karakterize olan bir genellikle
ilişkilendirir, makine ise 'değiştirilemez ve kaldırılamaz bir tekillikçe görelî davranış ve bakış
açısı olarak' (*Différence et Répétition*, Presses Universitaires de France, 1969, p.7) tek-
rarlama düzeni ile ilişkilendirir. Deleuze'de genel olarak yapıyı belirleyen üç asgari koşuldan
yalnızca iki tanesini tutacağım:

(1) En azından biri imleyen diğeri imlenen olarak tanımlanmış iki heterojen seri bulun-
malıdır.

(2) Bu serilerin her birisi yalnızca aralarındaki ilişkiler yoluyla varolan terimlerden oluş-
maktadır.

Üçüncü koşul, 'iki heterojen serinin onları farklılaştırıcı rol oynayan paradoksal bir öğeye
yakınsaması' ise, yalnız ve yalnızca makinenin düzeni ile ilişkilendirir (*Logique du Sens*,
Minuit, 1969, p.63).

Eylem faili, ki buradaki tanımlanışı bu karşılıklı belirlenme ilkesinin ötesine geçmez, yapıda içerilmektedir. Bütünsüzleşmiş bütünselleşmenin yapısal süreci özneyi çevreler, ve başka bir yapısal belirlenimin telafi edici konumunda bulunduğu sürece, onu serbest bırakmayacaktır.

Makine ise, esasen, eylem öznesinden uzakta kalır. Özne her zaman başka bir yeredir. Zamansallaşma makineyi her yandan kuşatır, ve onunla ancak bir olay tarzında ilişkilenebilir. Makinenin ortaya çıkışının işaretlediği şey, bir tarihtir, bir değişimdir. Yapısal temsilden farklıdır bu.

Teknoloji tarihi, her aşamasında, belirli bir tipteki makinenin varolması ile geçilmiş kılınır; bilimler tarihinin bütün branşlarıyla bugün ulaştığı noktada, bütün bilimsel kuramlar (ideoloji düzeniyle ilişkilenen) birer yapı olmaktan ziyade birer makine sayılabilmektedir. Her makine, yerine geçtiği makinenin yadsınmasıdır, kapsanarak yok edilmesidir (neredeyse boşaltım noktasına kadar). Kendi yerine geçecek olan makineyle de, potansiyel olarak, benzer bir ilişki içindedir.

Dünün makinesi, bugünün ve yarının makineleri, yapısal belirlenimleri içinde ilişkilenmiş degillerdir: makinenin temsil etme yeteneğinde olduğu süreklilik, geriye-dönüklük ve bağısallığın etkilerine dair herhangi bir etraflıca kavrayış kazanmamız, ancak, bir tarihsel analiz süreciyle, makineye dışsal olan bir imleme zincirine atıf yaparak, tarihsel yapısalcılık denebilecek bir şeyle mümkün olur.

Makine için, tarihin öznesi başka yeredir, yapıdadır. Aslında yapının öznesi, bütünsüzleşmiş bütünselleşme sistemiyle olan yabancılaşma ilişkisi içinde düşünüldüğünde, daha ziyade bir 'ego olma' görüngüsüyle ilişkili görülmelidir — buradaki ego, Lacan'ın beyan ettiği ilkeye (bir imleyen özneyi başka bir imleyen için temsil eder) karşılık gelen bilinçdışı öznesiyle karşıtlık içindedir. Bilinçdışı öznenin kendisi, makineyle aynı tarafta olacaktır, veya belki daha iyisi, makinenin yanında bulunacaktır. Makinenin kendi içinde bir kırılma yoktur: gedikler onun iki yanında bulunur.

Bireyin makineyle olan ilişkisi, Friedmann'ı izleyen sosyologlarca bir asli yabancılaşma olarak tarif edilmiştir. Eğer birey imgeselin bütünselleştiği bir yapı olarak düşünülürse bu şüphesiz doğrudur. Fakat usta zanaatkar ve çıkararak diyalektiği, ülkenin farklı yörelerinde boy veren farklı zanaatların eski resimleri, bütün bunlar, (her yeni teknolojik gelişimle birlikte becerikli işçilerin yine yeni baştan başlamasını gerektiren) modern mekanize endüstri karşısında anlamsız olmuşlardır. Peki bu yeni baştan başlama, tam olarak,

bilinçdışı özneyi karakterize eden özsel atılımı işaret etmez mi?

Bir zanaate katılmak ve becerikli bir işçi olarak kabul edilmek, artık kurumlar yoluyla gerçekleşmemektedir, en azından 'beceri makineden daha önceliklidir' gibi beyanların tasavvur ettiği kurumlar yoluyla gerçekleşmemektedir. Endüstriyel kapitalizmle birlikte, makineselliğin kasımlı evrimleşmesi, varolan beceri hiyerarşilerinin ötesine kaçmayı sürdürmektedir.

Bu anlamda işçinin makineye olan yabancılaşması, onu her tür yapısal dengeden dışlamakta, ve onu radikal bir yeniden hizalanma sistemine mümkün olan en yakın konuma koymaktadır (ki buna kastrasyon da diyebiliriz). İşçi burada bütün huzurunu, bütün 'kendini-onaylayıcı' güvenliğini, becerisel bir zanaate 'aitlik duygusu'ndan gelecek bütün gerçekleştirmesini yitirir. Halen varolan böyle profesyonel bedenler, doktorlar, eczacılar ve avukatlar, kapitalist-öncesi üretim ilişkisi günlerinden hayatta kalmış bedenlerden ibarettir.

Bu değişim elbette tahammül edilemezdir; dolayısıyla kurumsal üretim, eşdeğer sistemleri kurarak, taklit sistemleri kurarak, olmakta olanı gizlemeye koyulur. Bunun ideolojik temelleri, iş, aile ve yurtseverliğe dair faşist-tipte, paternalist sloganlarda bulunmaz sadece, sosyalizmin çeşitli versiyonları dahilinde, model-işçiye dair baskıcı efsanelerde ve makine yüceltimlerinde de bulunur (hatta Küba gibi en liberal görünenler de buna dahildir). Bu kült antik çağdaki kahramanla neredeyse aynı işleve sahiptir.

Makinelerin yaptığı işle karşılaştırılırsa insanların yaptığı iş hiçbir şeydir. Bu 'hiçbir şey' işi, bugün insanların yaptıkları gibi, giderek makine karşısında verilen salt bir tepki anlamında —başka bir yerde programlanmış bir etkiyi üretmek için kırmızı veya siyah bir düğmeye basılması anlamında— insan işi, diğer bir deyişle, makinenin işine henüz entegre edilmemiş bir kalıntıdan ibarettir.

İşçi, teknisyen ve bilimcilerin rol aldığı işlemler, yarının makinesinin işleyişleri tarafından soğurulacaktır, kapsanacaktır; bir şeyi tekrar tekrar yapmak artık ritüel olmaktan gelen bir güvence sağlamamaktadır. Artık insan eylemlerinin *tekrarlamasını* ('tohum ekenin asil görevini') doğal döngünün —ahlaki düzenin dayanağını oluşturan— tekrarlanışları ile eş tutmak mümkün değildir. Tekrarlama artık bir insanı o belirli işi yapabilen birisi olarak tesis etmemektedir. İnsan işi günümüzde makine işinin kalıntısasal bir alt-bütündür sadece. Bu kalıntısasal insan faaliyeti, makine düzeninde üretilen merkezi yordama eşlik eden kısmi bir yordamdan fazlası değildir. Makine

şimdi arzunun kalbine ulaşmıştır, ve bu kalıntısız insan işi, bireyin imgesel dünyasında makinenin nakşedildiği noktadan fazlasını temsil etmemektedir (bkz. Lacan'ın 'a' işlevi).

Yapılan her yeni keşif —mesela bilimsel araştırma alanında—, kuramın yapısal alanının üzerinden bir savaş makinesi gibi geçerek her şeyi radikal olarak değiştirmek üzere bozar ve yeniden düzenler. Keşfi yapan araştırmacı bile bu sürecin insafına kalmıştır. Yaptığı keşifler kendisinin çok ötesine uzanır: bu keşifler bütünüyle yepyeni branşlardan araştırmacıları katarına katarak bilimsel ve teknolojik çıkarımlar ağacını bütünüyle yeniden tasarlar. Bir keşif kendi sahibinin adıyla anıldığında bile, bunun sonucu onu 'kişiselleştirmekten' ziyade, araştırmacının özel ismini bir cins isimine döndürme eğilimindedir! Mesele, bireyin bu silinisinin diğer üretim biçimlerine de yayılacak bir şey olup olmadığıdır.

Bu bilinçdışı öznelğin, imleyici bir zincirde aşılma bir yarılma olarak, bireyler ve insan gruplarından uzaklaştırılarak makineler dünyasına doğru aktarıldığı doğru da olsa, bu halen özgül makinik düzeyde temsil edilemeyen bir şey olarak kalmaktadır. Makineyi temsil eden *temsilci* rolünü oynayacak olan imleyen, bilinçdışı yapısal zincirden koparılmış bir imleyendir.

Makinenin özü, tam olarak, bir imleyenin, bir temsilci, bir 'farklılaştırıcı' veya nedensel bir kırılma olarak, yapısal olarak tesis edilmiş şeyler düzeyinden koparılması işlevidir. Makineyi hem arzulayan özneye, hem de bu özneyi tekabül ettiği çeşitli yapısal düzenlerin temeli kılan statüye bağlayan işlem budur. Belirli olanın tekrarlanması olarak makine, bireysel ya da kolektif düzlemin genellik düzeyinde, çeşitli öznellik biçimlerinin tekanlamlı bir temsil şeklidir —aslında belki de mümkün olan yegane şeklidir.

Eğer bu şeyleri öbür yandan, yani genel olandan *başlayarak* görmeye çalışırsak, sanki makinenin atılımı öncesinde varolan bir yapısal mekana kendimizi dayandırmamız mümkünmüş gibi bir fikirle kendimizi kandırmış oluruz. Böyle bir durumda, bu 'saf' ve 'temel' imleme zincirinin (arzunun bu kayıp Cennetinin, mekanizasyondan önceki 'eski güzel günlerin'), bir üst-dil olarak, mutlak bir atıf noktası olarak görülmesi mümkün olur, ki rastgele bir olay veya özgül herhangi bir belirti üzerine böyle bir şeyin üretilmesi her zaman mümkündür.

Bu da kırılmanın hakikatinin, öznenin hakikatinin, yanlışlıkla temsil düzeyine yerleştirilmesine, enformasyon, iletişim, toplumsal kodlar ve diğer bütün yapısal belirlenim biçimleri düzeyine yerleştirilmesine yol açar.

Konuşma makinesi olarak ses, dilin yapısal düzeninin temeli ve belirleyicisidir, bunun tersi geçerli değildir. Birey, bedenselliği içinde, onun ötesine geçen ve onu parça parça eden bütün imleyici zincirlerle olan etkileşimlerinin neticelerini kabullenir. İnsanlar, makine ve yapının bulunduğu yerde yakalanır.

İnsan gruplarının kullanabileceği bu gibi yansıtıcı ekranlar yoktur. Onlara açık olan yorumlama ve belirtme şekilleri, ardışık ve çelişkilidir, takribi ve mecazidir, ve farklı yapısal düzenlere, örneğin efsanelere veya mübadelelere dayalıdır. Dolayısıyla insan gruplarında, makine görüngüsünün tecavüzüyle üretilmiş olan her değişime eşlik etmek üzere, yapıya özgü temsil edici şekil olarak, anti-üretim sistemi diyebileceğimiz bir şey tesis edilir.

Anti-üretim makinenin düzenine ait olduğunu belirtmem bile gereksiz: buradaki ana nokta, bunun bir öznel değişim olma karakteristiğidir, bu da bütün üretim düzenlerinde ayırt edici özelliktir. Dolayısıyla ihtiyacımız olan şey, sanki büyü yaparak bir düzlemden diğerine geçiyormuşuz gibi olmadan yolumuzu bulabilmemizin aracıdır. Örneğin hem endüstri dünyasında, dükkanda veya müdürün ofisinde olup bitenleri, hem de bilimsel araştırmada olup bitenleri, hatta edebiyat dünyası ve rüyalarda olup bitenleri bile aynı üretim sistemiyle ilişkilendirmek zorundayız.

Anti-üretim, başka şeylerin yanısıra, 'üretim-ilişkileri' terimi altında tarif edilen şey olacaktır. Anti-üretim, fantazi dengesinde bir tür yeniden eğilendirme etkisi yaratma eğiliminde olacaktır, bu etkinin eylemsizlik ve muhafaza yönünde olması gerekmez, çünkü bu, üretim, birikim, dolaşım ve dağılım ilişkilerinin yeni bir şeklinin, ya da yeni bir ekonomik makine tipinin herhangi bir diğer üstyapısal belirtiminin, verili bir toplumsal alan dahilinde yeni hakim şekil olarak genelleştirilmesine de yol açabilir. O halde bunun imgesel ifade şekli, geçişsel fantazidir.

Zincirin öbür ucuna, rüya üretimi düzeyine bakalım. Anti-üretimi rüyanın belirtik içeriğinin çözümlenişleriyle eş tutabiliriz, ki bu da kısmi nesnelere oluşturan itki makinesiyle bağlantılı artsal üretimlerin karşıtıdır. Lacan'ın arzunun kökü olarak tarif ettiği *küçük 'a' nesnesi*, rüyanın göbeği, bireyin yapısal dengesini şeytansal bir makine gibi istila eder. Özne, kendisi tarafından reddedildiğini fark eder. Temsilin yapısal alanında, *küçük 'a' nesne-makinesince* yoğurulan değişimle orantılı olarak, her birisi sürecin belirli aşamalarına uygun olan ardışık başkalık biçimleri, özne için yerlerini alırlar. Bireysel fantazilemenin karşılık geldiği şey, arzunun 'makinalama'larının hep tekrarlanan itkileriyle bağlantılı özgül bir dil aracılığıyla gerçekleşen bu

yapısal levhalandırma şeklidir.

Bu *küçük 'a' nesne-makinesinin* indirgenemeyen, yapının atıflarında soğurulamayan bu varoluşu, yapının öğeleriyle yalnızca bölünme ve metonimi aracılığıyla ilişkilenen bu 'kendi-için-kendilik', şu demektir: dilin 'şablonları' aracılığıyla kendisini temsil etmesi, onu bir çıkmaz yola, bir kırılma noktasına, yenilenmiş bir 'başkalık' ihtiyacına ulaştırır. Arzu nesnesi bireyi kendisinin dışında, başka olanın hudutlarında merkezsizleştirir; kendiliğin kendi içinde bütünsel herhangi bir sığınışının imkansızlığını temsil eder, ama başka olana radikal bir geçişin imkansızlığını da eşit ölçüde temsil eder. Bireysel fantazi, farklı düzeylerin bu imkansız birleşimini *temsil eder*; onu grup fantazilemesinden farklı kılan şey budur, çünkü bir grubun yüzeyinde arzunun 'tutturulacağı' böyle noktalar bulunmaz, bedenın erojen zonları gibi, özgül hakikatlerin düzenine dair, bunların dokunma ve başka insanlarca dokunulma kapasitelerine dair böyle hatırlatıcılar bulunmaz.

Grup fantazisi farklı düzeyleri üst üste bindirir, birbiriyle değiştirir, birini diğeri yerine geçirir. Bu da ancak kendisi üzerinde dönüp durur. Bu çembersel hareket, belirli alanların çıkmaz yollar olarak, yasaklı olarak, geçilmez kofullar, anlamın tarafsız bölgeleri olarak işaretlenmesine yol açar. Gruba kendini kaptırdığında, her fantazi bir diğeri yansıtır, bunlar değiştirilebilir paralara benzer, ama bu paralarda teşhis edilebilir bir standart yoktur, en saf genellik türünde bir topolojiden başka herhangi bir şeyle kısmen bile ilişkilendirilebileceği hiçbir tutarlılık zemini yoktur. Bir yapı olarak grup, olayları, genel olan ve belirli olan arasında süregelen ve sorumlu-olmayan bir gelip gitme aracılığıyla fantaziler. Bir lider, bir günah keçisi, bir klik, başka bir gruptan tehditkar bir fantazi — bunların herhangi birisi grup özelliği ile eş tutulur. Her olay veya krizin yerine başka bir olay veya kriz geçebilir, böylece yine eşdeğerlik ve eşliğin nakşedileceği bir sonraki diziyi başlatabilir.

Bugünün hakikati dünün hakikatiyle ilişkilendirilebilir, çünkü tarihi yeniden yazmak her zaman mümkündür. Psikanalizin deneyimi, psikanalitik makinenin başlatılması, arzulayan öznenin böyle bir türdeşlik ve yeniden yazım sistemini muhafaza etmesinin imkansız olduğunu açıkça gösterir: bu durumda aktarımın tek işlevi gerçekleşmekte olan tekrarlamayı açığa çıkarmak, bir makine gibi işlemektir — yani grup etkisine tam olarak karşıt yoldan işlemektir.

Grubun içgüdüsel sistemi, arzulama makinesine —fantazi bedeninin yüzeyine dönüş yapan *küçük 'a' nesnelere*— bağlanmadığı için, fantazi eşleşimlerini çoğaltmaya mahkumdur. Bunların her birisi kendi içinde yapılan-

mıştır, ama yine de diğerleriyle ilişkisi içinde çokanlamlıdır. Gilles Deleuze'ün bahsettiği farklılaştırıcı etkenden yoksun olmaları, onları süregelen bir birbirleriyle birleşme sürecine mahkum eder. Herhangi bir değişim olanak dışıdır, ve ancak yapısal düzeylerin *arasında* görülebilir. Özsel olarak, artık hiçbir kırılma kabul edilmemektedir. Yapılarda hiçbir özgül teşhis edici işaret bulunmaması, birbirlerine 'çevrilebilir' oldukları anlamına gelir, bu da saplantılı kişilere özel bir tatmin veren tanımsız bir tür mantıksal süreklilik geliştirir. Grup düzeyinde benzer olanın teşhisi ve farklı olanın keşfi, ikinci-derece bir fantazi mantığına göre işlev gösterir. Bu, diyelim ki, yerleştirici makine rolü oynayan diğer gruba dair fantazi temsili olabilir. Bir anlamda bu, mantığın onu çıkmaza götüren aşırılığıdır.

Yapıların bu ilişkisi, deli bir makineyi, en delirmiş delilerden daha deli bir makineyi, her şeyin diğer her şeye eşdeğer olduğu, hakikatin hep ayrılmış bir şey olduğu sado-mazoüst bir mantığın teğetsel bir temsilini harekete geçirir. Politik sorumluluk kraldır, ve genel olanın düzeni etik olanın düzeninden radikal olarak koparılmıştır. Grup fantazisinin nihai sonu ölümdür — nihai ölümdür, başlı başına yok olmadır, tüm eşleyici işaretlerin radikal feshedilişidir, sadece hakikat sorununun ilelebet yok edildiği bir durum değil, bir sorun olarak bile asla varolmadığı bir durumdur.

Bu grup yapısı, özneyi, başka bir yapı için, tıkanmış, mat, egolaşmış bir özneliliğin temeli olarak temsil eder. Birey için bir değişim sistemi veya makine işlevi gören şey, bilinçdışı arzunun nesnesiydi. Grupta ise bu, ya grup dahilinde geçici olarak ortaya çıkmış alt-bütünlerdir, ya da bu işlevi üstlenecek bir başka gruptur. O halde, yapısal eşdeğerlik alanındaki asli işlev, herhangi bir belirli nesnenin girişinin örtülmesi veya feshedilmesi olacaktır, ki bu nesneyi temsil eden, *ya* insan öznenin ekranındaki bilinçdışı arzu, *ya da* kapalı makineler sisteminin bilinçdışı imleyici zincirlerin daha genel ekranında etkilediği değişim olacaktır. Grubun, bilincin, iletişimin yapısal düzeni, asla denetleyemeyeceği bu makine sistemlerince her yandan kuşatılmıştır: bunlar ne bilinçdışı arzu makinesi *küçük 'a' nesnelere* olarak, ne de diğer makine tipleriyle ilişkili parçalanma görüngüleri olarak yakalanabilecektir. Parçalanmanın etkeni olarak, genel olanın düzeninin konusal-olmayan dayanağı olarak makinenin özü, arzunun bilinçdışı öznesinin, makinenin kendi düzeninden nihai olarak ayırt edilemez oluşudur: bütün yapısal belirlenimlerin bütün yönlerinde, ekonominin, tarihin ve bilimlerin bütün öznelere, arzu dayanağı olarak aynı *küçük 'a' nesnesi* ile karşılaşılır.

Başka bir yapı için özne işlevi gören yapıya örnek, Birleşik Devletler'deki

siyah topluluğun beyaz düzenin empoze ettiği bir eşleşimi temsil ediyor olmaktadır. Modernist bilince göre bu karmakarışık, absürt, anlamsız bir durumdur. Daha radikal bir 'başkalığın' reddedilmesi ise, diyelim ki ekonomik 'başkalıkla' bileşik olarak reddedilmesi, bilinçdışı bir sorunsalın çıkardığı zorlukla karşılaşır. Kennedy'nin öldürülmesi olayının 'temsil ettiği' şey, Üçüncü Dünyanın hem ekonomik hem toplumsal başkalığının kaydedilmesinin imkansız oluşuydu. Alliance for Progress'in başarısızlığı ve Vietnam'ı yok etme gayretleri de buna tanıklık etmişti. Arzu ekonomisi ve politik ekonomi arasındaki keşif ve süreklilik noktalarına burada ancak işaret edilebilir.

Arzu, tarihin belirli bir noktasında, yapıların bütünselliğinde odaklaşır; bunun için genel 'makine' terimini kullanmayı öneriyorum: yeni bir silah olabilir bu, yeni bir üretim tekniği olabilir, yeni dinsel dogmalar olabilir, Indies, görelilik ya da Ay gibi büyük yeni keşifler olabilir. Bununla başa çıkmak için yapısal bir anti-üretim kendi doyum noktasına ulaşana kadar gelişecektir. Öte yandan buna kontrpuan olarak, tahammül edilemez öznel gediği yeniden soğurma eğilimindeki bir başka süreksiz anti-üretim alanı olarak devrimci atılım da gelişecektir. Bunların hepsi, makinenin onu önceleyen düzenden sakınmakta ısrarcı olduğu anlamına gelir. Devrim için, devrimci dönem için diyebiliriz ki bu zamanlar, —makine etkilerinin imkansız temsilleri olarak üstyapıların empoze edildiği baskı ve stagnasyon fazlarının aksine— makinenin yapı için toplumsal özneliği temsil ettiği zamanlardır. Tarihin bu tür yazılışlarındaki ortak payda, makinenin özneyi başka bir makine için temsil edeceği saf bir imleyici mekanın açılmasıdır. Ama o zaman, bilinçdışının sahnesi olarak tarihin 'dil gibi yapılanmış' olduğunu söylemeyi artık sürdüremeyiz (imkanlı hiçbir yazım biçimi olmayan dilleri hariç tutuyoruz).

Aslında tarihin gerçek söylemini sistemleştirme; yani şu veya bu faz ya da imleyenin, şu veya bu olay ya da toplumsal grup, birey ya da keşfin ortaya çıkışı ile temsil edilmesine neden olan şartları sistemleştirmek imkansızdır. Bu anlamda, hakikatin öncelikle aranacağı yerlerin tarihin ilkel aşamaları olduğunu önsel [*a priori*] olarak varsaymamız gerekir; tarih sürekli bir hareketle gelişmez: tarihin yapısal görüngüleri, atılım noktasına kadar bilinçdışı kalan imleyici gerilimleri ifade eden ve belirten kendi özel dizilerine göre gelişirler. Bu noktanın işaret ettiği kırılma, üç boyut: dışlama, azim ve tehdit boyutlarında fark edilebilir. Tarihsel arkaizmler, yapısal etkinin zayıflamasından ziyade pekişmesini ifade ederler.

André Malraux, yirminci yüzyılın, enternasyonalizm yüzyılı olan ondokuzuncu yüzyılın aksine, ulusalcılık [nasyonalizm] yüzyılı olduğunu söyleyebil-

mektedir, çünkü enternasyonalizm, kendi içinde işleyen ekonomik ve toplumsal makineselliğe uygun bir yapısal ifadeden yoksun olduğundan, önce ulusalcılığa, bugün de bölgeselciliğe ve (şözde uluslararası komünist hareket içinde bile gelişmekte olan) çeşitli belirlicilik türlerine doğru geri çekilmiştir.

Devrimci örgüt sorunu, kurumsal bir makine kurma sorunudur, öyle ki bu makinenin ayırt edici özelliği, çeşitli toplumsal yapılara —en başta da, artık üretim araçlarına karşılık gelmiyor olsa da, hakim üretim ilişkilerinin belkemiği gibi gözüken Devlet yapısına— bağlanmak zorunda kalmamasını güvenceye alacak bir kuram ve pratik olacaktır. Bizi tuzağa düşürüp kandıran, bugün bu Devlet yapısı dışında sanki hiçbir şey eklemememiz gibi görünmesidir. Sınıf hakimiyetinin enstrümental temeli sayılan Devletin politik gücünün denetimini ele geçirmeye yönelik devrimci sosyalist niyet, tam olarak bu tuzağa yakalanmıştır. Bu yüzden kendisi de bir tuzak olmuştur, çünkü bu niyet, toplumsal bilinç açısından birçok anlam taşısa da, ekonomik veya toplumsal kuvvetlerin gerçekliğine artık karşılık düşmemektedir. 'Dünya pazarlarının' kurumsallaşması ve süper-Devletler yaratılması ihtimali, bu tuzağın cazibesini arttırmaktadır; ekonomik ve toplumsal alt-bütünler üzerinde hep daha büyük 'popüler' denetimler sağlamaya yönelik modern reformist program da bu cazibeyi artırır. Toplumun öznel tutarlılığı, günümüzde, ekonomi, toplum, kültür ve benzer bütün düzeylerde işleyen haliyle, görünmezdir, ve onu ifade eden kurumlar aşırı ölçülerde çokanlamlıdır. Fransa'nın Mayıs 1968 devrimi boyunca bu apaçıktı: mücadelenin düzgün bir örgütlenişine en çok benzeyen şey eylem komiteleri oluşturma deneyiydi, o da tereddütlüydü, geç kalmıştı ve şiddetli muhalefetle karşılaşmıştı.

Devrimci program, kurumsal altüst etme makinesi olarak, düzgün öznel potansiyeli göstermelidir ve mücadelenin her aşamasında bu potansiyeli 'yapısallaştırmaya' yönelik herhangi bir girişime karşı kendisini tahkim etmiş olduğundan emin olmalıdır.

Fakat yapılar üzerinde makine etkilerine dair böyle kalıcı bir kavrayış, aslında, tek bir 'kuramsal pratik' temelinde başarılmaz. Mücadelenin örgütlenişinin her düzeyinde özgül analitik praksislerin geliştirilmesini önvaryar.

O zaman böyle bir ihtimal, gerçekten kuramsal söylem telaffuz etme numunda bulunan her bir kişinin taşıdığı sorumlulukların, sınıf mücadelesinin bilinçdışı arzusunun tam merkezine nakşedildiği noktaya yerleştirilmesini mümkün kılacaktır.

(EN: Rosemary Sheed)

Dikiş (imleyenin mantığının öğeleri)

Jacques-Alain Miller — 1965 — lacan.com²⁰

Analize dair kesin kavrayışlara sahip olmayan hiçkimsenin analizle ilgilenmeye hakkı yoktur, ve bu kavrayışlar ancak kişisel analizle edinilebilir. Bayanlar ve Baylar, kuşkusuz Freud'un *Yeni Giriş Dersleri*'ndeki bu hükmün sağlamlığına tam olarak riayet etmektesiniz.

Böylece ikilem olarak ifadelенmiş bir soru sizin bakımınızdan benim karşıma çıkıyor.

Eğer bu emre karşı geliyorsanız, ki üzerine konuşacağım psikanalize aittir bu emir, — yani rızanızı hak edebilecek yegane ehliyeti ortaya koyamadığınız bildiğiniz birisini dinliyorsanız, burada ne işiniz var?

Ya da benim konum psikanaliz değilse, — o halde Freudcu alanla ilişkilenen sorunlara aşına olmak için böylesine sadık bir katılım gösteren sizler, burada ne işiniz var!

En başta da siz, analizci Bayanlar ve Baylar, burada ne işiniz var? Freud'un size yaptığı özel uyarısı, biliminizin pratiğiyle doğrulanmamış kişilere, misafirperverliğinizi takdir etmeden, ateşinizde ısınmak için çorbalarıyla gelen bu sözde otoritelere, edebi entelektüellere bel bağlamamanız içindi. Geçiminizi sağladığınız şey olması nedeniyle doğal olarak alakadar olduğunuz bu kazanı, mutfağınızda şef aşçı olarak hüküm süren birisi, kendine eğlence olsun diye, en alt mutfak uşağından daha alttaki birine teslim edebilecek olsa bile, böyle pişirilmiş bir çorbayı içmeye hazır olup olmayacağınız gene belirsizdir — ve itiraf edeyim ben kendim de bundan kuşkuluyum. Ve işte

²⁰Bu metin Cahiers pour l'analyse 1'de (Kış 1966) Fransızca olarak yayınlanmış, daha sonra Jacqueline Rose'un çevirdiği İngilizce versiyonu Screen 18'de (Winter 1978) çıkmıştır.

yine de buradasınız. Müsaadenizle bir an bu mevcudiyetinize, ve emrinizde bulunan organların en kıymetlisi olan kulağınızı bir süreliğine bana ödünç vermiş olmanızın ayrıcalığına hayret edeyim.

Şimdi bunu gerekçelendirmeyi denemek zorundayım, ve en azından kabul edilebilir sebeplerle.

Sizi bekletmeyeceğim. Gerekçelendirme şu olguda yatıyor, ki akademik yılın başından beri bu seminerde duyumunuzu büyüleyen bunca gelişmeden sonra hiç şaşkırtıcı gelmeyecek: Freudcu alan kapalı bir yüzey olarak temsil edilebilir değildir. Psikanalizin açığa çıkması, kendini onun muhafızı olarak tayin etmiş kişinin serbestçiliğinin, merakının, hatta körlüğünün bir etkisi değildir. Çünkü, eğer içeride yer bulmuş olmamak sizi dışarıya sürgün etmiyorsa, bunun nedeni, bu iki yüzeyin birleştiği, çeper ya da dış kenarın çevrelemenin üstünden atladığı, iki-boyutlu topolojiden dışlanmış belirli bir nokta bulunmasıdır.

Benim bu noktayı tanıyıp işgal edebilmem; sunduğum bu ikilemden sizleri muaf kılan ve bugün beni dinliyor olma hakkını size tanıyan şey işte budur. Bu da, siz Bayanlar ve Bayların, benim bu üstlenmemde ne ölçüde kapsandığınızı, başarılı neticesiyle sizi nereye kadar ilgilendireceğini kavramanızı mümkün kılacaktır.

İmleyenin Mantığı Kavramı

Jacques Lacan'ın çalışması boyunca dağıtılmış belirtileri bir araya getirerek onarmayı hedeflediğim şey, imleyenin mantığı olarak belirtilecektir — bu işleyiş, bütün diğer bilgi alanlarıyla olan ilişkisindeki biçimselliği bakımından genel bir mantıktır, ki bu alanlar arasında psikanaliz, orada bir özgüllük kazanır ve yönetir; bu mantıkta sadece çizgisel harekete indirgenmiş bir ilerlemenin gerektireceği kadar (dizisinin her noktasında tekbiçimli üretilmiş) parçanın verili olması bakımından asgari bir mantıktır bu. Bir kategori olarak ilk üretildiği alanla geçerliliğini sınırlayan kavrayışın kısmiliğinden sakınmak için, bu mantık, imleyenin mantığı olarak adlandırılmalıdır; dilbilimsel türetimini düzeltmek, diğer söylemlere ithal edilmesinin yolunu hazırlar, ki esaslarını kavradığımızda bu ithalatı yerine getirmekten de geri kalmayacağız.

Bu asgarileştirme sürecinden kazanılacak başlıca avantaj, kavramsal masrafların muazzam ekonomisidir, ki bu ekonomi şu gerçeği müphemleştirme

tehlikesi taşır: bu ekonominin belirli işlevler arasında gerçekleştirdiği bağlaşımlar o kadar elzemdir ki bunları ihmal etmek düzgün analitik muhakemeden ödün vermektir.

Bu mantıkla mantıkçının mantığı diyeceğim şey arasındaki ilişkiyi düşünürsek şu olgunun belirleyici olduğunu görürüz: birincisi, ikincisinin ortaya çıkışından söz eder, ve mantığın kökeninin mantığı olarak kavranmalıdır — demek ki mantığın yasalarını izlemez, onun yetki alanlarını tertiplerken kendisi bu yetki alanının dışına düşer.

Arkeolojik olan bu boyutu kavramanın en özlü yolu, mantığın kendi alanından geriye-dönük bir hareketle olur, ki burası yanlış-kavramanın en radikal olduğu yerdir, çünkü tanımanın gerçekleştiği yere çok yakındır.

Burada Derrida'nın fenomenoloji örneğinden bir şeyler tekrarlınsa da,²¹ bu ikisi arasında ancak en acelecilerin gözünden kaçacak şu kritik fark vardır: yanlış-kavrama burada anlam üretimindeki kendi çıkış noktasını bulur. Diyebiliriz ki yanlış-kavrama bir unutmaya olarak değil, bir baskılama olarak teşkil edilir.

Bunu belirtmek için dikiş adını seçiyorum. Dikiş, öznenin kendi söyleminin zinciriyle olan ilişkisini isimlendirir; dikişin bu zincirde bir yerine-geçen biçimi altında eksik öge rolü oynadığını göreceğiz. Çünkü, eksik olduğu yerde, saf ve yalın olarak yok değildir. Dikiş, ögesi olduğu uzanım — eksikğin yapıyla genel ilişkisi — dolayısıyla, bir yerine-geçilme konumunu gerektirir.

Bu makalede ifadelendirilmesi amaçlanan dikiş kavramını Jacques Lacan açıkça adlandırmadıysa da sisteminde daima mevcut olmuştur.

Burada bir filozoftan ya da filozof çırağından bahsetmediğim açık ve net olmalı — bu filozof Freud'un alıntılıdığı Heinrich Heine cümlesinde karakterize edildiği gibiyse: “takkesi ve robdöşambriyle, evrenin yapısındaki boşlukları onarmakta”. Dikkat, dikişleme işlevinin filozofa özgü olduğunu düşünmeyin: filozofta özgül olan şey, işlediği alanın bir “evrensel yapı” olarak belirlenmesidir. Dilbilimci gibi mantıkçının da — ve, aynı ölçüde, “ben” diyen herhangi birisinin de — bu belirli düzeyde dikişleme yaptığını fark etmeniz önemlidir.

Dikişi kavrayabilmek için bir söylemin kendisine dair açık ettiği şeyden kesit almak, ve harfiyetini anlamından ayırt etmek zorundayız. Bu makale

²¹Edmund Husserl, *L'origine de la géométrie*, çeviri ve giriş: Jacques Derrida, PUF, 1962.

bir harfiyetle, ölü bir harfiyetle ilgilidir. Bu yüzden anlamın ölmesi şaşkırtıcı gelmemelidir.

Bu analizin ana akışı Gottlob Frege'nin *Grundlagen der Arithmetik*'teki argümanı olacaktır²², bu argüman kritiktir çünkü Peano'nun bir doğal sayılar kuramı inşasına yeten aksiyomatığında birincil sayılmış terimleri (yani sıfır, sayı, ardıl terimlerini) mesele etmektedir.²³ Böyle mesele edildiğinde, kuram, konsolide olduğu aksiyomatığın karmaşasından dikişlemeyi çıkarıp bize teslim etmektedir.

Sıfır ve Bir

İşte burada mesele en genel biçiminde konulmuştur;

doğal tam sayılar serisinde işleyen ve ilerlemelerini tayin edebileceğimiz şey nedir?

Yanıtı tesis etmeden önce hemen vereceğim:

serinin teşkil sürecinde,
ilerlemenin yaratımında,
öznenin işlevi, yanlış-kavranmış-olan işlemektedir.

Ampirist kuramın şeyden birime geçişte elzem tuttuğu şeyin, birimler kümesinden sayı birimine geçişte elzem tuttuğu şeyin (soyutlama ve birleştirme işlemlerinin desteği olarak öznenin işlevinin) dışlanmasıyla Frege'nin mantıksal söyleminin açıldığını bilen herhangi birisine, bu önerme, muhakkak bir paradoks olarak görünecektir.

Bu önerme, hem birey hem küme için böylece emniyete alınmış olan birlik bakımından, ancak sayı kendisinin ismi olarak işlediği ölçüde geçerlidir. Özneyi kurguların üreticisi kılan, onu kendi ürününün ürünü olarak tanıyamayan ideoloji işte buradan kaynaklanır — bu ideolojide mantıksal ve

²²İngilizce çevirisi Almanca metinle birlikte şu başlıkla yayımlandı: *The Foundations of Arithmetic*, Basil Blackwell, 1953.

²³Bizim okumamız Frege'nin temel amacının çeşitli türevleriyle ilgilenmeyecektir, dolayısıyla hem anlam/atıf farkının temalaştırılmasının, hem de kavramın yüklemleme cinsinden tanımlanmasının (ve buradan doygun-olmayışının çıkarsanmasının) dışında kalacaktır.

psikolojik söylem evlendirilir, politik söylem ise anahtar konumu işgal eder, ki bunun Occam'da kabul edildiği, Locke'da gizlendiği, daha sonra ise yanlış-kavrandığı görülebilir.

Demek ki bir özne vardır, ve onu tanımlayan vasıfların öbür yanı politiktir, güçleri denetlemektedir, takas edilebilir öğelerin hiçbirini yitirmeden kümenin kapatılması için gereken bir bellek yetisini, ve indüklemeye işleyen bir tekrarlama yetisini denetlemektedir. Şüphesiz en başından itibaren aritmetiğin ampirist temelini karşısında konumlanan Frege'nin, sayı kavramının ortaya çıkacağı alandan dışladığı özne işte budur.

Fakat eğer en elzem işlevinde özne psikolojik olana indirgenebilir değilse, o halde sayının alanından dışlanması, tekrarlama benzetilebilir. Bu da benim göstermem gereken şeydir.

Fark edeceğiniz gibi Frege'nin söylemi üç kavram (kavram, nesne, sayı) ve iki ilişkiden (kavramın nesneyle ilişkisine kapsama denmektedir, kavramın sayıyla ilişkisine de tayin diyeceğim) oluşan asli sistemden başlar. Nesnelere kapsayan kavrama, sayı tayin edilmiştir.

Bu sistemdeki mantıksal özgüllük şudur: her bir kavram yalnızca kapsadığı şeylerle sürdürdüğü kapsayıcılık ilişkisiyle tanımlanmıştır ve sadece bu yolla varolur. Bunun gibi, bir nesne, ancak bir kavramın kapsamına düştüğü ölçüde varoluşa sahip olur, mantıksal varoluşunda başka hiçbir belirlemin bulunmaz, öyle ki bu nesne kendi anlamını, uzam-zamansal yerleşimiyle gerçek-olana entegre olan şey ile arasındaki farktan alır.

Göreceğiniz gibi, bu şeyin gözden kaybolmasının gerçekleşmesi, bir nesne olarak — bir olduğu ölçüde bu şey olarak — görünebilmesi için zorunludur.

Bu sistemde işleyen (sadece kapsamının belirlenimi yoluyla biçimlenen) kavram, açıktır ki, katlanmış bir kavramdır: bir kavrama eş-oluş kavramıdır.

Eş-oluşun kavramda indüklediği bu katlanma, mantıksal boyutu doğrudur, çünkü bu şeyin gözden kaybolmasını gerçekleştirerek, sayılabilir-olanın ortaya çıkışına sebep olur.

Örneğin "Agamemnon ve Cassandra'nın çocuğu" kavramının kapsamına düşen şeyi gruplarsam, kapsanmak üzere Pelops ve Teledamus'u çağırırım. Bu kümeye bir sayı tayin etmem ancak "Agamemnon ve Cassandra'nın çocuğu kavramına eş" kavramını işe katmamla olabilir. Bu kavramın kurgusunun etkisi yoluyla, çocuklardan gelen müdahale, diyebiliriz ki, her birinin kendi kendisine uygulanması ölçüsünde olur — bu onu bir birime dönüştürür

ve bizzat sayılabilir bir nesne statüsü verir. Tekil birimdeki bu bir, kapsanmış olanın eş-oluşundaki bu bir, ilkin birimler olarak teşkil edildikleri ölçüde bütün sayılarda ortak olan şeydir.

Buradan çıkarsanarak sayının tayin edilişi tanımlanabilir: Frege'ye göre "F kavramına tayin edilen sayı, F kavramına eş olan kavramın uzanıdır". Frege'nin üçlü sisteminin bir etkisi olarak, şeyde kalan sadece kendine eş olmasının desteğidir, bu destek onu işlemekte olan kavramın nesnesi kılar, sayılabilir kılar.

Şimdi gösterdiğim bu süreç bana, alakası sonradan ortaya çıkacak olan şu önermeyi savlama yetkisini veriyor, — sayı tayin edildiği ölçüde kavramı birleştirdiği söylenebilen birim, sayıya destek verdiği ölçüde ayırt edici olan birime kıyasla ikincildir.

Ayırt edici birimin konumuna gelirsek, bu birimin temeli, dünyadaki her bir şeye bir olma özelliğini vererek (mantıksal) kavramın nesnesine dönüşümünü gerçekleştiren eş-oluş işlevine yerleştirilecektir.

İnşanın bu noktasında, sunacağım eş-oluş tanımlamasının bütün önemini hissedeceksiniz.

Sayı kavramına esas anlamını vermesi gereken bu tanımlama, ondan hiçbir şey kullanmamalıdır²⁴ — tam olarak sayılandırmayı doğurmak üzere.

Sisteminin merkezindeki bu tanımlamayı Frege Leibniz'den alır. Tanımlama şu beyanda içerilmektedir: *eadem sunt quorum unum potest substitui alteri salva veritate*. Hakikat yitimi olmadan birinin diğerinin yerine geçebildiği şeyler eştir. Şüphesiz bu beyanda gerçekleştirilen şeyin kritik önemini tahmin edebilirsiniz — hakikat işlevinin ortaya çıkışıdır bu. Yine de burada varsayılan şey, ifade edilen şeyden daha önemlidir. Bu da kendine-eş-oluştur. Bir şeyin kendisinin yerine-geçemez oluşudur, o zaman hakikat nerede kalır? Mutlak onun altüst edilişidir.

Leibniz'in argümanını izlersek, bir anlığına imkanı açılan hakikatin aksamasını, bir şeyin başka bir şeyin yerine-geçmesi yoluyla hakikatin yitimini, yeni bir ilişki içinde hakikatin dolaysız yeniden teşkili izleyecektir: hakikat geri kazanılır çünkü yerine-geçmiş olan şey, kendine eş olduğundan, bir yarının nesnesi olabilir ve söylemin düzenine giriş yapabilir: kendine eş, ifade-lendirilebilir.

²⁴İşte bu yüzden eşitlik değil eş-oluş dememiz gerekir.

Fakat bir şey kendine eş olmamalı ise, bu, hakikatin alanını altüst eder, mahveder ve fesheder.

Hakikatin korunumunun (şeyden nesneye geçişi belirten) bu kendine eş-oluşa ne ölçüde karıştığını anlayacaksınız. Hakikat korunacaksa kendine-eş-oluş elzemdir.

Hakikat vardır. Her bir şey kendine eştir.

Şimdi Frege'nin şemasını işletelim, yani bize emrettiği üç-aşamalı programın üzerinden geçelim. Dünyanın X diye bir şeyi olsun. Bu X'in ampirik bir kavramı olsun. Şemada yer bulan kavram bu ampirik kavram değil, onu katlayan kavramdır, "X'in kavramına eş" olandır. Bu kavramın kapsamına düşen nesne bir birim olarak X'in kendisidir. Burada X'in kavramına tayin edilecek olan sayı, dizinin üçüncü terimi, 1 sayısı olacaktır. Demek ki 1 sayısının bu işlevi dünyanın bütün şeyleri için tekrarlanmalıdır. Bu 1, bu anlamda, bizzat sayıyı teşkil eden birimden ibarettir, sayı olarak (sayılar serisindeki kendi yeri ve özel ismi ile) kendi kişisel eş-oluşu içindeki 1 değildir.

Dahası bu birimin inşası, onu dönüştürebilmek için dünyadaki bir şeye uğramamızı talep eder — ki Frege'ye göre bu böyle olamaz: mantıksal olan yalnız ve yalnızca kendisi yoluyla sürdürülmelidir.

Sayının, eş-olanın 1'inin tekrarlanmasından, eş-olanın sıralı ardılığının tekrarlanmasına geçmesi için, mantıksal boyutun kendi özerkliğini tam olarak — gerçek-olana dönük herhangi bir atıf olmadan — kazanması için, sıfır ortaya çıkmalıdır.

Ortaya çıkış elde edilir, çünkü hakikat vardır. Sıfır "kendine eş olmayan" kavramına tayin edilen sayıdır. Aslında "kendine eş olmayan" kavramından başlayalım. Bu kavram, bir kavram olması itibarıyla, bir uzanıma sahiptir, bir nesneyi kapsar. Hangi nesneyi? Hiçbir nesneyi. Hakikat vardır, o halde hiçbir nesne bu kavramın kapsama yerine düşmez, ve uzanımını niteleyen sayı sıfırdır.

Sıfırın bu doğuşunda hakikat vardır önermesinden destek aldığını vurguladım. Eğer kendine-eş-olmayan kavramı altına hiçbir nesne düşmüyorsa, hakikat korunmak zorunda olduğundandır. Eğer kendine eş olmayan hiçbir şey bulunmuyorsa, kendine eş-olmanın bizzat hakikat boyutuyla çelişkili olmasındandır. Bunun kavramına, sıfırı tayin ederiz.

Mantıksal söylemi dikişleyen işte bu kesin önermedir: kendine-eş-olmayan kavramına sıfır sayısının tayin edilmesidir.

Çünkü, ve burada Frege'nin metnini takip ediyorum, mantıksal olanın kendisi yoluyla özerk inşasında, gerçek-olana dönük atıfların dışlanması için, kavram düzeyinde kendine-eş-olmayan bir nesnenin (sonradan hakikat boyutundan reddedilmek üzere) çağırılması gerekli olmuştur.

Sayının yerine çizilmiş olan sıfır, bu nesnenin dışlanmasını tamamlandırır. Kapsamın sınırları çizdiği, nesnenin eksik olduğu bu yere gelirse, oraya hiçbir şey yazılamaz, ve eğer bir 0'ın izi sürülmek zorundaysa, salt bir boşluğu betimlemek içindir, eksik-olanı görünür kılmak içindir.

Sıfır-eksik-olandan sıfır sayısına gelinerek, kavramlaştırılmaz-olan kavramlaştırılır.

Şimdi sıfır-eksik-olanı bir kenara koyalım, onun dönüşümlü çağırılma ve kaldırılmalarının ürettiği sıfır sayısını düşünelim sadece.

Sıfır, kapsayıcı kavrama bir nesnenin eksik-olanını tayin eden bir sayı olarak anlaşıldığı haliyle, bir şeydir — düşüncedeki ilk gerçek-olmayan şeydir.

Eğer sıfır sayısından kavramı inşa edersek, yegane nesnesi olarak sıfır sayısını kapsar. Ona tayin edilen sayı dolayısıyla 1'dir.

Frege'nin sistemi bir ögenin sabitlediği yerlerdeki dolaşımı ile çalışır: sıfır sayısından onun kavramına doğru, bu kavramdan nesnesine ve sayısına doğru — bu dolaşım 1'i üretir.²⁵

O halde bu sistem öyle teşkil edilmiştir ki 0, 1 diye sayılır. 0'ın 1 diye sayılması (öte yandan sıfırın kavramı gerçek-olanda boşluktan başka hiçbir şeyi kapsamaz) sayılar serisinin genel desteğidir.

Frege'nin ardıl işlemi analiziyle gösterdiği şey işte budur. Bu analiz n'e bir birim ekleyerek onu izleyen sayının elde edilmesinden oluşur: n'in ardılı n', n + 1'e eşittir, yani, ... n... $(n + 1) = n'...$ Frege n'den ardılına geçişte neler olduğunu keşfetmek için n + 1'i açar.

Frege'nin ulaştığı en genel ardıl formülünü üretmemle birlikte bu doğurmanın paradoksunu kavrayacaksınız: "n'le biten doğal sayılar serisinin üyesi kavramına tayin edilmiş olan Sayı, doğal sayılar serisinde n'den hemen sonra gelir"

Bir sayı alalım. Üç sayısı. Böylece *üçle biten doğal sayılar serisinin üyesi* kavramını teşkil edeceğiz. Bu kavrama tayin edilen sayının dört olduğunu

²⁵Yakınlığın soyut tanımlamasını veren 76ncı paragrafın açıklamasını bir kenara koyuyorum.

buluruz. Yani $n + 1$ 'deki 1 işte buradadır. Nereden gelir bu? Katlanmış kavramına tayin edilmiş olan 3 sayısı bir kümenin birleştirici ismi işlevi görür: rezerv olarak. "3'le biten doğal sayılar serisinin üyesi" kavramındaki terimdir (hem öge anlamında hem de sonuncu öge anlamında).

Gerçek-olanın düzeninde 3, 3 nesneyi kapsar. Sayının düzeninde, yani hakikate bağlı söylemin düzeninde, sayılanlar sayılardır: 3'ten önce 3 sayı bulunur — o da dolayısıyla dördüncüsüdür.

Sayının düzeninde, ek olarak 0 bulunur, ve 0, 1 diye sayılır. Bir sayının rezerv işlevinden terim işlevine doğru yer-değiştirmesi, 0'ın toplanmasını belirtir. Ardıl buradan gelir. Gerçek-olanda saf ve yalın olarak yok olan şey, sayının (hakikat uğrağı yoluyla) 0 görülüp 1 sayılması olgusu yoluyla kendisini bulur.

İşte bu yüzden deriz ki, hakikatin tetiklediği-reddettiği, söylemin (bizzat kapsamın) kurduğu-kaldırdığı, kendine eş-olmayan nesne — tek kelimeyle, dikişlemiştir.

Eksik-olanın 0 olarak, ve 0'ın 1 olarak ortaya çıkışı ardılın görünüşünü belirler. Diyelim ki n vardır; eksik-olan 0 olarak sabitlenmiştir, 0, 1 olarak sabitlenmiştir: $n + 1$; toplanarak n olur — bu da 1'i soğurur.

Elbette $n + 1$ 'deki 1 eğer sıfırın sayılmasından başka bir şey değilse, + iminin eklenmesinin işlevi lüzumsuzdur, ve bu doğuşun yatay temsiline dikeyliğini tadil etmek zorundayız: 1, hakikat alanında eksikğin ortaya çıkışının birincil simgesi olarak alınacaktır, + imi ise, 0 eksik-olanı 1 olarak temsil ettiren ve n farkı yoluyla bir anlam etkisi olduğu görülen şeyi — bir sayının ismini — üreten aşılmayı, çiğnenişi belirtir.

Mantıksal temsil bu üç-düzeyle inşayı çökertir. Gerçekleştirdiğim işlem bunu açar. Bu iki eksenin karşıtlığını düşünürseniz, mantıksal dikişlemede neyin mevzubahis olduğunu, ve mantıkçının mantığının karşısında öne sürdüğüm mantığın farkını anlayacaksınız.

Sıfırın bir sayı olması: mantıksal boyutun kapanımını emniyete alan önerme budur.

Sıfır sayısında eksik-olanın dikişleyici yerine-geçenini tanımayı amaçlamaktaydık.

Bertrand Russell'ın çalışmasında sıfırın yerleştirilmesine ilişkin kalıcılaşan tereddütü hatırlayın (dahili mi? yoksa sayılar serisine harici mi?).

Sayılar serisinin üretici tekrarlamaşı böyle sürdürülür: sıfır-eksik-olan, ilkin dikey bir eksen boyunca hakikat alanını sınırlandıran çizigin karşısına geçür (orada bir olarak temsil edilmek üzere), daha sonra ardıl ilerlemenin metonimik zincirine yakalanmış sayıların her birinin isminde anlam olup birbirini götürür.

Nasıl ki çelişkili nesnenin eksikliği olarak sıfır, sayılar serisindeki bu yokluğu dikişleyen şeyden ayırt edilmek zorundaysa, aynı şekilde, bir sayının özel ismi olarak 1, hakikat alanındaki söylemin yasaşı gereği kendine eş-oluşla dikişlenmiş kendine eş-olmayana ait sıfırı tek bir özelliğe sabitlemeye gelen şeyden ayırt edilecektir.

Kavranacak merkezi paradoks (bunun Lacan'ın kastettiği anlamda imleyenin paradoksu olduğunu birazdan göreceksiniz) eş-olanın özelliğinin eş-olmayanı temsil etmesidir, eş-olmayanın katlanmasının imkansızlığı da buradan çıkarılır,²⁶ ve bu imkansızlıktan da eş-olanın farklılaşma süreci olan bir tekrarlamanın yapısı çıkarılır.

Şimdi, eğer sayılar serisi, sıfırın metonimisi, onun metaforuyla başlıyorsa, eğer serinin sayı olarak 0 üyesi, zincirin altında dönüşümlü temsil ve dışlamalara göre hareket eden (mutlak sıfıra ait) yokluğu dikişleyen yerine-geçen-yerden ibaretse — o halde sıfırın sayılar serisiyle tadil edilmiş ilişkisinde öznenin imleyici zincirle ilişkisinin en sade ifadeleneşini görmekten bizi alıkoyan ne vardır?

Mantığın söyleminin kendine eş-olmayan olarak çağırıldığı ve sonra saf olumsuzluk olarak reddettiği imkansız nesneye, kendisini olduğu şey olarak teşkil edebilmek üzere çağırıldığı ve reddettiği şeye, onun hakkında hiçbir şey bilmek istemeyerek çağırıldığı ve reddettiği şeye, sayılar serisinde işleyen aşırılık işlevi gördüğü ölçüde, bu nesneye, özne diyoruz.

Onun içşel olarak yakın olduğu söylemden dışlanması dikıştir.

Eğer şimdi özelliği imleyen olarak belirlersek, ve sayıya imlenen konumunu atfedersek, eksiğin özellikle olan ilişkisi imleyenin mantığı olarak düşünülmeşidir.

²⁶Ve, bir diğür düzeyde, üst-dilin imkansızlığı (bkz. Jacques Lacan, *Cahiers pour l'analyse*, No 1, 1966).

Özne ile İmleyenin İlişkisi

Lacancı cebirde öznenin (hakikatin yeri olarak) Ötekinin alanıyla ilişkisi denilen şey, aslında, sıfırın (hakikatin desteği olarak) eşsiz-olanın eş-oluşuyla olan ilişkisiyle eş tutulabilir. Bu ilişki, matrisel olduğu ölçüde, herhangi bir yeni nesnellik tanımlamasına entegre edilemez — Lacan'ın doktrini budur. Sıfırın (dünyadaki hiçbir şeyin içine düşmediği) bu kendine eş-olmayandan doğuşu, size bunu örneklemektedir.

Bu ilişkiyi zincirin matrisi olarak teşkil eden şeyi, öznenin dışlanması Ötekinin alanı dışındaki belirleyeni öznenin bu alandaki temsili yapan belirtiyi, eşsiz-olanın biri biçiminde, Lacan'ın “birel” [unary] dediği ayırt edici birliğin biri biçiminde yalıtım gerekir. Cebirde bu dışlama, öznenin S'sini büyük A karşısında kesen, ve imleyenin mantığının asli mübadelesine göre öznenin eş-oluşunun A'ya doğru yerini-değiştirdiği çizikle işaretlenmiştir, ki bu yer-değiştirmenin etkisi özneye imlenen imlendirmenin ortaya çıkışıdır. Öznenin Ötekinden bu hariciyeti çizimin mübadelesinden etkilenmeden sürdürülür, bu da bilinçdışı kurar.

Çünkü: — eğer (1) özneye-implenen, (2) özneye ilişkisindeki radikal dönüşümlülüğüyle özneyi kendi alanından koparan imleyici zincir, ve son olarak (3) bu reddin dışsal alanından oluşan üçlü bölüntünün imlenen ve imleyen dilbilimsel ikiliği ile örtülemeyeceği açıksa; — eğer öznenin bilinci, imleyenin tekrarlamasının (onun yansımaları sayılabilecek ölçüde) yönettiği imlendirmenin etkileri düzeyine yerleştirilecekse: — eğer tekrarlamasının kendisi öznenin gözden kayboluşu ve eksik olarak geçişi yoluyla üretilmişse — o halde düşünce düzenindeki zinciri teşkil eden ilerleme ancak bilinçdışı olarak adlandırılabilir.

Bu teşkil düzeyinde, öznenin tanımlaması, bir imleyenin daha gelmesi imkanına indirgenir.

Dedekind'in küme kuramına varoluş teoremini vermek üzere özneye tayan ettiği temalaştırmadaki gücün nihai atıf noktası aşırılığın bu işlevi değil midir? Sayılabilir bir sonsuzluğun varoluşu imkanı bununla açıklanabilir, “bir önerme doğru olduğu andan itibaren, her zaman ikincisini üretebilirim, yani, birinci doğrudur ve sonsuza kadar böyle devam eder”.²⁷

Yinelemenin kurucusu olarak özneye müracaatın psikolojiye müracaat ol-

²⁷Dedekind, alıntılanan: Cavailles (*Philosophie mathématique*, p 124, Hermann, 1962).

madığından emin olmak için, öznenin (imleyen olarak) temsilini temalaştırmanın yerine-geçirmemiz yeter. Bu özne bilinci dışlar çünkü gerçekleştirilmesi birisi için değildir, daha ziyade, zincirdedir, hakikat alanındadır, öncesindeki imleyen içindir. Lacan im bir şeyi birisi için temsil eden şeydir tanımlamasıyla karşılaştığında, bilincin yerleştirileceği yerin, imleyici zincirin sebebinden ziyade etkileri düzeyinde olduğunu vurgular. Öznenin zincire sokulması temsildir, ve bu temsil gözden kaybolan bir dışlamayla zorunlu ilinti içindedir.

Eğer şimdi imleyici zinciri doğuran ve ona destek olan ilişkiyi zaman içinde deneyip geliştirecek olsak, zamansal ardışıklığın zincirin çizgiselliğinin tabiyeti altında oluşunu hesaba katmamız gerekirdi. Doğurmanın zamanı ancak çembersel olabilir — işte bu yüzden şu önermelerin ikisi birden aynı anda doğrudur: öznenin imleyenin öncesinde bulunduğu önermesi, imleyenin öznenin öncesinde bulunduğu önermesi — ama ancak imleyenin girişinin ardından böyle gözükebilir. Geriye-dönüklük özünde bundan oluşur: çizgisel zamanın doğuşu. Özneyi imleyenin etkisi kılan, ve imleyeni öznenin temsilcisi kılan tanımlamaları bir arada tutmak zorundayız: karşılıklı olmasa da çembersel bir ilişkidir bu.

Mantıksal söylemi asgari direniş noktasında, dikiş noktasında aştığınızda, öznenin yapısının ifadelendiğini görebilirsiniz: “tutulmaların bir titreşimi” olarak, sayıyı açan ve kapatan, eksik-olanı (ardılda feshetmek üzere) 1 biçiminde teslim eden hareket gibi.

+’ya gelirsek, imleyenin mantığında üstlendiği emsalsiz işlevi anladınız (artık toplamadan ziyade öznenin Ötekinin alanında toparlanmasına ait olan, öznenin kaldırılmasını gerektiren bir im). Varlığıyla özneyi ifadesizlendirecek, ortaya-çıkışın birsel özelliği ile reddin çiziliğini ayırır: böylece öznenin (yabancılaşmasının diğer adı olan) bölünmesini belirttik kılar.

Buradan çıkarsanacak olan, imleyici zincirin yapının yapısı olduğudur.

Eğer yapısal sebebiyet (özne yapıya karıştığı ölçüde yapıdaki sebebiyet) boş bir ifade değilse, statüsünü burada geliştirdiğim asgari mantıkta bulacaktır.

Bunun kavramının inşasını başka bir zamana bırakalım.

İlelebet Savaşı

Led Zeppelin — 1971 — LZ IV

Işığın Kraliçesi okunu aldı, Ve gitmeye hazırlandı,
Barışın Prensi kasveti kuşandı, Ve geceyi tek başına yürüdü.

Ah oyna gece karanlığında, Şarkı söyle gün ışığına.
Karanlık Efendi dolaşacak bu gece, Ve hepimiz göreceğiz ne olacağını.

Ah, kürek ve çapanı at yere, Uyuma ve kapıları kilitle.

Yan yana bekleriz karanlık gücü, en karanlığın kudretini.

Aşağı vadide atların gümbürtüsünü duyarım,
Avalon meleklerini beklerim, doğudaki kızılığın beklerim.

Vadideki elmalar taşımakta mutluluğun tohumlarını,
Toprak ince şefkatle dolu, Ver karşılığını, unutma sakın, sakın.
Oyna gece karanlığında, Şarkı söyle gün ışığına.

Elmalar kahverengi olur kararır, Tiranın yüzü kızıldır.

Ah her yerde savaş çağrısı, Kılıcını al ve fırlat.
Ölümlülerin asla bilmediği iyi ve kötüyle kaplanmış gökyüzü.

Ah işte uzundur gece, zaman ağır ağır ilerler,
Şafağa bakan yorgun gözler doğuda kızılığı bekler.

Savaş acısı ardında kalan kederden fazla olamaz,
Davullar sarsacak kale duvarını, yüzük hayaletleri, kara atlılar, Sürün.

Ok yay elinde şarkı söyle, hep daha düzgün fırlat.
Soğuk yüzleri böyle ışıtan gece ateşi hiç rahat eder mi?

Ah oyna gece karanlığında, Şarkı söyle gün ışığına.
Büyülü kitaplar altınla yazılı, dengeyi geri getirmek için. Geri getir!

Nihayet güneş parlıyor, Yuvarlanıyor mavili bulutlar
Karanlığın ejderhasının saçtığı alevlerde güneş kör ediyor gözlerini.

Geri getir.. Geri getir.. Geri getir.. Geri getir..
Şimdi, şimdi, şimdi... getir, getir, getir, getir...

(Battle of Evermore)

Kalbin yasaası ve kendini-beğenme deliliği

G. W. F. Hegel — 1807 — Ruhun Görüngübilimi

367. Gereklilik, z-bilinçte hakikaten ne ise, öz-bilincin bu yeni biçimine göre de odur; burada kendi benliğini gereklilik ilkesi olarak bilir. Yasanın evrenselini *dolaysızca* kendi içinde taşıdığını bilir, ve bilincin *benliğe-göre-oluşunda* bu yasa *dolaysızca* mevcut bulunduğundan, buna *kalbin yasaası* denir. Bu biçim bireysellik *olarak kendisini*, önceki biçim gibi öz olarak alır; ama yeni biçim daha zengindir çünkü *benliğe-göre-oluş* ona göre gereklilik veya evrensellik karakteri taşıır.

368. Yasa, bu yüzden, dolaysızca öz-bilincin kendi yasaası olarak, veya kalp olarak (geri içinde yasaayı taşıır), öz-bilincin gerçekleştirmeye başladığı *Akı-bettir*. Gerekleşiminin bu Mefhuma tekabül edip etmediği, ve yasaasının öz doğası olduğunu bu gerekleşimde bulup bulmayacağı, görülecektir.

369. Bu kalp gerçek bir dünya ile karşı karşıya gelir; çünkü kalpte yasa, öncelikle, sadece kendi benliğine göredir, henüz gerçekleşmiş değildir, ve bu yüzden aynı zamanda, Mefhum ne ise ondan başka bir Şeydir. Böylece bu başka Şey, gerçekleştirilecek olan Şeye karşıt bir gerçeklik karakterindedir, bu nedenle yasa ile bireyselliğin çelişkisidir. Bu gerçeklik, bu yüzden, bir yandan belirli bireyselliğin ezildiği bir yasadır, dünyanın Őiddetle düzenlenmesidir, öte yandan ise, bu düzenlenme altında acı çeken insanlıktır, kalbin yasaasını izlemekten ziyade yabancı bir gerekliliğe maruz kalan insanlıktır. Apaçıktır ki, bilincin mevcut biçimi karşısında gözüken bu gerçek dünya, bu bireyselliğin kendi hakikatiyle süregiden uyumsuz ilişkisinden, bu bireyselliği ezen acımasız gerekliliğin ilişkisinden başka bir Şey değildir. *Bize göre*, önceki hareket yeni biçim karşısında duruyor gözükür, çünkü yeni biçim kendi

içinde ondan sonuçlanmıştı, ve geldiği bu uğrak bu yüzden onun için gereklidir; fakat yeni biçime göre bu uğrak *halihazırda verilmiş* bir şey olarak gözükür, çünkü o *kökeninin* bilincinde değildir, ve ona göre öz doğası daha ziyade kendi benliğine göre olmaktadır, ya da bu pozitif *kendinde-olana* görece negatif şefkat olmaktadır.

370. Bu bireysellik, bu yüzden enerjilerini kalbin yasasıyla çelişen bu gerekliliği —ve onun sebep olduğu acıyı da— başından savmaya yönelir. Ve artık öz-bilincin sadece bireyin belirli hazzını istediği önceki biçimindeki hafiflik karakterinde değildir; aksine, hazzını kendi doğasının *mükemmeliyetini* sergilemekte ve insanlığın refahını desteklemekte arayan yüksek bir amacın ağırbaşlılığıdır. Gerçekleştirdiği şey bizzat yasadır, ve bu yüzden onun hazzı aynı zamanda bütün kalplerin evrensel hazzıdır. Ona göre bu ikisi bölünmemiştir; onun hazzı yasaya uyan şeydir, ve evrensel insanlığın yasasının gerçekleşimi ona göre onun kendi belirli hazzını temin eder. Çünkü onun kendi benliği dahilinde, bireysellik ve gerekli-olan *dolaysızca* birdir; yasa kalbin yasasıdır. Bireysellik henüz koltuğundan kovulmamıştır, ve henüz bireyselliğe ait dolayımılayıcı ajanlık ikisinin birliğini getirerek disiplin kurmuş değildir. Bu dolaysız *disiplinsiz* doğanın gerçekleşimi, bireyselliğin mükemmeliyetinin sergilenmesi olarak insanlığın refahı için üretken zannedilir.

371. Yasa, öte yandan, kalbin yasası ile karşı karşıya geldiğinde kalpten ayrılmıştır ve kendi başına var olur. Bu yasayla bağlanmış insanlık, kalple yasanın kutsanmış birliğinde yaşamaz; daha ziyade ya kendi acımasız ayrılmışlığı ve acısı içinde yaşar, ya da en azından yasaya itaat etmekteki *kendi* keyfinden vazgeçmiştir, ve onu *çiğnemekteki* kendi mükemmeliyetinin bilincinden yoksundur. Bu ilahi ve insani yetkicil yazgı kalpten ayrılmış olduğundan, kalbe göre bu yazgı bir gösteriden ibarettir ve o sırada onunla ilişkilendirilmiş olan şeyi —yani yetki ve gerçekliğin gücünü— yitirmelidir. Yazgının *içeriği* kalbin yasasıyla tesadüfen uzlaşabilir, ki kalbin yasası da o zaman ona tabi olabilir; ama kalbe göre özsel olan sadece bizzat yasaya uyulması değil, yasanın içinde kalbin *kendi* bilincini taşıması ve orada *kendini* tatmin etmiş olmasıdır. Ne var ki, evrensel gerekliliğin içeriğinin kalple uzlaşmadığı yerde gereklilik, içeriği bakımından bile, kendi içinde hiçbir şeydir ve kalbin yasasının yolunu açmalıdır.

372. Birey, o zaman, kendi kalbinin yasasını *yerine getirir*. Bu *evrensel* bir yazgı olur, ve haz yasaya mutlak uyum gösteren bir gerçeklik olur. Fakat,

bu gerçeleşimde, yasa aslında bireyden kaçmıştır; doğrudan doğruya baştan savılması beklenen ilişkiden ibaret kalmıştır. Kalbin yasası, bizzat kendi gerçeleşimi yoluyla, *kalbin* bir yasası olmaktan çıkar. Çünkü gerçeleşiminde [doğrulayıcı] bir *olma* biçimi edinir, ve meselenin bu belirli kalbe kayıtsız kalmasıyla şimdi *evrensel* bir güçtür, öyle ki birey, kendi yazgısını kurmasıyla o yazgının artık kendisinin olmadığını görür. Bu nedenle, yasasının gerçeleşimi ile bireyin var ettiği şey *o bireyin* yasası değildir; aksine, gerçeleşimi ilkece bireye ait olsa da gerçeleşiminde²⁸ ona yabancı bir mesele olduğundan, bireyin yol açtığı şey kendisinin gerçeleşiminde yazgı içindeki dolaşıklığından ibarettir, dahası dolaşık olduğu bu üstün güç ona yalnızca yabancı değil, düşmandır da. Edimiyle birey kendisini içeriye yerleştirir, yahut kendisini varolan gerçeleşimin evrensel ögesi olarak koyutlar, ve bu ediminin, bireyin kendi yorumlamasına göre bile, evrensel bir yazgı değeri taşıması beklenir. Fakat böylelikle birey kendisini kendisinden *serbestleştirmiştir*; kendi başına evrensellik *olarak* büyümeye devam eder ve kendisini belirliliğinden arındırır. Evrenselliği sadece dolaysız benliğe-göre-oluşu içinde tanımak isteyen birey o halde bu serbest evrensellik içinde kendisini tanımaz, ve aynı zamanda bu evrenselliğe aittir, çünkü bunu o yapmıştır. Onun bu yapmışlığı, o halde, tersine bir belirti taşır; evrensel yazgıyla çelişir, çünkü bireyin ediminin serbest bir evrensel gerçeleşime ait olması beklenmez, *bireyin* belirli kalbine ait olması beklenir; ve aynı zamanda birey aslında bu gerçeleşimi *tanımıştır*, çünkü bireyin eylemi özsel oluşunu serbest bir gerçeleşim olarak koyutlama belirtisi taşır, yani gerçek dünyayı kendi özsel oluşu olarak kabullenme belirtisi taşır.

373. Birey, eyleminin ilkesiyle, kendisini iliştiirdiği gerçeleşim evrenselliğinin onun aleyhine dönmemesinin daha kesin yolunu belirlemiştir. Ameli *gerçeleşim olarak* evrensel aittir; ama içeriği onun kendi bireyselliğidir, belirli bireysellik olarak evrensel karşısında kendini muhafaza etmek ister. Herhangi bir özgül yasanın kurulması değildir mesele; *bireysel* kalbin evrensellelikle dolaysız birliği, aksine, yasa olan şeyde *her* kalbin kendi benliğini tanımak zorunda olması

²⁸önceden bunlara "esasında/esas" demiştim, ama "gerçeleşim/gerçeleşim" diye değiştirdim. çünkü "actual: gerçeleşim" demeye karar verdim, gerçeleşimleştirilerek-gerçeleşim-olan anlamında. virtual'a ne denileceği halen "belirsiz". particular'a "belirli" diyorum çünkü tikel başkasının-belirliliğidir, kendi başına (belirlenmemiş) tikel yoktur. aynı sebeple kendisi-belirleyen olarak "evrensel" de kuşku götürür. tikel (kullanım-değeri), evrenselin (mübadele-değerinin) aynada gördüğü şeyden ibaret olabilir. particular, particle, parçacık çarpıştırıcısı: evrensel aynaların en modern olanı. Ek: "virtual/virtue: görcül/görce" demeyi düşünüyorum. yukarıdaki "görülebilecektir"e karşılık geliyor. Ek: "for A" için birçok yerde "A açısından" demiştim, daha sade olması için "A'ya göre" diye değiştirdim.

düşüncesinin geçerli bir yasa sayılmasıdır. Fakat yalnızca *bu* bireyin kalbi, kendi gerçekliğini, (ona *benliğe-göre-oluşunu* veya *hazzını* ifade eden) ameli içine yerleştirmiştir. Amelin dolaysızca evrensel statüsü taşıyacağı *varsayılır*; yani hakikatte o belirli bir şeydir, evrenselliğin ancak biçimine sahiptir; kalbin *kendi belirli* içeriğinin bizzat evrensel statüsü taşıyacağı varsayılır. Bu nedenle başkaları bu içerikte *kendi* kalplerinden ziyade başka birinin kalbinin yasasının yerine geldiğini görürler; ve, her kişinin yasa olan şeyde *kendi* kalbini bulacağına dair evrensel yasaya kesinlikle uygun olarak, *o kişinin* kurduğu gerçekliğin aleyhine dönerler, aynı o kişinin onlarınkinin aleyhine dönmesi gibi. Böylece, tıpkı başta yalnızca katı yasayı bulması gibi, birey şimdi bizzat insanların kalplerini onun mükemmel niyetlerine karşıt ve iğrenç bulur.

374. Bu bilinç evrenselliği başta yalnızca *dolaysız* olarak bildiğinden, ve gerekliliği yalnızca *kalbin* gerekliliği olarak bildiğinden, gerçekleşmenin ve etkinliğin doğasını bilmez; *doğrulayan* şey olarak bu gerçekleşmenin hakikatte daha ziyade (belirli dolaysız bireysellik *olabilmek* için kendisini ona emanet etmiş bilincin bireyselliğini gerçekte mahveden) *örtük evrensel* olup olmadığını bilmez; kendine ait bir oluş kazanmak yerine, bu nedenle, kendi kendinin yabancılaşması olmaya varır. Fakat içinde kendini tanımadığı o şey artık ölü bir gereklilik değil, evrensel bireysellik ile canlanan bir gerekliliktir. Kabul edilmiş bir yetki olarak bulduğu bu ilahi ve insani yazgıyı, o, ne (evrensel karşısındaki belirli bağımsız kalp olarak tutunduğu) kendi benliğinin, ne de bu yazgıya tabi olanların kendi bilinçlerini taşıyacağı ölü bir yetki olarak almıştı; fakat görür ki bu yazgı gerçekte herkesin bilinci ile canlandırılmaktadır, bu yazgı bütün kalplerin yasasıdır. Gerçekliğin diriltilebilir olduğunu deneyimle öğrenir, ve bunu aslında kesinlikle kendi kalbinin yasasını gerçekleştirmekle öğrenir; çünkü bunun tek anlamı şudur: bireysellik, evrensellik biçimi altında kendi kendisinin nesnesi olur, ne var ki bu biçim altında kendi kendisini tanımaz.

375. Bu yüzden, öz-bilincin bu hakiki şeklinin deneyiminden çıkan şey, bu bilincin *kendine göre* olduğu şey ile *çelişir*. Fakat kendisine göre olduğu şey, ona göre mutlak evrensellik biçimine sahiptir, ve *benliğin* bilinciyle dolaysızca bir olan kalbin yasasıdır. Aynı zamanda, tesis edilmiş yaşayan düzen eşitçe onun *kendi özsel* oluşu ve işidir; ürettiği tek şey budur; bu düzen öz-bilinçle eşitçe dolaysız birlik içindedir. Böylece öz-bilinç iki-katlı antitetik

bir öze ilişkilendirir; kendi benliği içinde bir çelişkidir, ve kendi en iç oluşu onu delirtir. Öz-bilinç ancak *bu* belirli kalbin yasası içinde kendini tanıır; fakat evrenselce geçerli düzen, bu yasanın gerçekleşmesi yoluyla, öz-bilince göre eşitçe onun kendi öz oluşu ve onun kendi gerçekliği olmuştur. Bu yüzden bilinci içinde kendisiyle çelişen şey her bir halde ona göre öz biçimine ve onun kendi gerçekliği biçimine sahiptir.

376. Deneyimi sonucundaki öz-bilinçli yıkılış momentine ifade vermekle, kendisinin, kendisine ait bu içsel sapkınlaşma olduğunu açığa çıkarır; kendi özsel oluşunun dolaysızca özeldişi olduğunu ve kendi gerçekliğinin dolaysızca bir gerçekdışılık olduğunu gören hasta bir bilinç olduğunu açığa çıkarır. Bu hastalıktan şu anlam çıkarılamaz: genelde özden yoksun bir şeyin özsel sayıldığı, gerçekdışı bir şeyin gerçek sayıldığı, birine göre özsel veya gerçek olanın başka birine göre öyle olmayacağı, böylece gerçeklik ve gerçekdışılık bilincinin veya özsellik ve özeldişilik bilincinin çökeceği anlamı çıkarılamaz. Eğer bir şey geneldeki bilince göre aslında gerçek ve özsel iken bana göre öyle değilse, o zaman onun hiçliğine dair bilincimde aynı zamanda —geneldeki bilinç olduğumdan— onun gerçekliğinin bilincini de taşıyım; ve bunların ikisi de [bilincimde] sabit olduklarından, bu birlik geneldeki bir deliliktir. Fakat bu durumda hasta olan sadece bilince göre bir *nesnedir*, bizzat kendi içinde ve kendine göre bilinç değildir. Ama burada ortaya çıkan deneyim neticesinde, bilinç, yasası içinde, kendisinin bu gerçeklik *oluşunun farkındadır*; ve aynı zamanda, bu aynı özsellik, aynı gerçeklik ona *yabancı kılınmış* olduğundan, öz-bilinç *olarak*, mutlak gerçeklik *olarak* o, kendisinin gerçekdışılığının farkındadır. Başka deyişle, iki tarafı çelişkileri içinde dolaysızca kendi özsel oluşu olarak tutar, bu yüzden en iç oluşu içinde delirmiştir.

377. İnsanlığın refahı için atan kalp bu nedenle kaçık bir kendini-beğenmenin saçmalamalarına dönüşür, yıkıma karşı kendini muhafaza eden bilincin hışmına dönüşür; ve bunu, bizzat sapkınlaşma oluşunu kendisinden defederek yapar, onu izleyip başka bir şey olarak ifade etme gayretiyle yapar. Bu nedenle, evrensel düzenden bahsettiğinde, onun kalbin yasası ve mutluluğunun sapkınlaşması olduğunu söyler; kendi alçaklıklarını başkalarını alçaltıp ezmekle telafi eden fanatik papazların, açgözlü despot ve dalkavukların icat ettiği bir sapkınlaşma olduğunu, aldatılmış insanlığın meçhul sefaletine yol açmış bir sapkınlaşma olduğunu söyler. Hastalığı içinde bilinç, bu hastalık ve sapkınlaşmanın kaynağının bireysellik olduğunu ilan eder, ama bu yabancı

ve tesadüfi bir bireyselliktir. Bu hastalık ve sapkınlaşmanın kaynağı, ne var ki, kalptir, yahut bilincin dolaysızca evrensel olacak bireyselliğidir, ve eyleminin neticesi *onun* bilincinin bu çelişkinin farkına varmasından ibarettir. Çünkü Hakiki olan ona göre kalbin yasadır — sadece *niyet edilmiş* bu şey, tesis edilmiş düzenin aksine, zamanın deneyinden geçmemiştir, daha ziyade bu deney onu devirecektir. Onun bu yasının gerçeklik taşıması lazımdır; yasa, o halde, ona göre, gerçeklik *olarak*, geçerli yazgı *olarak*, onun kendi hedefi ve özsel doğasıdır; ama gerçeklik, *geçerli yazgı olarak* bizzat o yasa, ona göre bilakis dolaysızca geçersiz bir şeydir. Benzer olarak, onun *kendi* gerçekliği, belirli bireysel bilinç olarak kalbin kendisi, ona göre onun özüdür; fakat amacı bu belirli bireyselliği [nesnel] bir oluş olarak tesis etmektir. Bu yüzden ona göre onun özü daha ziyade benliğinin belirli bir birey *olmamasıdır*, yahut amacı bir yasa biçimine sahiptir, bu yüzden onun kendi bilincine göre olduğu bir evrensellik biçimine sahiptir. Ona ait bu Mefhum kendi eylemiyle onun nesnesi olur; bu yüzden kalp daha ziyade benliğinin gerçek olmadığını ve gerçekliğinin bir gerçekdışılık olduğunu öğrenir. Bu nedenle o tesadüfi ve yabancı bir bireysellik değildir, bütün yanlarıyla kendi benliği içinde sapkın ve sapkınlaştırıcı olan *bu* belirli kalpten ibarettir.

378. *Dolaysızca* evrensel bireysellik sapkınken ve sapkınlaşmanın kaynağıyken, ne var ki, bu evrensel yazgı, bütün *kalplerin* (yani sapkın şeylerin) yarası olduğundan, hasta bilincin saçmalamalarının da ilan ettiği gibi, kendisi özce daha az sapkın değildir. Bir yandan bu yazgı, bir bireysel kalbin diğer bireylerde karşılaştığı direnç ile, kendisinin bütün kalplere ait bir yasa olduğunu kanıtlar. Tesis edilmiş yasalar bireyin yarası karşısında savunulur, çünkü bunlar bilinçsiz, boş ve ölü bir gereklilik değil, ruhsal bir evrensellik ve Cevherdir, ki bu ruhsal cevherin gerçeklik taşıdığı kimseler birey olarak yaşarlar ve kendilerinin bilincindedirler; öyle ki adeta kendi içsel yasalarına karşı geliyormuş gibi bu yazğıdan şikayet ettiklerinde bile, ve kalbin kanılarını onun karşısına koyduklarında bile, kalpleriyle kendi özsel oluşları olarak ona tutunurlar; ve, eğer bu yazgı onlardan alınır, veya kendilerini onun dışına yerleştirirlerse, her şeyi kaybederler. Kamu düzeninin gerçeklik ve gücünün kesinlikle bundan tutarlanması²⁹ nedeniyle, bu şey herkeste canlı bulunan

²⁹“consist of: tutarlanma” olması tutarlılıkla ilişkili olduğundan. “Virtue: Görce” olması da “virtual: görcül” ile ilişkili olduğundan. İkinci kısma göre ilk kısımda da değişiklik yapıldı. Ek: virtue’ya eskiden beri “erdem” denmiş ama ben şimdi “görce” dedim. virtue sözcüğünün wiktionary sayfasındaki anlamlarına bakıp bugünkü durumu da düşününce hazır türkçeye çevirmişken sözcük değişikliği yapiverdim.

kendine-eş öz olarak gözükür, ve bireysellik onun biçimi olarak gözükür. Fakat bu yazgı eşitçe bir sapkınlaşmadır.

379. Bunun bütün kalplerin yasası oluşu, bütün bireylerin dolaysızca bu evrensel oluşu olgusu, yazgının, sadece *kendisine göre* bireyselliğe ait bir gerçeklik olduğu, ya da sadece kalbin gerçekliği olduğu anlamına gelir. *Kendi* kalbinin yasasını kuran bilinç bu nedenle diğerlerinin direnciyle karşılaşır, çünkü onların kalplerinin eşitçe *bireysel* yasalarıyla çelişir; ve diğerlerinin dirençleri ile yaptıkları şey, kendi yasalarını kurup geçerlilik öne sürmekten ibarettir. Burada elimizdeki evrensel, o halde, evrensel bir direnç ve herkesin birbirine karşı mücadelesinden ibarettir: her kişi kendi bireyselliğine göre geçerlilik öne sürer, ama aynı zamanda çabalarında başarısız kalır, çünkü her birisi diğerlerinden aynı dirençle karşılaşır, ve onların karşılıklı dirençlerince etkisiz kılınır. Kamu *düzeni* olarak gözüken şey, o halde, bu evrensel savaş durumudur: herkes kendisi için ne kapabilirse alır, başkalarının bireyselliği üzerinde adalet icra ederek kendi bireyselliğini tesis eder, ve başkalarının eylemi yoluyla eşitçe etkisiz kılınır. 'Dünyanın yoludur' bu, evrensel olmasına yalnızca *niyet edilmiş*, değişmeyen bir akışın gösteresidir, ve bunun içeriği daha ziyade tesis edici ve etkisiz kılıcı bireyselliklerin özsüz oyunudur.

380. Evrensel yazgının iki tarafını karşılaştırırsak şunu görürüz: bu evrensellik, kendi içeriğinde, [salt] kanı veya bireyselliği yasa sayan, gerçek olanı gerçekdışı sayan, gerçekdışı olanı gerçek sayan huzursuz bireyselliği taşır. Ama aynı zamanda o, yazgının gerçekliğinin tarafıdır, çünkü bireyin *benliğe-göre-oluşu* ona aittir. Öteki taraf, sakın öz biçimindeki evrenselidir; ama bizzat bu sebeple o ancak içsel bir şeydir: mutlakça varolmuyor değilse de, halen hiçbir gerçekliğe sahip değildir, ve kendisinin bir gerçeklik olması, ancak, gerçekliği kendisine maletmiş bireyselliği başından savmasıyla olabilecektir. Bilincin bu şekli: yasa içinde *kendisinin* farkında olan, *içselce* hakiki ve iyi olan şeyde kendisini (bireysellik olarak değil, yalnızca *özel* oluşa dönüşü ile) tanıyan; ve bireyselliğin sapkın olduğunu, sapkınlaşma kaynağı olduğunu bilen, ve bu nedenle bilincin bireyselliğini feda etmek zorunda olduğunu bilen — bilincin bu şekli Görce'dir.

(EN: A. V. Miller)

Ágota Kristóf'un Büyük Defter'i içimde soğuk ve acımasız bir tutku uyandırdı

Slavoj Žižek — 12 Ağustos 2013 — The Guardian

Genç ikizler tümüyle ahlaksız —yalan söylüyorlar, şantaj yapıyorlar, öldürüyorlar— yine de hakiki etik saflığın en yalın halini yansıtıyorlar

Bu kitap yoluyla gerçekte nasıl bir insan olmak istediğimi buldum: Büyük Defter, Ágota Kristóf'un üçlemesinin ilk kitabı, onu izleyen diğer ikisi Kanıt ve Üçüncü Yalan. Ágota Kristóf hakkında konuşulduğunu ilk duyduğumda, Agatha Christie'yi doğu Avrupalı aksanıyla telaffuz ediyorlar sanmıştım; ama Ágota'nın Agatha olmadığını, hatta Ágota'nın dehşetinin Agatha'nınkinden çok daha korkunç olduğunu çok geçmeden keşfettim.

Büyük Defter anneanneleriyle yaşayan genç ikizlerin öyküsünü anlatıyor, ikinci dünya savaşının son yıllarında ve komünizmin ilk zamanlarında küçük bir Macar kasabasında geçiyor. İkizler tümüyle ahlaksız —yalan söylüyorlar, şantaj yapıyorlar, öldürüyorlar— yine de hakiki etik saflığın en yalın halini yansıtıyorlar. Birkaç örnek vermek yeterli. Bir gün ormanda açlık çeken bir firari ile karşılaştıklarında, istediği birkaç şeyi ona getiriyorlar.

Yiyecekler ve battaniyeyle geri geldiğimizde, "Çok iyisiniz" diyor.

"İyi olmak istemiyoruz. Bunlara çok gereksininiz olduğu için getirdik. Hepsi bu." diyoruz.

Eğer Hıristiyan etik duruş diye bir şey varsa, budur: komşu'nun talepleri ne kadar tuhaf olursa olsun ikizler yalnızca onları karşılamaya çalışıyorlar. Bir

gece uyudukları yatakta Alman bir subay buluyorlar, işkence edilmiş eşcinsel bir mazoşist. Sabah erkenden uyanıp yataktan çıkmak istiyorlar, ama subay onları tutuyor:

“Kıpırdamayın, uyuyun.”

“İşemeliyiz. Çıkmamız lazım.”

“Çıkmayın, buraya işeyin.”

“Nereye?” diye soruyoruz.

“Üzerime. Evet. Korkmayın. İşeyin. Yüzüme işeyin.”

İşiyoruz, sonra bahçeye çıkıyoruz, çünkü yatak ıslanıyor.

İşte gerçek aşk varsa böyle bir şeydir! İkizlerin en yakın arkadaşı bir papazın hizmetçisi, genç hazcı bir kadın, onları yıkıyor, onlarla cinsel oyunlar oynuyor. Daha sonra, açlık içinde kampa ilerleyen Yahudiler kasabadan geçerken bir şey oluyor:

Tam önümüzde, kalabalıktan kara kuru, pis bir el uzanıyor,
“Ekmek. . .” diyebiliyor.

Hizmetçi gülümseyerek, reçelli ekmeğinin kalanını verir gibi yapıyor, dilenen ele uzatıyor, sonra kahkahayla gülerek ekmeğini ağzına götürüp ısıyor. “Benim de karnım aç.”

Çocuklar onu cezalandırmaya karar veriyorlar: mutfağındaki ocağa biraz baret koyuyorlar, sabah yaktığı zaman patlayıp güzelliğini bozsun diye. Ben de benzer şekilde birisini, kendisi katil değilse bile, ahlaki tereddütler taşımadan öldürmeye hazır olacağım bir durumu kolayca hayal edebiliyorum. Latin Amerika'nın askeri rejimleriyle ilgili işkence raporlarını okuduğumda özellikle iğrenç bulduğum (alışıldık) figür şuydu: esas işkencecilerin işlerini en verimli şekilde yapmalarına yardım eden doktor, kurbanı inceleyip süreci takip ederek kurbanın ne kadar dayanabileceği, ne tür işkencelerin dayanılmaz acıyı verebileceği, vb. konusunda işkencecileri bilgilendiriyordu. Kabul etmeliyim ki böyle bir kişiyle karşılaşsam, onu yasal adalete havale etme şansımın çok küçük olduğunu bilsem ve onu tedbirli bir şekilde öldürme fırsatım olsa, basbayağı yapardım, adaleti kendi ellerime aldığım için de çok az pişmanlık duyardım.

Böyle durumlarda belirleyici olan, kötülüğün büyüüne kapılmamak, işkencileri bizim küçük ahlaki dertlerimizi aşabilen kudretleriyle sınır tanımayan şeytanlar düzeyine çıkarmamak ve özgürce hareket etmektir. İşkenceciler iyi ve kötünün ötesinde değil, aşağısındadırlar. Ortak etik kurallarımızı kahramanca ihlal etmezler, sadece bu onlarda eksiktir.

İki kardeş papaza şantaj da yapıyorlar: yaşamak için yardıma ihtiyaç duyan ve papazdan haftalık para isteyen Tavşandudak adlı kıza yaptığı cinsel tacizi herkese anlatmakla tehdit ediyorlar. Dehşete kapılan papaz onlara soruyor:

“Yaptığınız korkunç bir şey. Şu anda ne yaptığınızın farkında mısınız acaba?”

“Evet efendim. Şantaj yapıyoruz.”

“Bu yaşta. . . Acınacak bir durum.”

“Evet, bu noktaya gelmiş olmamız acınacak bir şey. Ama Tavşandudak ile annesinin paraya ihtiyaçları var.”

Bu şantajda şahsi hiçbir şey yok: daha sonra papazla yakın dost bile oluyorlar. Tavşandudak ve annesi kendi başlarına yaşayabilir hale gelince papazdan daha fazla para almayı reddediyorlar:

“Sizde kalsın, yeterince verdiniz. Çok gerektiği anlarda kullandık paranızı. Artık Tavşandudak’a verecek kadar paramız var. Ona çalışmayı da öğrettik.”

Diğer insanlara yaptıkları soğuk servis isterlerse onları öldürmeyi de içeriyor: anneanneleri içtiği süte zehir koymalarını istediğinde şöyle diyorlar:

“Ağlamayın anneanne. Yaparız, gerçekten istiyorsanız, yaparız.”

Yalın da olsa, böyle bir öznel tutum, canavarca soğuk bir düşünümsel mesafeye hiçbir şekilde engel değil. Bir gün ikizler yırtık giysiler giyip dilencilığe çıkıyorlar. Oradan geçen kadınlar onlara elma, bisküvi veriyor, hatta birisi saçlarını okşuyor. Diğer bir kadın onları karın tokluğuna bazı işlerini yapsınlar diye evine çağırıyor.

“Sizin için çalışmak istemiyoruz, hanımefendi. Ne çorbanızı içmek ne ekmeğinizi yemek istiyoruz. Aç değiliz.”

“Öyleyse neden dileniyorsunuz?”

“Nasıl bir şey olduğunu anlamak için, bir de insanların tepkisini gözlemliyoruz.”

“Pis serseriler! Üstelik ukalalar da!” diye bağırarak uzaklaşıyor.

Eve dönerken, bisküvileri, çikolatayı, elmaları ve parayı yolun kenarındaki uzun çalılıkların arasına atıyoruz.

Saçlarımızdaki okşayışı atmak mümkün değil.

Benim durduğum yer, olmayı çok istediğim işte bu: empatisi olmayan etik bir canavar, kör kendiliğindenlik ve düşünsel mesafenin tuhaf bir tesadüfünde, yapılacak neyse onu yapan, başkalarına yardım ederken iğrenç yakınlıklarından kaçınan birisi. Böyle insanlar daha fazla olsa dünya duygusal hassasiyetin yerini soğuk ve acımasız tutkunun aldığı hoş bir yer olurdu.

(Alıntılar Ayşe İnce Kurşunlu'nun çevirdiği YKY basımından)

Jacques-Alain Miller'e yanıt

Alain Badiou — 1 Mart 2013 — versobooks.com

Sevgili Jacques-Alain,

Peter Hallward'a yazdığın mektubu ve 'bir döneğin itirafı' yazını bana gönderdiğin için teşekkür ederim.

'Dönek' hakaret değil, tarif. 1969 ve 1972 arasında senin gibi yaşayan ve düşünen bir kişinin, bugün de Sarkozy kliğiyle böyle tencere kapak gibi olan, hatta Lacancı bir okula Libya seferi ve güzelleyicisi Bernard-Henri Lévy için iğrenç ve paradoksal bir destek verdim kadar işi vardırıran birisinin, solculuk bakımından (Maoizm bir yana) bir dönek olduğu herkes için oldukça açıktır.

Niye o halde bu tariften dolayı güceniyorsun? Bence aslında bundan gurur duymalısın, İyî'nin yararına Kötü'den dönmüş olduğunu savunmalısın. Hatta buna ahlaki bir Dönüşüm bile diyebilirsin.

Hadi söyleyelim: senin için Dönüşüm olan şey benim için Dönekliktir. Ayrıca senin bakış açın, bizim çağdaşlarımızın çoğunluğu gibidir, en azından entelektüelleri dikkate alırsak. Dönmeyi reddettiği için hakarete uğramış olan ve uğramaya devam eden uçtaki azınlık — benim, sen değilsin. Ben şimdiden uzun süredir bununla yaşadım.

Bir döneğin itiraflarının benim için öncelikli okuma olup olmayacağından kuşku ediyorsun. Bence senin bildirini bir gün okuyacağım, hatta ilgiyle okuyacağım.

Tartışma işine gelirse, düşünme bile! Bir dönekle asla tartışmam.

Saygılar

Alain Badiou

(EN: David Fernbach)

Simgesel: Yeni Uyum

Slavoj Žižek — 2014 — Event: Philosophy in Transit

Parmağını davula vurmanla bütün sesler çıkar ve yeni bir uyum başlar.

Senin bir adımın yeni insanların askere yazılması ve yürüyüş emri.

Öteye bakarsın: yeni aşk!

Beriye bakarsın, — yeni aşk!

'Kaderlerimizi değiştir, salgınların üstesinden gel, zaman ile başlayarak,' diye şarkı söyler sana çocuklar. 'Kismet ve dileklerimizin tözünü inşa et nereye olursa,' diye yalvarırlar.

Her zamandan gelip her yere doğru uzaklaşacaksın.³⁰

Arthur Rimbaud'un '*A une raison*'undan ('Bir akıl için') bu dizeler yeni bir Esas-Gösteren'in çıkışı olan *simgesel olayın* en özlü belirlemesini veriyor. Bu olaysal an, gösterenin —anlamı temsil eden fiziki bir biçim olarak— gösterilenin, yani anlamı olduğu şeyin içine düşme, adlandırdığı nesnenin bir parçası olma anıdır. Bir toplumsal karışıklık durumu düşünelim, farklı toplumsal grupların farklı beklentileri, projeleri ve hayalleri var; sonuçta bir fail, grupların ortak zeminine (paylaştıkları vizyon ve değerlere) odaklanarak, farklılıkları iptal etmeyen bir Esas-Gösteren bayrağı altında onları bir araya getirmeyi başarır —her bir grubun paylaşılan gösteren üzerinde kendine ait içeriği tanımasına izin verir. Diyelim ki bu gösteren 'dayanışma' olsun: iş bulamayan bir işçi için, muhafazakar bir çiftçi için, aç kalmış bir entellektüel için, bir asker veya polis, vb. vb. için bu farklı anlamlara gelecektir; fakat, bu gösterenin dayattığı toplumsal antlaşma, birlik, yine de salt aldatıcı olmayacaktır, yani varlığını sürdüren farklılıkların üstünü örten

³⁰ John Ashbery çevirisi.

imgesel bir maskeden ibaret olmayacaktır. Bu gösterenin dayatılması, daha sonra iktidara gelecek olan bir aktüel politik hareket için odak noktası işlevi görmesi ölçüsünde *kendi toplumsal gerçekliğini kurar*: insanlar gerçekten işbirliği yaparlar, onlar kendi amaçları için yapıyormuş gibi görsele bile. Bazı grupların bu göstereni sinikçe kullanması önemli değildir —önemli olan bu gösterenin bayrağı altındaki toplumsal-simgesel uzaya katılıyor olmalarıdır. Böylece, Marx'ın Fransa'daki devrimci 1848 élan'ı [atılımı] zayıfladığında iktidara gelen Düzen Partisi'ne dair çözümlemesini izlersek, varoluşunun sırrını bulabiliriz:

Orléanistler ve Legitimistlerin tek parti ittifakı açığa çıktı. Burjuva sınıfının ayrıldığı iki büyük fraksiyonun —yenilenen monarşiye bağlı büyük arazi malikleri ve Temmuz Monarşisi'ne bağlı finansal aristokrasi ve endüstriyel burjuvazi— her biri sırayla iktidardaki tekellerini sürdürmüşlerdi. Bourbon bir fraksiyona ait çıkarların baskın nüfuzunun kraliyetteki ismiyken, Orléans ise diğer fraksiyona ait çıkarların baskın nüfuzunun kraliyetteki ismiydi —iki fraksiyonun karşılıklı hasımlıklarından vazgeçmeyecek ortak sınıf çıkarlarını birbirlerine eşit güç ile sürdürebildikleri tek alan, cumhuriyetin isimsiz alemiydi.³¹

Düzen Partisi'nin meclisteki député'leri [vekilleri] kendilerini yalandan cumhuriyetçi olarak algıladılar: meclisteki tartışmalarda kraliyetçi dil sürçmeleri yaparak ve Cumhuriyet'le dalga geçerek hakiki amaçlarının monarşinin yenilenmesi olduğunu belli ettiler. Farkında olmadıkları şeyse hakimiyetlerinin hakiki toplumsal etkisine dair kendi kendilerini kandırmış olmalarıydı. O kadar nefret ettikleri burjuva cumhuriyetçi düzenin koşullarını bilmeyerek kurdular (mesela özel mülkiyetin güvenliğini sağlayarak). Yani kendileri nasıl tecrübe ederlerse etsinler, cumhuriyetçi maske takmış birer kraliyetçiydiler denemez; hakiki toplumsal rollerini maskeleyen esas aldatici paravan, kendi 'içsel' kraliyetçi kanaatleri olmuştu. Kısacası, kamu gözündeki cumhuriyetçiliklerinin gizli hakikati olmanın çok ötesinde, içten gelen kraliyetçilikleri aktüel cumhuriyetçiliklerinin fantazmatik desteği olmuştu —etkinliklerindeki tutkuya katkı yapan şey buydu. O zaman Düzen Partisi'nin député'leri [vekilleri] aynı zamanda cumhuriyetçi olma *taklidi yapma taklidi yapıyor* değil miydiler, gerçekte de oldukları gibi?

Böyle göstergesel bir tersyüz (bir Esas-Gösteren'in dayatılması) isimlen-

³¹Karl Marx and Friedrich Engels, Selected Works, Vol.1, Moscow: Progress Publishers, 1969, s. 83.

dirilen şeye dışsal olmakla kalmaz: bu şeye özelliklerinin gizli kaynağı olarak gözüken bilinemez bir ek nitelik sağlar. Esas-Gösteren olarak birinin ulusunun ismini düşünelim. O ulusun bir üyesine 'Amerikalı/Rus/İngiliz olmak ne anlama gelir?' diye sorarsak yanıt hiçbir zaman gözlemlenebilir bir özellikler dizisinden oluşmayacak, her zaman 'Bizi Amerikalı/Rus/İngiliz yapan şey, bütün gözlemlenebilir nitelikleri açıklayan gizemli bir şeydir; yabancıların anlayamayacağı bir şeydir —onu hissetmek için bizden biri olmalısın!' gibi yanıt alırız. Bu gizemli X'in dilden daha derin gözükmesi, açık dilbilimsel söyleyişin ötesindeymiş gibi gözükmeye hali, aslında dilin nesnesi üzerindeki aşırılığının bir etkisidir.

Yani konuşma edimi, oluşuyla bütün alanı yeniden yapılandırır / yapılandırdığında bir simgesel Olay'a döner: ortada yeni bir içerik olmasa bile, bir şekilde her şey baştan aşağıya farklı olur. Gilles Deleuze *saf geçmiş* nosyonunda bu boyutu ele aldı: şimdiki şeylerin geçmiş olduğu geçmiş değil, 'bütün olayların, iz bırakmadan batıp gitmiş olanlar dahil, geçip gidişleri ile saklandıkları ve hatırlandıkları yer' olan mutlak bir geçmiş³²; halen mevcut olan şeyleri de içinde barındıran virtüel bir geçmiş. Şimdiki olan geçmiş olabiliyorsa, bir anlamda, zaten öyledir —kendini geçmişin bir parçası olarak algılayabiliyordur ('şimdi yapıyor olduğumuz şey tarihtir (olmuş olacaktır)'): 'Verili bir önceden-şimdikinin yeniden üretilebilir oluşu ve şimdiki-şimdikinin kendisini yansıtabilir oluşu, genel olarak geçmiş veya *a priori* bir geçmiş olarak anlaşılabilir, geçmişin saf ögesine ilişkindir.'³³ Yani buna göre saf geçmişte içerilen şey baştan aşağı deterministik bir nosyon mudur, yani olacak (gelecek) olan her şeyin, bütün aktüel uzay-zamansal konuşlanmanın halihazırda kadim/zamandışı bir virtüel ağı parçası olduğu bir evren midir? Hayır, ve çok kesin bir sebeple: çünkü 'saf geçmiş geçmişin tamamı olmalıdır fakat herhangi bir yeni şimdiki yoluyla değişime de hazır olmalıdır'³⁴. Geleneğe olan bağlılığımız ile geçmişi değiştirme gücümüz arasındaki bu bağlantının ilk açık formülasyonunu yapan büyük muhafazakar T. S. Eliot'tu:

tarihsel duyu bir algı içerir, sadece geçmişin geçmiş oluşuna değil, şimdi-mevcudiyetine de ilişkin bir algıdır bu; iliklerine işlediği insana bu tarihsel duyunun verdiği şey, salt kendi kuşağına dair yazma mecburiyetinin yanısıra, Homeros'tan itibaren bütün Avrupa yazınının ve bu yazın içinde kendi ülkesinin bütün yazınına ait eşzamanlı bir varoluş ve oluşturdukları eşzamanlı bir

³²James Williams, Gilles Deleuze's Difference and Repetition: a Critical Introduction and Guide, Edinburgh: Edinburgh University Press, 2003, s. 94.

³³Gilles Deleuze, Difference and Repetition, London: Continuum Books, 2001, s. 81.

³⁴Williams, Gilles Deleuze, age., s. 96.

düzen duygusudur . . . Hiçbir şair, hiçbir sanattan hiçbir sanatçının tüm anlamı yalnızca kendisine ait değildir. Dikkate değer olması, takdir görmesi, ölü şairler ve sanatçılarla olan ilişkisinin takdir görmesidir. Onu kendi başına değerlendiremezsiniz; onu, karşıtlık ve kıyaslama için, ölüler arasına koymanız gerekir . . . Uyum gösterme ve tutarlı olma gerekliliği tek taraflı değildir; yeni bir sanat çalışması yaratıldığında ortaya çıkan şey aynı anda onu önceleyen bütün sanat çalışmalarında da ortaya çıkar. Varolan anıtların kendi aralarında biçimlendirdikleri ideal düzen, yeni (gerçekten yeni) sanat çalışmasının onların arasına takdim edilişi ile değişikliğe uğrar. Varolan düzen yeni çalışma gelmeden önce tamamlanmıştır; yeniliğin meydana gelişinin ardından düzenin devam etmesi için, *bütün* varolan düzen, azıcık da olsa, başkalaştırılmalıdır; dolayısıyla her bir sanat çalışmasının bütüne yönelik ilişkileri, oranları, değerleri yeniden ayarlanır; ve bu, eski ile yeni arasındaki uyumlanmadır . . . geçmiş şimdiki tarafından başkalaştırıldığı ölçüde şimdiki de geçmiş tarafından yönlendirilmelidir. Ve bunun farkında olan şair büyük zorluklar ve sorumlulukların farkında olacaktır.³⁵

Eliot, yaşayan bir şaire değer biçerken, 'onu . . . ölüler arasına koymanız gerekir' diye yazdığına, Deleuze'ün saf geçmişinin bir örneğini kesin olarak formüle eder. Ve 'Varolan düzen yeni çalışma gelmeden önce tamamlanmıştır; yeniliğin meydana gelişinin ardından düzenin devam etmesi için, *bütün* varolan düzen, azıcık da olsa, başkalaştırılmalıdır; dolayısıyla her bir sanat çalışmasının bütüne yönelik ilişkileri, oranları, değerleri yeniden ayarlanır' diye yazdığına, yine aynı açıklıkla, geçmişin tamamlanmışlığı ile onu geriye dönük olarak değiştiren kapasitemiz arasındaki paradoksal bağlantıyı formüle eder: tam da saf geçmiş tamamlanmış olduğu için, her yeni iş onun bütün dengesini yeniden düzenler. Arjantinli yazar Jorge Luis Borges'in, Kafka ile —eski Çinli yazarlardan Robert Browning'e— öncülleri arasındaki ilişki için yaptığı kesin formülasyonu alalım: 'Kafka'daki ayrıklık, az çok, bu eserlerin her birinde mevcuttur, ama Kafka yazmış olmasaydı bunu algılamayacaktık; yani, var olmayacaktı . . . her yazar kendi öncüllerini *yaratır*. Çalışması ile geçmişe dair kavrayışımızı, aynı şekilde geleceği de, değişikliğe uğratar.'³⁶ Yani 'bu şey gerçekten orada, kaynakta bulunuyor mu, yoksa

³⁵T. S. Eliot, 'Tradition and the Individual Talent', in *The Sacred Wood: Essays on Poetry and Criticism*, London: Faber & Faber, 1997 (first published 1921).

³⁶Jorge Luis Borges, *Other Inquisitions: 1937–52*, New York: Washington Square Press, 1966, s. 113.

biz okuyunca mı öyle geldi?’ ikileminin düzgün diyalektik çözümü şudur: o şey oradadır, ama bunu ancak geriye dönük olarak, bugünün perspektifiyle algılayabilir ve bildirebiliriz.

Çağdaş Kanadalı filozof Peter Hallward’ın aslında harika olan eseri *Out of This World*³⁷ [Olağanüstü] bu konuda eksik kalır, Hallward saf geçmişin, ‘her şeyin çoktan yazılı olduğu’, bütün aktüel olayların kaderinin önceden mühürlendiği bir virtüel alan olması boyutunu vurgular sadece. Deleuze’ün de ısrarcı olduğu geriye dönük hareket boyutunu, bizi belirleyen bu ebedî saf geçmişin bizzat geriye dönük değişimlere bağlı olması boyutunu görmezden gelir. Burada yankılanan bir şey, tabii ki, Protestan yazgıcılık inancıdır: reaksiyoner teolojik bir motif olmanın çok ötesinde, yazgıcılık maddeci duyu kuramında anahtar bir öğedir. Yazgı, ezelden beri varolan bir tanrısal zihindeki aktüel bir metnin kaderimizi mühürlemiş olduğu anlamına gelmez; bizi yazgılayan metnin ait olduğu saf virtüel ezeli geçmiş, bizzat bizim edimlerimizce geriye dönük olarak yeniden yazılabilir. Belki de İsa’nın dirilişinin tekilliğinin nihai anlamı budur: alın yazımızı radikal olarak değiştiren bir *edimdir* bu. İsa’dan önce Kader tarafından belirleniyorduk, günah ve bedel döngüsüne yakalanmıştık. İsa’nın geçmiş günahlarımızı silmesi ise, kesin olarak, bu fedası ile virtüel geçmişimizi değiştirerek bizi azat ettiği anlamına gelir. Deleuze ‘yaram benden önce de vardı; onu bedenlemek için doğdum’³⁸ dediğinde, *Alice in Wonderland*’deki [Alis Harikalar Diyarında] Chesire kedisi ve gülümsemesine dair bu çeşitleme (kedi bu gülümsemeyi bedenlemek için doğmuştu) İsa’nın fedası için mükemmel bir formül vermiyor mu: İsa yarasını bedenlemek için, çarımha gerilmek için doğmuştu? Sorun bu önermenin harfiyen teleolojik okunmasındadır, sanki kişinin aktüel olarak yaptığı şeyler, bu yapılanların virtüel fikrine işlenmiş olan zamandışı-ezeli kaderin gerçekleşmesinden ibaretmiş gibi:

Sezar’ın tek gerçek ödevi, bedenlemek için yaratıldığı olaylara layık olmaktır. *Amor fati* [kaderini sevmek]. Sezar’ın aktüel olarak yaptıkları virtüel olarak ne olduğuna hiçbir şey eklemeyiz. Sezar aktüel olarak Rubicon’dan geçtiğinde burada hiçbir niyet veya tercih yoktur çünkü bu, Sezar’lığın tam ve dolaysız ifadesinin bir parçasından ibarettir, Sezar nosyonunda her zaman kapsanmış olan bir şeyi göz önüne seriverir veya ‘açımlar’.³⁹

³⁷Bkz. Peter Hallward, *Out of This World*, London: Verso Books, 2006.

³⁸Gilles Deleuze and Felix Guattari, *What Is Philosophy?*, New York: Columbia University Press, 1994, s. 159.

³⁹Hallward, *Out of This World*, age., s. 54.

Ya bu geçmişi bizzat (yeniden) oluşturan jestin geriye dönüklüğü ne olacak? Belki de özgün bir edimin en özlü tanımı budur: olağan etkinliğimiz, kimliğimizdeki (virtüel-fantazmatik) koordinatları izlemekten ibarettir, düzgün bir edim ise aktüel bir hamle ile kendi virtüel, 'aşkınsal' varlık koordinatlarını (geriye dönük olarak) değiştiren bir failin paradoksudur —veya Freudcu terimlerle, dünyamızın aktüelliğini değiştirmekle kalmaz, 'yeraltını da hareket ettirir'. Yani 'koşulun, koşulu olduğu veri üzerine katlanması'ndaki yansımalılık⁴⁰ saf geçmiş, edimlerimizin aşkınsal koşulu olsa da, edimlerimiz yeni aktüel gerçekliği yaratmakla kalmaz, bizzat bu koşulu da geriye dönük olarak değiştirirler. Hegel'in diyalektik gelişim boyunca şeylerin 'oldukları şeye dönüşmeleri' tezinden anlaşılması gereken budur: zamansal bir konuşlandırma önceden-olan zamandışı bir kavramsal yapıyı gerçekleştirmekle kalmaz —bu zamandışı kavramsal yapı bizzat olumsal zamanıçı kararların sonucudur. Neticе olarak failin bütün yaşamını tanımlayan olumsal karar örneğine dönelim: Sezar'ın Rubicon'dan geçmesi:

Rubicon'dan geçmenin bütün Sezar nosyonunda bir parça olduğunu söylemek yetmez. Daha ziyade Sezar Rubicon'dan geçme olgusu ile tanımlanmıştır demek lazım. Yaşamı şu veya bu tarihanın kitabında yazılmış bir senaryoyu izlemedi: Sezar'ın yaşam ilişkilerini halihazırda içermiş olacak bir kitap yoktur, çünkü onun yaşamı işte bu kitaptır, ve herhangi bir an, herhangi bir olay bizzat o anın, o olayın anlatisidir.⁴¹

Aşk için de tam olarak aynısı geçerli değil mi? Aşık olmak olumsal bir karşılaşmadır, ama bir kez olduktan sonra, gerekli bir şey olarak, bütün yaşamımın yönelmekte olduğu bir şey olarak gözüktür. Lacan olumsallığın gerekliliğe doğru tersyüz oluşunu 'yazılmadan durur' ile 'durmadan yazılır' arasında bir kayma olarak tarif etmişti: ilk olarak aşk 'yazılmadan durur', olumsal bir karşılaşma yoluyla ortaya çıkar; sonra, bir kez geldikten sonra, 'durmadan yazılır', aşığa aşk-işleyişini, yani aşığın varlığının içine aşkın bütün sonuçlarını sürekli olarak işleme çabasını, aşk olayına sadakat etrafında aşkını yapılandırma çabasını dayatır:

Yadsımanın 'yazılmadan durur'tan 'durmadan yazılır'a doğru, başka bir deyişle olumsallıktan gerekliliğe doğru yer değiştirmesi

⁴⁰Williams, Gilles Deleuze, age., s. 109.

⁴¹Age., s. 87.

—ki bütün aşkın iliştilmiş olduğu askıya alma noktası buradadır. Bütün aşk, ki sadece ‘yazılmadan durur’ temelinde kendisini sürdürür, buradaki yadsımayı ‘durmadan yazılır’a doğru, durmaz, durmayacaktır’a doğru kaydırma eğilimindedir.⁴²

Olumsuzluktan gerekliliğe diyalektik tersyüz oluş burada yer alır, olumsal bir sürecin neticesi bu yolla gerekliliğin görünüşü olur: bu şeyler geriye dönük olarak gerekli ‘olmuş olacaktır’, veya Jean-Pierre Dupuy’dan alıntılırsak, ‘İşte bu, olayın geriye dönük olarak kendi gerekliliğini yaratan gerçekleştirmedir —meydana gelmiş olma olgusudur.’⁴³ Dupuy Mayıs 1995’teki Fransız başkanlık seçimini örnek gösterir; başlıca Fransız anket kuruluşunun Ocak ayındaki tahmini şöyleydi: ‘Eğer önümüzdeki 8 Mayıs’ta Bn Balladur seçilecekse, denebilir ki başkanlık seçimi daha meydana gelmeden kararlaştırılmış olacaktır.’ Eğer bir olay —kazara— meydana gelirse, onu kaçınılmaz gösterecek önceleyici zinciri de yaratır.

Bu da bizi simgesel olayın özgül zamansallığına getiriyor: ‘henüz değil’in ansızın ‘hep zaten’e tersyüz oluşu. Biçimsel ve maddi değişim arasında hep bir aralık bulunur: maddi düzeydeki değişim yavaş yavaş olur, değişim yeraltındadır, ölümcül bir iltihabın gizlice yayılması gibi; mücadele püskürerek açığa çıktığında ise köstebek çoktan işini bitirmiştir ve kavga *de facto* [fiilen] sona ermiştir —yapılması gereken sadece iktidarda olanlara aşağıya bakmalarını anımsatarak ayaklarının altında artık herhangi bir zemin bulunmadığını algılatmaktır, böylece bütün yapı bir iskambil kule gibi çöker. Margaret Thatcher’a en büyük başarısı sorulduğunda şöyle yanıtladı: ‘Yeni Emek.’ Ve haklıydı: zaferi politik düşmanlarının bile onun temel ekonomik politikalarını benimsemiş olmasıydı —hakiki zafer düşman üzerinde galibiyet değildir, bizzat düşmanın sizin dilinizi kullanmaya başlamasıyla, fikirlerinizin bütün alanın temelini biçimlendirmesiyle olur. Onyedinci yüzyılda John Locke ve Robert Filmer arasındaki büyük polemik için de aynısı geçerli: Filmer Locke’a ve Aydınlanma’ya ait olan, Tanrı’nın bütün insanların doğa durumlarını birbirine eşit yarattığı, dolayısıyla insanların bir dizi doğal hakka sahip oldukları nosyonuna karşı çıktı. Onun iddiasına göre her türlü hükümetin hakiki kaynağı ve modeli, babanın aile üzerindeki hükümetiydi. Başlangıçta Tanrı Adem’e yetki vermiş; bu yetki Adem’den Nuh’a miras kalmış, vb., dolayısıyla patriarklar aileleri ve hizmetçileri üzerinde uyguladıkları mutlak gücü miras almıştı; ve bütün kral ve valilerin yetkisi de bu partiarklardan türediğine göre mutlaklı ve tanrısal hakka dayanıyordu. Sorun şu

⁴² Jacques Lacan, *Encore*, New York: Norton, 1998, s. 144.

⁴³ Jean-Pierre Dupuy, *Petite metaphysique des tsunami*, Paris: Seuil, 2005, s. 19.

ki, bu tür rasyonel bir tartışmaya angaje olmakla Filmer zaten rakibince belirlenen bir alana, toplumun doğal tarihi alanına düşer. Daha evrensel bir düzeyde Hegel'in klasik tarifine göre Aydınlanma'nın saf içgörüsü geleneksel dinsel ruhun altını oyar:

Saf içgörünün iletişimi bu nedenle, diyelim ki, bir kokunun ona karşı koymayan atmosferdeki sessiz uzanımı veya genişlemesi ile kıyaslanabilir. İçe işleyici bir iltihap olarak, içine sızmakta olduğu kayıtsız ortam karşısında kendisini ayırık bir şey olarak fark ettirmiş değildir, dolayısıyla önüne geçilemez. Ancak iltihap iyice yayıldığı zaman bilinç onun farkına varır, ki onun nüfuzuna kaygısızca teslim olmuştur . . . Dolayısıyla, bilinç saf içgörünün farkına vardığında, bu içgörü çoktan yayılmıştır. Bu koşullarda yapılan mücadele, iltihabın işini bitirdiği olgusunu ele verir. Mücadele için çok geçtir; ve kullanılan her şey ancak hastalığı kötüleştirir; çünkü hastalık ruhsal yaşamın iliklerine kadar işlemiştir . . . şimdi o görünmez ve algılanmaz bir ruh olarak, asil parçaların içine baştan başa sızmaktadır, ve kısa zamanda bilinçsiz idolün dirimsel üyelerine tamamen kök salar; ve sonra 'bir hoş sabah yoldaşını dirseğiyle dürtüverir, ki, şangır! şungur! — ve idol yerde paramparça'.⁴⁴

Çizgi filmlerdeki klasik sahneyi hepimiz biliriz: kedi bir uçurumun kenarına ulaşır ama ayağının altında zemin olmadığı olgusunu görmezden gelerek yürümeye devam eder; ne zaman ki aşağıya bakar ve uçurumu fark eder, o zaman düşmeye başlar. Politik bir rejim, diyelim ki, yetkisini yitirdiği zaman, uçurumun üzerindeki o kedi gibidir: düşmesi için, yalnızca aşağıya bakması anımsatılmalıdır. Ama bunun tersi de geçerlidir: otoriter bir rejim son krizine, çözülmesine doğru yaklaştığında, kural olarak, iki adım izler. Aktüel çöküş öncesinde gizemli bir yarılma meydana gelir: birdenbire insanlar oyunun bittiğini bilirler —artık basbayağı korkmazlar. Rejim meşruiyetini kaybetmekle kalmaz, bizzat güç uygulamaları aciz panik reaksiyonları olarak algılanır. 1979 İran devriminin klasik bir anlatımı olan *Shah of Shahs*'ta [Şahlar Şahı] Ryszard Kapuscinski bu yarılmanın kesin anını tespit etti: Tahran'ın bir dörtyol ağzında, tek bir gösterici ona yürü diye bağırın polis karşısında kılmadamayı reddetti ve utanan polis geri çekiliverdi; birkaç saat içinde bütün Tahran bu hadiseyi öğrendi ve daha haftalar boyu sokak kavgaları sürdüyse de, herkes bir şekilde oyunun bittiğini biliyordu.⁴⁵

⁴⁴Bkz. <http://www.marxists.org/reference/archive/hegel/works/ph/phc2b2a.htm>.

⁴⁵Bkz. Ryszard Kapuscinski, *Shah of Shahs*, New York: Vintage Books, 1992.

Bu da bizi yine aynı zamansal aralıkla karakterize olan aşka (aşık olmaya) getirir. Henry James'in öykülerinden birinin kahramanı ona yakın bir kadın hakkında şöyle diyor: 'O adama aşık zaten, sadece henüz bunu bilmiyor.' Burada bulduğumuz şey Benjamin Libet'in özgür iradeye dair ünlü deneyinin Freudcu bir tür muadilidir: Libet, bilinçli olarak (diyelim, bir parmağı oynatmaya) karar vermemizin daha öncesinde gerekli sinirsel süreçlerin zaten yola çıkmış olduğunu göstermiştir, yani bilinçli kararımız zaten sürmekte olan şeyi kaydetmekle yetinir (bir *fait accompli*'ye [oldubitti] kendi lüzumsuz yetkilendirmesini ekler)⁴⁶. Freud ile birlikte, karar bilincin de öncesindedir —ne var ki saf nesnel bir süreç değil, bilinçdışı bir karardır. Freud burada, hakikaten özgür bir kararın bilinçdışı olduğunu düşünen Schelling ile hemfikir, işte bu nedenle hiçbir zaman şimdiki zamanda aşık olmayız: (genelde uzun) bir bilinçaltı gestasyon sürecinin ardından, birdenbire (zaten) aşık olduğumuzun farkına varırız. Düşüş (aşık olma) hiçbir zaman belirli bir anda oluşmaz, hep-zaten olmuş bir şeydir.

Burada Esas-Gösteren'in dönüştürücü gücünü *performatif* denilen şeyle (konuşma edimi) karıştırmamaya dikkat etmeliyiz. Esas-Gösteren'in müdahalesi bir *constatif* biçimindedir, bir şeyin *olup bittikten sonra* zaten var olduğunu bildirmekten ibarettir, gerçi bu bildiri geriye dönük olarak her şeyi değiştirir. Hakiki nefret bildirisi 'Şimdi senden ne kadar nefret ettiğimi anlıyorum!' değil, 'Şimdi biliyorum ki senden hep nefret etmişim!'dir. Ancak bu ikinci bildiri bizzat geçmişi geri alabilir. 'Bildirimsel'deki kesin edimsel mantığı hatırlayın: birisi bir şey yapar; kendisini onu yapan kişi olarak sayar (beyan eder); ve bu beyan temelinde yeni bir şey yapar —esas özne dönüşüm anı beyan anında olur, edim anında değil. Başka bir deyişle, hakikaten Yeni, anlatı yoluyla ortaya çıkar, ki bu anlatı görünüşe göre olmuş olanın saf yeniden-üretiminden, yeniden-anlatımından ibarettir —yeni edimlerin uzayını (olanağını) açan şey bu yeniden-anlatımdır. Çalışma şartlarından tepesi atan bir işçi diyelim ki tehlikeli bir greve katılır; fakat, ancak bu eylem sonrasında onu bir sınıf mücadelesi edimi olarak saydığı/ya yeniden-anlattığında kendisini özne olarak devrimci özneye dönüştürmüş olur, ve, bu dönüşüm temelinde, hakiki bir devrimci olarak edimlerini sürdürebilir. Yeniden-anlatımın bu 'edimsel' rolü, başka hiçbir yerde, Wagner'in müzikal dramalarında o cahil insanların pek sıkıcı bulunduğu uzun kısımlar kadar elle tutulur değildir. Bu uzun anlatılarda kahraman o noktaya kadar ne olup bittiyse yeniden-özetler. Alain Badiou'nun dikkat çektiği gibi,⁴⁷ Wagner'in operalarında hakiki dramatik kayma mahalleri uzun anlatılardır —onlar sü-

⁴⁶Bkz. Benjamin Libet, *Mind Time*, Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 2005.

⁴⁷Wagner üzerine École Normale Supérieure'deki seminerinde, Paris, 14 May 2005.

resince, anlatıcının yoğun öznel dönüşümüne tanık oluruz. Bu konuda Wotan'ın *Die Walküre*'nin 2. perdesindeki büyük monoloğu ibretliktir: kendi anlatısı sonucunda ortaya çıkan Wotan, bu anlatıya kalkışan Wotan ile aynı kişi değildir, yeni bir şekilde edim gösterme kararlılığında olan bir Wotan'dır — nihai başarısızlığını görüp kabullenen Wotan, kendi sonunu arzulamaya karar verir. Ve Badiou'nun kaydettiği gibi, buradaki kritik nokta müzikal dokunun rolüdür: dünyadaki olaylar ve durum üzerine bir beyanatı (buna benzeyebilecek bir şeyi) bizzat anlatıcının öznel metamorfozunun konuşlandırılmasına çeviren işte bu müziktir. Aktüel edimi (genelde bir savaş) çabucak, mümkünse sahne dışında halledilecek önemsiz bir vakaya indirgemekte Wagner'in ne kadar haklı olduğunu da görebiliriz (*Parsifal*'in 2. perdesinin başlangıcında, Parsifal'in Klingsor şövalyeleri ile savaşıp galip gelmesindeki gibi: kavgayı uzaktan gözlemleyen Klingsor Parsifal'in ilerleyişini anlatır, bunu duymakla yetiniriz). Wagner'in çalışmalarında aktüel kavgaların kısacık olması (*Lohengrin*'in 3. perdesinde Lohengrin ve Telramund arasındaki kısa düello; *Tristan*'ın 3. perdesinde Tristan ve Melot arasındaki düello, ayrıca *Tristan*'ın sonundaki saçma kavgalar) ile anlatı ve beyanların uzun süreleri arasındaki tuhaf karşıtlığı kaydetmemek imkansızdır.

Aynı zamansallık yapısalcılığı da karakterize eder — Claude Lévi-Strauss'un (1908–2009) yapısalcılığı aşkınsal öznesi olmayan bir aşkınsallık olarak tanımlamasına şaşmamalı. Kendini-göstermenin eşsiz bir örneği, simgesel olayın, birdenbire bir şeyin ortaya çıkarak kendi geçmişini yaratmasının nihai örneği, bizzat simgesel düzenin ortaya çıkışıdır. Yapısalcı fikre göre simgeselin (simgesel düzenin) yaratılışı düşünülebilir değildir: bir kez geldiyse, bu düzen *hep-zaten* buradadır, dışına çıkılamaz; ancak onun yaratılışı hakkında mitler anlatılabilir (ki Lacan bu işle sık sık meşgul olur). Alexei Yurchak'ın son Sovyet kuşağı hakkındaki kitabının harika başlığını tersine çevirirsek — *Her Şey Ebediyendi, Artık Olmayana Kadar* — simgesel düzenden hiçbir şey yoktu, hepsi birdenbire *hep-zaten* burada olana kadar. Buradaki sorun dışı bulunmayan kendine-ilişkilenen 'kapalı' bir sistemin ortaya çıkışıdır: dışarıdan bakarak açıklanabilir değildir çünkü kurucu edimi kendine-ilişkilenicidir, yani sistemin tam olarak ortaya çıkışı kendine sebep olmaya başlamasıyla olur; kapalı bir çevrim içinde kendi önavsayımlarını koyutlar. Bu yüzden, simgesel düzen birdenbire tam olarak burada olur — hiçbir şey yoktu, ve bir an sonra hepsi buradaydı —, ama bunun yanısıra: hiçbir şey yokken birdenbire sanki simgesel düzen *hep-zaten* buradaymış, onsuz bir zaman asla varolmamış gibi olur.

Kurtarılmış Bir Bilgisayar Dili İçin Notlar

Alex Galloway, Eugene Thacker — Ağustos 2006 — r-s-g.org

Veri Tipleri

Yaratık

Okunamayan, yazılamayan, çalıştırılmayan, fakat varolan bir antite.

Kuşku

Antite olarak kendi statüsünü sorgulayan bir antite, gerçekten antite olabilir de olmayabilir de (ayrıca bkz. İnkâr ve Reddetme).

Boş

Her türlü maddi manevi ayırmadan yoksun null bir antite. Boş tip, çalışma anında yeni ve hayal edilmedik tiplerin dinamik yaratımına olanak verir.

Tersyüz

İki diğer veri tipi arasında salınım yapan bir antite.

Kusur

Bir diğer antiteyle ilişkili kabahat ya da kusur.

Tam

Enformasyon ve maddenin tamamının oluşturduğu bütün evreni içerir.

Geçit

En az iki diğer antiteyi birbirine bağlayan ilişkilendirici bir antite.

Glossolalia

Yalnızca hipotetik bir makine üzerinde okunabilen, yazılabilen, çalıştırılabilen bir antite.

Ölçüsüz

Kendini istemdisi olarak herhangi bir diğer veri tipi olarak ifade eden bir antite.

Sonsuzluk

Nitelik ve genlik bakımından hudutsuz bir antite.

Palimpsest

Önceki bir antitenin izlerini içeren bir antite.

Öcü

Yegane işlevi bir diğer antiteyi çağırarak olan bir antite.

Çürüme

Verisini yalnızca silindiği zaman üreten bir antite.

Nitel

İçeriği değer bakımından numerik olmayan bir antite.

Rastgele

Rastgele bir tipteki rastgele bir antiteyi ifade eder.

Topoloji

Birbiriyle ilişkili bileşen kısımların bir düzenlenimi.

Bilinmeyen

Tariflenemeyen, teşhis edilemeyen, anlaşılabilir herhangi bir yolla değerlendirilemeyen bir antite.

Vektör

Bir çıkış tipi ve bir istikamet tipinden oluşan yoğunluk ve yön temsil eden birleşik bir tip.

Herneysel

Her zaman önem taşıyan bir antite. Hiçbir kümenin parçası olarak tanımlanmamıştır ("herneyseler" kümesi de dahil), belirli olana veyahut genel olana atıf yapılarak teşhis edilemez.

Zombi

Etkin olmayan fakat öldürülemeyen bir süreç.

İşleçler⁴⁸

() Rolverme

Bir antiteyi mevcut tipinden alıp yeni bir tipe dönüştürür.

- İtibarsızlaştırma

Yüklemin politik veya toplumsal saygınlığını düşürür.

!= Görevden alma

Yüklemde tariflenen antite haricindeki herhangi bir diğer antitenin atamasını yapar.

=/ Tartışlama

Verili bir antite içerisinde kendi kendine daha derin ve muhtemelen lüzumsuz ayrımlar yapar.

:: Betimleme

En az iki antite arasında betimleyici bir ilişki tesis eder.

- Melez

En az iki antiteyi alıp "boş" tipinden rolverili yeni bir melez antitede bileştirir.

// Geçersizleme

Özneyi yüklem karşısında geçersizle. Özne antite bütün belirginliğini yitirir, yüklem antite bir Kendinde-Şey olur. Kapsayarak Aşmanın karşıtı.

?+ Mana

Önceden bulunan antitelere atadığı yeni değerlerin anlamını yalnızca makine bilmektedir.

<> Müzakere

Yüklem antitenin kendisiyle özne antite arasında bir müzakere temelinde yeniden atamasını yapar.

"" Normatif

Bir tip ya da kod blokuna politik bir değerlendirme ilişştirir.

^ Parazit

En az iki antite arasında parazitsel bir ilişki tesis eder.

++ Ayrıcalık

Yüklemin politik veya toplumsal saygınlığını artırır.

Γ Kapsayarak Aşma

Özneyi yüklem içinde varsayımlandır. Özne antite yüklem antitenin basit yadsınması olur. Geçersizlemenin karşıtı.

⁴⁸Geçersizleme ve Kapsayarak Aşma işleçleri Işık Barış Fidaner'in katkısıdır.

Denetim Yapıları

Sıkıntı

Bir kod blokunu bayağı ve anlamsız bir yolla çalıştırır. Sıklıkla cansız, usandırıcı veya bazen beklenmedik bir çıktı ile sonuçlanır.

Tarihi

Yürüttüğü kod blokundaki bir antiteyi mevcut değerinin yanısıra bütün önceki değerlerine göre değerlendirir.

İstisnai

Program yürütmesindeki anormal bir akışı belirtir. Bu akışın asla bir hata olarak ele alınmayacağını güvenceye alır.

Kaç

Akış denetimini mevcut yönergeden alıp programdaki serseri bir konuma taşıyan dallandırıcı inşa.

Belki

Kod bloklarının imkanı ama güvencesiz yürütümlerine olanak verir.

Asla

Bir blok kodun asla yürütülmeyeceğini güvenceye alır. Blokların diğer dillerde tırnak içine alınması gibidir, fakat "asla" blokları derleme anında dışta bırakılmazlar.

Potansiyel

Bir antiteyi ancak henüz gerçekleşmemiş bir imkana göre değerlendirir.

Tekil

Bir antiteyi herhangi bir kümenin üyesi ya da herhangi bir evrensel niteliğin temsili oluşunu dikkate almayan bir tarzda değerlendirir.

Sırasız

Bir dizi bildirim aralarındaki sırayı bozarak yürütür.

Dirilt

Herhangi bir antiteye tarifsiz, kestirilemez, açıklaması olmayan karakteristikler bahşeder.

Fonksiyonlar

arkakapı ANTİTE

Tarifenmiş antiteye bir arkakapı kurar. Hedef verilmemişse arkakapı yerel antiteye kurulur.

bantgenişliği MİKTAR

İletişim bantgenişliğini MİKTAR kadar genişletir ya da daraltır.

tersyüzbit VERİ, SAYI

VERİ ile tarifenmiş dijital kaynakta bulunan tarifenmiş SAYıda biti rastgele tersyüz eder.

böcek PROGRAM, SAYI

Tarifenmiş programın koduna tarifenmiş SAYıda böcek ekler.

iddiaet BİLDİRİM

Kaynak kod içerisindeki yürütölmeyen ve niteliği geçerlenmemiş bir BİLDİRİMİ temsil eder. Hakiki, sahte veya kesinsiz olabileceğini iddia eder.

çök ZAMAN

ZAMAN ile verilmiş sayıda saniye sonrasında makineyi çöktürür. ZAMAN verilmemişse çöküş hemen olacaktır.

aşındır DONANIM, ZAMAN

ZAMAN ile tarifenmiş sayıda ay kadar yıpranma ve aşınmayı tarifenmiş DONANIMa uygular.

terk EVSAHİBİ

Bütün fonksiyon, görev ve süreçlerin aniden ve görünüşte rastgele bir bitimidir. İşletim sisteminin makineyi terk edişidir.

yoket ANTİTE

Tarifenmiş antiteyi bertaraf eder.

teşhisboz ANTİTE

Tarifenmiş antiteye dair bütün tekil kimlikleri, profil verilerini ve diğer bütün nicel teşhis edicileri ortadan kaldırır.

sürökle ANTİTE

Tarifenmiş ANTİTE için evsahipleri arasında veya evsahibi içerisinde maksatsız bir gezinim başlatır.

emd ZAMAN

ZAMAN ile verilmiş sayıda saniye sonrasında bu fonksiyon elektromanyetik bir darbe göndererek kendisini ve menzili içinde kalan bütün makineleri etkisiz hale getirir.

end YER

Kestirilemez bir süre boyunca görcülce yayılarak gerçel uzaklık parametrelerini değiştirecek olan elektronevrotik bir dalgayı YERinde başlatır.

tasavvuret

Bilinmeyen gelecek realitelerin eklemeliğini çıkarımlayan bir fonksiyondur. Sıklıkla yenideninşa ile bağlaşımlı kullanılır.

defet [KULLANICI]

KULLANICINın verili bir evsahibine erişmesini yasaklar. KULLANICI tariflenmemişse fonksiyon evsahibinin ancak hiçbir kullanıcı yoksa çalışacağını öngörür.

aksat FONKSİYON

FONKSİYON ile tariflenmiş herhangi bir diğer dil yöntemine mantıksal aksaklıklar ekler.

serbest ZAMAN

Makineyi ZAMAN ile tariflenmiş sayıda saniye kadar dondurmak suretiyle işlemekten serbest kılar.

tersçevir HEX

Bir makinenin HEXte tariflenmiş zararlı kodla kendisini enfekte etmesine olanak vermek üzere önce bu kodu bir ağ üzerinden diğer makinelere gönderir sonra bunu başkalaşmış biçimiyle kendisine geri alımlar.

boğ AĞ

Tariflenmiş AĞa boğucu sinyal gönderir.

kaybet CİHAZ

CİHAZla belirtilen saklama ortamındaki rastgele bir dosyanın bağını koparır.

mutasyon DİZİ

Verilmiş enformatik DİZİye bir mutasyon ekler.

narkolepsi EVSAHİBİ

Verili organik ya da inorganik bir EVSAHİBİnde "uyku" modunun beklenmedik başlatımıdır (ayrıca bkz. Reddetme).

ağbaskını HEDEF

HEDEF ile tariflenmiş bir ağ aşırı yüksek gerilimlere maruz bırakarak ağa iliştirilmiş bütün ağ donanımlarını vahim hasarlara uğratar. Yalnızca yerel arayüzü etkileyecekse HEDEF "kendisi" de olabilir.

gürültü PROTOKOL, MİKTAR

Varsayılan ağ arayüzü üzerinde tariflenmiş PROTOKOLü kullanarak belirli MİKTARda rastgele gürültü paketleri saçar.

perdele DİZİ

Verilmiş herhangi bir DİZİyi (gen, karakter dizisi, vb.) bilinen bütün ayırıştırma teknolojileri nezdinde okunamaz kılar.

modageçir DONANIM

Verilmiş herhangi bir DONANIM parçasının modasını geçirir. gerikazan'ın karşıtı.

saataştır ÇARPAN

Merkezi işlem biriminin saat sıklığını ÇARPANın değerine göre artırır. Negatif bir değer saat sıklığını düşürecek.

elegeçir DİZİ

Yaşar veya yaşamaz herhangi bir sistemin kendi kendisinin denetimini eline almasına olanak verir.

süreçÖldür

Rastgele bir süreç seçer ve öldürür.

süreçKarıştır

Halen çalışan süreç kimliklerini rastgele yeniden numaralandırır.

yenideninşa ANTİTE

Tariflenmiş antitenin yeniden inşa sürecini başlatır. yoket'in etkilerini gidermekte sıklıkla kullanılır.

gerikazan DONANIM

Verilmiş herhangi bir DONANIM parçasını modası geçmişlikten kurtarır. modageçir'in karşıtı.

ret

Mevcut durum vaziyetini geri püskürtür. Kullanımı sıklıkla yoket habercisidir.

bastır BELLEK

Makineyi antropomorf... yani insana benzetmeye dönük bütün teşebbüsleri devre dışı bırakır.

tersineMühendisle HEDEF

HEDEF ile tariflenmiş nesne bir uygulamaysa, bu fonksiyon uygulamayı tersine derler ve yorumları da içeren kaynak kodu döndürür. HEDEF ile tariflenmiş nesne bir protokole, bu fonksiyon protokolün formel bir tarifini döndürür.

karıştır CİHAZ

CİHAZ ile tariflenmiş saklama ortamındaki bütün dosya adlarını rastgele birbirine karıştırır.

kendiniİmha

Kendisi üzerinde vahim fiziksel hasar uygular. 'yoket KENDİSİ'in eşdeğeri-
dir.

mücadele

Varolan sömürü ve denetim karşısında ajitasyon ve muhalefete destek olur.

vurBellek

Yerel makine üzerindeki bütün RAMi temizler.

Enterferans

Beyan etmeme müsaade ederseniz, fizik bilimindeki bu hadise ile zamanımızın belirgin temayülü arasındaki analoginin zamanla yakınsayacağını ümit etmekteyim. Şüphem yok ki aklımdaki nihai amaca henüz ulaşılmış değildir.

Hayli gelişen kültürümüzün amacı, bana göre, insan zümresine gereken kanun düzeninin, ferdin özel hadiselerine mümkün olan en az enterferans ile tesis edilmesi olmalıdır. Fizikçinin kullandığı istatistiksel metot bu amaç için epeyi uygun görünmektedir. İnsan zümresi için bunun anlamı, ortalama akıl ve ortalama insan kabiliyetlerinin varyasyon menzillerinin de hesaba katılarak çalışılması, insan oğullarının arzularına hitap etmesi lazım gelen saiklerin çıkarsanması yoluyla, bütün esas özellikleri açısından en azından tahammül edilebilir bir sosyal düzenin temin edilmesidir.

Erwin Schrödinger — 1935 — Bilim ve İnsan Mizacı kitabından alıntı